

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**Diplomsko delo
visokošolskega programa**

**REŠEVANJE SPOROV MED GOSPODARSKIMI
SUBJEKTI**

Božica Mičić

Ljubljana, junij 2009

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo
visokošolskega programa

REŠEVANJE SPOROV MED GOSPODARSKIMI SUBJEKTI

Kandidatka: Božica Mičić
Številka indeksa: 33194

Mentor: mag. Niko Abrahamsberg

Ljubljana, junij 2009

POVZETEK

V diplomskem delu avtorica obravnava spore med gospodarskimi subjekti in način njihovega reševanja. Najprej predstavi pojem in status gospodarskih subjektov. V nadaljevanju predstavi vrste sporov in najpogostejše vzroke za spore med gospodarskimi subjekti. Predstavi tudi organe, ki rešujejo spore, spusti se v obravnavanje njihovih postopkov in način reševanja sporov. Ker je avtorica zaposlena na Okrajnem sodišču v Radovljici, bo podala tudi konkretne primere sporov pred sodiščem v nepravdnem in pravdnem postopku. Zaradi sprememb ZPP pa bo poudarila njegove prednosti oz. slabosti, v kolikor le-te so. Predstavila bo primerjavo med sodnim postopkom in arbitražo. Zelo na kratko bo predstavila tudi postopek pred razsodiščem. Obravnavala bo trenutno stanje na sodišču in pa v arbitražnem postopku ter razlike med njima. Na podlagi tega bo avtorica diplomsko delo lahko zaključila z ugotovitvijo, kateri postopki so bolj ugodni za stranke, hitrejši in bolj ekonomični.

Ključne besede: spor, arbitraža, tožba, sodba, sodišče, tožeča stranka, tožena stranka, ničnost, izpodbojnost, pritožba, revizija, stranke, gospodarska družba, gospodarski subjekt, podjetje, arbitraža, nepravdni postopek, pravdni postopek, udeleženec, predlagatelj, odločba.

SUMMARY

In her diploma work the author deals with the disputes between commercial operators and ways of resolving them. First the concept and status of commercial operators is presented. Next, different types of disputes and the most common causes of them are dealt with. The authorities in charge of resolving the disputes are listed. The methods and ways of resolving disputes are also considered. As the author works at the Local Court in Radovljica she gives specific cases of disputes in the court regarding non-contentious procedures and contentious proceedings. Due to the changes in ZPP (Civil Procedure Act) she highlights the advantages and disadvantages if they exist. She also presents the comparison between court proceedings and arbitration. Procedure at the arbitral panel is presented in brief. She addresses the current state of the court and in the arbitration procedure as well as the differences between them. On this basis the author states which procedures are more favourable, faster and more economical for the clients.

Key words: dispute, arbitration, action, verdict, court, appellant, defendant, nullity, challengeability, appeal, audit, clients, corporation, commercial operators, firm, non-contentious procedure, contentious proceeding, participant, applicant, decision.

KAZALO

POVZETEK.....	ii
SUMMARY.....	iii
1 UVOD.....	1
2 PODROČJE RAZISKAVE TER NAMEN IN CILJ DIPLOMSKE NALOGE.....	2
3 POJEM IN STATUS GOSPODARSKIH SUBJEKTOV.....	3
3.1 OPREDELITEV POJMA SOCIOLOŠKI STATUS IN PRAVNI STATUS.....	5
3.2 OPREDELITEV POJMA GOSPODARSKA DRUŽBA.....	5
4 REŠEVANJE SPOROV MED GOSPODARSKIMI SUBJEKTI.....	12
4.1 VRSTE SPOROV IN VZROKI ZA NJIHOV NASTANEK.....	14
4.2 ORGANI, KI REŠUJEJO SPORE, TER NJIHOVI POSTOPKI.....	17
4.2.1 Sodstvo.....	17
4.2.2 Arbitraža.....	30
4.2.3 Rzsodišče.....	35
5 PRIMERI SODNIH REŠEVANJ SPOROV.....	37
5.1 SODNI SPORI PRED SPREMEMBO IN PO SPREMEMBI ZPP.....	43
6 PRIMERJAVA MED SODNIM POSTOPKOM IN ARBITRAŽO.....	50
6.1 TRENUTNO STANJE V SODNEM POSTOPKU.....	53
6.2 TRENUTNO STANJE V ARBITRAŽNEM POSTOPKU.....	54
6.3 KLJUČNE RAZLIKE IN PODOBNOSTI.....	57
7 ZAKLJUČEK.....	60
KRATICE.....	61
VIRI IN LITERATURA.....	62
IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA.....	64

1 UVOD

Vedno več je situacij, v katerih prihaja do nesporazumov in ravno zaradi tega tudi do sporov. Pri vsakem sporu je potrebno čim hitreje, ekonomično in brez dodatnih trenj ukrepati, dokler se strasti med strankami še niso povsem vnele. Bolj ko so postopki dolgotrajni, dražji postanejo, stranke pa s tem bolj nejevoljne in nervozne. Odnosi se skrhajo in še tisto, kar bi se dalo rešiti, se kasneje ne da. Nastopijo principi in nobena od strank ne popusti v postopku poravnavanja. Na koncu se izda odločba, ki pa nikoli ni ugodna za obe stranki. Tako je v življenju posameznika pa tudi v sodobnih gospodarskih družbah.

V diplomski nalogi se bo avtorica osredotočila na reševanje sporov med gospodarskimi subjekti. Raziskala bo posamezne vrste sporov, njihove vzroke, subjekte, ki jih rešujejo. Svoje trditve bo oprla z zakonskimi določbami ter konkretnimi primeri. Podrobno bo obravnavala sodne postopke in postopke arbitraž. Govora bo tudi o razsodiščih. Med sabo jih bo primerjala ter ugotavljala razlike. Ker pa so po ZGD-1 spori številni in raznovrstni ter pravno zelo zahtevni, jih bo poskušala, tako kot institute, ki jih rešujejo, v diplomskem delu le grobo in okvirno predstaviti.

Med gospodarskimi družbami, pa tudi v življenju, velja splošno načelo, da se sporom ni mogoče izogniti; so dejstvo in ni pomembno, da do sporov pride, ampak kako so jih sprte stranke ali osebe sposobne in voljne rešiti.

Sam pojem spor je mogoče razlagati z dveh vidikov, in sicer v splošnem, življenjskem smislu ter v pravnem smislu, torej ga obravnavamo kot pravni spor. Za vidik v splošnem, življenjskem smislu, lahko govorimo o nesoglasjih, nesporazumih, različnih mnenjih ter različnih pogledih in stališčih na posamezna vprašanja, ki se pojavljajo v vsakdanjem življenju. Ti lahko privedejo do spora osebo kot posameznika ali pa organe. Za drugi vidik, ki mu dajemo značaj pravnega spora, pa je značilno, da med strankami ali organi pride do spora v zvezi s posameznim pravnim vprašanjem ali dejanskim vprašanjem, ki je pravno zavarovano, da je pravni značaj sporov urejen v pravnih normah, da je za reševanje spora določen poseben postopek pred določenimi organi in da je spor lahko rešen z določenim aktom strank, tretjih strank, ki posredujejo v sporu, ali z odločbo arbitraže, razsodišča ali sodišča. Za pravni spor so značilni elementi: predmet spora, osebe ali organi, ki so v sporu, ureditev v pravnih predpisih, določen postopek, sodelovanje ali sprejete odločitve posameznih organov v postopku in določen način rešitve z odločbo oz. končanja spora.

Vsi podatki in informacije za izdelavo diplomskega dela temeljijo na predpisih s področja gospodarskega prava, sodni praksi, arbitraži ter strokovnih publikacijah in člankih.

2 PODROČJE RAZISKAVE TER NAMEN IN CILJ DIPLOMSKE NALOGE

Področje raziskovanja diplomskega dela so spori, ki se rešujejo na sodišču ter v arbitražnem postopku.

Namen raziskave je prikazati, katera od institucij je bolj učinkovita pri reševanju sporov, bolj ekonomična ter hitrejša. Osrednja tema so nepravdni postopki na sodišču ter arbitražni postopek, govora bo tudi o pravnem postopku.

Cilj diplomske naloge bo predstaviti sam postopek pred sodiščem ter v arbitraži. S primerjavo med njima bo tako mogoče priti do konkretnega odgovora, katera ustanova je za stranke v sporu veliko hitrejša in bolj ekonomična.

3 POJEM IN STATUS GOSPODARSKIH SUBJEKTOV

Najpomembnejši gospodarski subjekt je gospodarska družba, ki jo ZGD-1 definira kot „pravno osebo, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost“ (ZGD-1, 3. člen).

Posamezne oblike gospodarskih subjektov se ločijo med seboj predvsem po stopnji osebne angažiranosti ustanoviteljev in družbenikov v gospodarskem subjektu, po načinu vodenja, po načinu odločanja, po stopnji in vrsti odgovornosti za obveznosti družbe, načinu vodenja poslovnih knjig, računovodskih izkazih in davčnemu režimu. Posamezne oblike, kot je obrtni način poslovanja, so primernejše za manjša podjetja, druge so primerne za srednje velika podjetja, nekatere oblike pa so namenjene koncentraciji večjega kapitala in večjemu številu družbenikov. Najpomembnejša pa je razmejitev med osebnimi in kapitalskimi družbami.

Položaj in status gospodarskih subjektov ureja gospodarsko pravo, ki zajema pravna pravila. Ta urejajo položaj gospodarskih subjektov, pravice in obveznosti ter njihova razmerja. Če bolj poenostavimo, gospodarski subjekti delujejo v pravnem okolju, v katerem imajo obveznosti in pravice. Oblikovala pa so se tudi nova pravna pravila in instituti, ki oblikujejo nove podpanoge, ki jih lahko uvrščamo v gospodarsko pravo. V tem primeru govorimo o pravu gospodarskih družb, pravu vrednostnih papirjev, pravu varstva potrošnikov, zavarovalnem pravu itd.

Gospodarsko pravo ureja „notranjo organizacijo gospodarskih subjektov in njihova pravna razmerja na trgu pri prometu blaga in storitev. Pravo gospodarskih družb predstavlja del gospodarskega prava in natančneje ureja vrste gospodarskih subjektov, njihov pravni status in njihovo organizacijo. Pravo gospodarskih družb je pomemben del gospodarskega prava, ki zaradi svoje vsebine in značilnosti predstavlja samostojno pravno panogo“ (Bratina et al., 1993, str. 13).

Pravne oblike gospodarskih subjektov, postopek njihove ustanovitve in njihove pravice in obveznosti v pravnem prometu so natančno urejene s predpisi. Urejanje notranjih razmerij v gospodarskih družbah pa je prepuščeno družbenikom.

„S sprejetjem prvotnega ZGD se je zapolnila pomembna praznina v pravni ureditvi gospodarskih subjektov. Z njim je bila dana na razpolago moderna regulativa za status pravnih subjektov, ki se ukvarjajo z gospodarsko dejavnostjo“ (Kocbek et al., 1999, str. 9). „Namen ZGD-1 je ustvariti stabilen sistem prava trgovinskih družb, ki bi omogočile gospodarskim subjektom izbiro med pravno izdelanimi organizacijskimi oblikami, v katerih lahko opravljajo gospodarsko dejavnost“ (Kocbek et al., 1999, str. 10). ZGD-1 ureja vse oblike družb, vključno podjetnika posameznika.

Po določbah ZGD-1 si gospodarske „družbe pridobijo lastnost pravne osebe z vpisom v sodni register“ (ZGD-1, 5. člen). Lastnost pravne osebe pomeni, da so gospodarske

družbe lahko lastniki premožnin in nepremičnin, da lahko pridobivajo pravice in prevzemajo obveznosti ter lahko tožijo ali so tožene in da gospodarske družbe odgovarjajo za svoje obveznosti z vsem svojim premoženjem.

Pravno osebo lahko opredelimo kot družbeno tvorbo, ki ji je pravni red priznal pravno sposobnost. Da si lahko določena skupina ljudi oz. družba pridobi lastnost pravne osebe v posameznem pravnem redu, morajo biti izpolnjeni nekateri temeljni pogoji, in sicer da ima družba določen namen, sredstva za udejanjanje namena, organizacijo, ki jo potrebuje za uresničitev namena združbe, in veljavne pravne predpise, ki morajo dopuščati možnost, da določena združba ljudi lahko postane subjekt pravic in obveznosti, kar pomeni, da postane pravna oseba.

„Predpisi, ki urejajo status gospodarskih subjektov, so praviloma prisilne narave. Drugače je s predpisi, ki urejajo trgovinske posle, ti so dispozitivne narave. To pomeni, da je na tem področju prava poudarjena avtonomnost strank pri urejanju medsebojnih pravnih razmerij“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 31).

„Gospodarsko pravo je težko opredeljivo, saj obstajajo različne definicije, s katerimi se poskuša opredeliti bistvo gospodarskega prava. To pravo se ukvarja s pravnimi normami in institucijami, ki se nanašajo na gospodarski sistem kot celoto ali pa so povezane z njim. Predvsem gre za organizacijo in nastopanje gospodarskih subjektov na trgu“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 32). V knjigi Pravo družb dr. Š. Ivanjko in dr. M. Kocbek navajata, da se „v nemški teoriji trgovinsko pravo loči od gospodarskega prava po tem, da ga nekateri štejejo kot pravnopolitično metodo proučevanja makrogospodarskega sistema in kritiko zasebnega prava trgovcev“ (Schmidt v: Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 32).

„Vprašanja statusnopravnega značaja gospodarskih subjektov ureja ZGD-1 pa tudi drugi zakonski in podzakonski viri“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 47). Najpomembnejši zakonski predpisi, ki so neposredno povezani z ZGD-1, so še Zakon o sodnem registru, Zakon o notariatu, Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij, Zakon o gospodarskih javnih službah, Zakon o revidiranju, Zakon o sodelovanju delavcev pri upravljanju, Zakon o prisilni poravnavi, stečaju in likvidaciji, Zakon o davku od dobička pravnih oseb, Zakon o zadrugah, Zakon o bankah in hranilnicah, Zakon o predsanaciji, sanaciji, stečaju in likvidaciji bank in hranilnic, Zakon o Gospodarski zbornici Slovenije, Zakon o trgu vrednostnih papirjev idr., izdani pa so tudi številni podzakonski predpisi, kot so uredbe, odloki, pravilniki, odredbe in navodila.

„Ker pa je gospodarsko statusno pravo dinamična pravna panoga, ki se nenehno prilagaja potrebam gospodarstva, je pričakovati stalne spremembe in dopolnitve omenjenih zakonskih in podzakonskih aktov, ki se nanašajo na pravni položaj, poslovanje, organizacijo in upravljanje gospodarskih subjektov“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 49).

„Poleg zakonskih in podzakonskih virov pa imamo pri gospodarskem statusnem pravu še posredne vire, kot so sodna praksa, pravna znanost in običaji. Ti nimajo na tem področju tako pomembne vloge kot v gospodarskem pogodbenem pravu“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 49).

3.1 OPREDELITEV POJMA SOCIOLOŠKI STATUS IN PRAVNI STATUS

Sam status predstavlja položaj pravnega subjekta v družbi in državi. Z njim skušamo vrednotiti nek položaj.

Status gospodarskih subjektov se deli na sociološki status in pravni status. Sociološki status je odvisen od družbene skupine, tu gre za družbeno okolje, dejansko pomeni, da je odvisen od okolja. Pravni status pa je nespremenljiv, torej je fiksni. „Pravni status je s pravnimi normami zagotovljena lastnost osebe, ki je lahko fizična ali pravna oseba, da lahko nastopa kot pravni subjekt v pravnih razmerjih“ (Abrahamsberg, 2004, str. 8).

Iz statusa izhajajo določene pravice in obveznosti oseb. Status je vedno vezan na okolje. Sistemsko okolje podjetja je okolje, sistem oz. element, kjer gre za razmerje med državo in podjetjem, in če država regulira gospodarske subjekte, govorimo o državi in družbeno regulativnem statusu. V bistvu status določa država, podjetje pa nastopa kot element države. Trg in premoženjskopравни status pa se pojavlja pri regulaciji trga, pri konkurenci. V tem primeru se status determinira glede na različna okolja.

3.2 OPREDELITEV POJMA GOSPODARSKA DRUŽBA

Z dnem 10. 7. 1993 je v Sloveniji pričel veljati ZGD, v letu 2006 pa je bila sprejeta novela ZGD-1. ZGD-1 je najpomembnejši vir urejanja statusa gospodarskih subjektov, njihovo delovanje pa je svobodno.

„ZGD-1 določa temeljna statusna korporacijska pravila ustanovitve in poslovanja gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov posameznikov in samostojnih podjetnic posameznic, povezanih oseb, gospodarskih interesnih združenj, podružnic tujih podjetij in njihovega statusnega preoblikovanja“ (ZGD-1, 1. člen).

V ZGD-1 so urejena „vsa statusnopravna vprašanja, kot so: statusnopravne značilnosti družb, ki so firma, dejavnost, odgovornost, zastopanje idr., temeljna načela registrskega prava in ureditev poslovnih knjig. V zakonu so posebej opredeljene posamezne oblike družb, zakon ureja osebne in kapitalske družbe na podlagi njihovih osnovnih značilnosti. Ureja tudi povezovanje družb in združevanje družb v gospodarsko interesno združenje. Podrobneje ureja v prehodnih določbah

način prilagajanja različnih oblik gospodarskih subjektov novo oblikovani pravni ureditvi. Velika pozornost je posvečena varstvu tretjih oseb v pravnem prometu in varstvu pravic manjšinskih družbenikov oz. delničarjev" (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 42).

ZGD-1 opredeljuje „gospodarsko družbo kot pravno osebo, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost. Pridobitna dejavnost je vsaka dejavnost, ki se opravlja na trgu zaradi pridobivanja dobička" (ZGD-1, 3. člen). ZGD-1 določa, da ima gospodarska družba temeljne značilnosti, kot so: da je pravna oseba, da je njena dejavnost pridobitna in se organizira v eni od zakonsko določenih pravno organizacijskih oblik.

„Gospodarske družbe so organizirane kot osebne družbe in kot kapitalske družbe. Med osebne družbe sodijo družbe z neomejeno odgovornostjo, komanditna družba, tiha družba in dvojna družba. Med kapitalske družbe pa sodijo družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba, komanditna delniška družba in evropska delniška družba – SE. Če navedene družbe v skladu z zakonom opravljajo dejavnost, ki ni pridobitna, se ravno tako štejejo za gospodarske družbe" (Bratina et al., 2008, str. 204).

ZGD-1 določa tudi, kdo so lahko ustanovitelji družbe, in sicer določa, „da družbo lahko ustanovi vsaka domača ali tuja fizična ali pravna oseba, razen če zakon ne določa kako drugače" (ZGD-1, 3. člen).

Ker družba nastopa kot pravna oseba, pomeni, da ima sposobnosti, značilne za pravne subjekte. Obseg njenih sposobnosti je drugačen od sposobnosti fizičnih oseb. Omenjeno je že bilo, da so „družbe kot pravne osebe lahko lastniki premičnin in nepremičnin, lahko pridobivajo pravice in prevzemajo obveznosti ter lahko tožijo in so lahko tožene" (ZGD-1, 4. člen). „Gospodarska družba pridobi lastnost pravne osebe z vpisom v sodni register, ki na trgu samostojno opravlja gospodarsko dejavnost kot svojo izključno dejavnost. Pred vpisom v register veljajo za razmerja med družbeniki pravila o civilnopravni družbeni pogodbi, kar pomeni, da vsi družbeniki solidarno odgovarjajo za obveznosti take družbe" (Bratina et al., 2008, str. 204).

ZGD-1 določa tudi, da so „vse družbe pravne osebe, razen tihe družbe" (ZGD-1, 4. člen). Tiha družba se sicer uvršča med gospodarske družbe, vendar taka družba ni niti pravna oseba niti družba. Tiha družba nastane s pogodbo med nosilcem tihe družbe, ki je lahko v kakršni koli pravnoorganizacijski obliki, in med tihim družbenikom.

Kot je že omenjeno, družba postane pravna oseba z vpisom v sodni register. Takrat lahko začne opravljati svojo dejavnost. „Kot dejavnost sme opravljati vse posle, razen če je v zakonu izrecno predpisano, da določene dejavnosti ne sme opravljati kot gospodarske posle" (ZGD-1, 6. člen).

Vsaka družba posluje z imenom. Temu rečemo firma. V firmi je označena dejavnost družbe. „Firma ima lahko dodatne sestavine, ki družbo podrobneje označujejo. Dodatne sestavine ne smejo zavajati in spravljati v zmoto glede vrste in obsega poslovanja. Ravno tako zaradi tega ne sme priti do zamenjave med firmo“ (ZGD-1, 13. člen). ZGD-1 v členih od 14 do 18 podrobno določa, katero ime se lahko uporabi za firmo in katere sestavine lahko vsebuje.

Pri svojem poslovanju mora družba uporabljati tisto obliko firme, kakršna je tudi vpisana v sodni register. Vsekakor pa firma mora biti napisana v slovenskem jeziku, če gre pa za tuje ime, se to lahko uporablja le skupaj s firmo v slovenskem jeziku.

Sedež družbe je v „kraju, ki je v sodnem registru vpisan kot sedež družbe“ (Bratina et al., 2008, str. 211). To je lahko kraj, „kjer družba opravlja svojo dejavnost ali pa kraj, kjer se vodijo njeni posli“ (Bratina et al., 2008, str. 211). Vsaka družba pa ima lahko tudi podružnice, ki se ravno tako vpišejo v sodni register. Te so krajevno ločene od sedeža družbe, niso pa pravne osebe; lahko pa opravljajo vse posle, ki jih lahko opravlja družba.

Družbo zastopa zakoniti zastopnik. To so osebe, „ki so določene z zakonom ali aktom o ustanovitvi družbe“ (ZGD-1, 32. člen). Zastopnik gospodarske družbe lahko „zanjo opravlja vsa pravna dejanja, ki spadajo v pravno sposobnost družbe“ (ZGD-1, 32. člen), razen odsvojitve in obremenitve nepremičnin; za slednje je potrebno posebno pooblastilo. Zakoniti zastopnik se imenuje prokurist. Prokuro kot posebno obliko pooblastila lahko podeli vsaka družba in tudi podjetnik posameznik, s tem da mora v aktu o ustanovitvi določiti postopek in organ, ki podeli prokuro. Prokura se lahko podeli eni ali več osebam, ne glede na to, ali so zaposlene v družbi ali ne, oziroma opravljajo kakršno koli drugo funkcijo. Družba lahko prokuristu omeji pooblastila, vendar takšne omejitve nimajo pravnega učinka proti tretjim osebam. Pri omejitvah gre samo za odnos med družbo in prokuristom in kršitev takšne omejitve ima za posledico odškodninsko in disciplinsko odgovornost. „Prokura se vpiše v sodni register“ (ZGD-1, 3. člen) in se lahko „prekliče vsak čas“ (ZGD-1, 36. člen).

Glede na povprečno število delavcev v poslovnem letu, čiste prihodke od prodaje ter glede na vrednost aktive se družbe razvrščajo na:

- mikro,
- majhne,
- srednje in
- velike družbe.

Mikro družbe predstavljajo družbe, kjer povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega deset zaposlenih, čisti prihodki od prodaje ne presegajo 2.000.000,00 EUR in vrednost aktive ne presega 2.000.000,00 EUR. Izpolnjevati morajo vsaj dve od teh meril.

Majhna družba je družba, kjer povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 50 zaposlenih, čisti prihodki od prodaje ne presegajo 7.300.000,00 EUR in

vrednost aktive ne presega 3.650.000,00 EUR. Tudi majhna družba mora izpolnjevati vsaj dve od naštetih meril.

Srednja družba je družba, ki mora izpolnjevati dve od meril, kot so: povprečno število delavcev v poslovnem letu ne presega 250, čisti prihodki od prodaje ne presegajo 29.200.000,00 EUR in vrednost aktive ne presega 14.600.000,00 EUR.

Velike družbe so banke, zavarovalnice, borza vrednostnih papirjev, družbe, ki morajo po 56. čl. ZGD-1 pripravljati konsolidirano letno poročilo.

„Pravo družb se ukvarja s pravnim statusom družb in združenj zaradi določenega cilja ter z obligacijskimi kooperacijskimi razmerji. Pravo družb je v bistvu vsebina civilnega prava, vendar pa praviloma v zakonodaji vseh držav obstajajo posebne norme, ki urejajo položaj gospodarskih subjektov. Pravo družb je v drugih pravnih sistemih primerljivo z našim statusnim gospodarskim pravom“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 34). „Za gospodarsko pravo je zlasti značilna kreativnost in medsebojna povezanost teorije in prakse, ker zakonodaja ne razrešuje vseh vprašanj in tudi ni sposobna vedno slediti dinamičnim spremembam na tem področju. Zaradi tega se prav pri gospodarskem pravu povezujejo zakonodaja, praksa in pa znanost“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 35).

„Predmet družbe je podjetje, zato gospodarsko funkcijo družbe izvaja podjetje, pravno pa družba. Družba je nosilec podjetništva, podjetje pa ga uresničuje in je zato podjetje podrejeno družbi, ni pa to lastniški odnos“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 75). „Družbo in podjetje povezuje skupno gospodarjenje, nikakor pa ne doseženi rezultati gospodarjenja, s katerimi razpolaga družba. Podjetje je objekt v pravnem prometu, družba pa subjekt v pravnem prometu. V bistvu je tako, da ima družba podjetje kot svoje sredstvo za doseganje družbinih ciljev. Družba lahko obstaja brez podjetja, medtem ko podjetje ne more brez družbe. Družbo opredeljujemo kot skupnost ljudi, ki so med seboj povezani na različne načine in praviloma z določenimi skupnimi interesi. S pravnega vidika pa je družba skupnost oseb, ki so med seboj povezane s pravnim poslom, imajo skupne cilje in določeno organizacijo, v okviru katere posamezni člani družbe delujejo“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 76 in 77).

„Za gospodarske družbe je značilno, da nastanejo na podlagi določenega pravnega posla, imajo status pravne osebe, so registrirane, imajo lastno organizacijo delovanja in upravljanja, opravljajo pridobitno dejavnost na trgu ter skupno delovanje družbenikov. Poleg teh skupnih značilnosti gospodarske družbe pa imamo še druge značilnosti, ki jih srečujemo pri posameznih vrstah družb, kot je obvezno združevanje kapitala pri d. d. in d. o. o., posebna odgovornost članov družbenikov za obveznosti družbe pri d. n. o. in k. d. idr.“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 77).

„Gospodarska družba je pravna skupnost, ki se ustanovi, organizira, deluje in preneha v skladu s pravnimi normami. Ustanovitev, preoblikovanje in prenehanje družbe je vedno posledica določenega pravnega akta in pri oblikovanju takega pravnega razmerja morajo biti izpolnjeni vsi splošni pogoji za nastanek pravnega

posla. Družbe se ustanovljajo za določen ali nedoločen čas. Pri nastanku družbe gre za civilnopravno razmerje, na podlagi katerega udeleženci pridobijo določene pravice, obveznosti in odgovornosti. Med družbeniki mora biti določena stopnja medsebojnega zaupanja. Pravno razmerje, na podlagi katerega nastane družba, mora biti oblikovano v skladu z zakonom in temeljnimi načeli obligacijskega pravnega razmerja. Ta načela so: načelo vestnosti in poštenja, spoštovanja moralnih norm, dobrih poslovnih običajev idr." (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 77 in 78).

„Ustanovitev družbe temelji na pravnem poslu, ki ima obliko pogodbe, statuta ali individualnega akta. V takem pravnem poslu ne gre za razmerje, v katerem nastopajo udeleženci, ki imajo nasprotujoče si interese, ampak udeleženci nastopajo kot nosilci pravic, obveznosti in odgovornosti, med katerimi ni nasprotij. Če se družba ustanovi na podlagi pogodbe, to pogodbo imenujemo družbena pogodba. S tako pogodbo se ustanovi d. n. o. (ZGD-1, 2. odst. 76. člen), k. d., (ZGD-1, 2. odst. 135. člen), t. d. (ZGD-1, 1. odst. 158. člen) in d. o. o. (ZGD-1, 1. odst. 474. člen). S statutom se ustanovi d. d. (ZGD-1, 169. člen), evropska delniška družba (SE) ter k. d. d. (ZGD-1, 465. člen). S pogodbo o ustanovitvi se ustanovi gospodarsko interesno združenje (ZGD-1, 1. odst. 568. člen)" (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 78).

„Nekateri akti o ustanovitvi morajo biti sprejeti v notarski obliki, npr. družbena pogodba za d. o. o. in statut za d. d. Vsi, pogodba, statut in akt o ustanovitvi, morajo biti sestavljeni v pisni obliki. Vsebovati morajo vsebino, ki je določena z zakonom. Za veljavnost aktov o ustanovitvi morajo biti izpolnjeni pogoji, ki jih določa OZ, ter morajo biti v skladu z določili ZGD-1. Pogodbene stranke so vse do ustanovitve družbe nosilci pravic, obveznosti in odgovornosti, po vpisu družbe v sodni register pa družba postane nosilec pravic in obveznosti iz pogodbenega razmerja. To pa ne velja za tiste pravice, ki že po naravi pripadajo ustanoviteljem družbe, kot so pravica do upravljanja ali dividende" (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 78). „Z vpisom družbe v sodni register družba pridobi status pravne osebe" (Bratina et al., 2008, str. 205).

„Za pravno osebo je značilno, da je to organizacija ljudi oz. premoženja, ki je po pravnem redu premoženjska enota in nosilec pravic in obveznosti. Status pravne osebe pridobimo na normativni in koncesijski način. Pri normativnem sistemu mora oseba oz. določena tvorba predložiti pristojnemu državnemu organu vlogo z dokazi, da so izpolnjeni pogoji, določeni v zakonu, za ustanovitev in nastanek pravne osebe. Pri koncesijskem sistemu pa mora določena tvorba zaprositi pristojni organ, da odobri ustanovitev pravne osebe. Poleg teh dveh načinov pa obstaja tudi svobodni sistem nastanka pravne osebe. Zanj je značilno, da nastane s samim organiziranjem" (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 79).

„Za gospodarsko družbo je značilno, da je družbena tvorba, ki je ločena od družbenikov oz. članov, ki jo sestavljajo, ima svoje premoženje, ki je ločeno od premoženja članov družbe, ima določen namen, cilje oz. naloge, ima svojo upravljalno organizacijo, prek katere oblikuje in izjavlja svojo voljo in veljavni pravni red, ji priznava obstoj in pravno ter poslovno sposobnost" (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 80).

„Pravna sposobnost družbe se razlikuje od pravne sposobnosti fizičnih oseb. To pomeni, da družbe ne morejo imeti tistih pravic, ki jih imajo izključno fizične osebe, kot je npr. dedna ali rodbinska pravica“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 80).

„Gospodarska družba se loči od vseh drugih oblik združenj fizičnih in pravnih oseb tudi po tem, da je racionalno organizirana in da ima pravno strogo urejen način odločanja. Organizacija upravljanja v družbi je urejena z zakonom in aktom o ustanovitvi. Vsaka družba ima svojo notranjo ureditev, sistem, ustroj. Organizacija dela in upravljanja v družbi mora biti organizirana tako, da sta funkciji premoženja in ljudi usklajeni med seboj tako, da dosegajo optimalne rezultate pri opravljanju pridobitne dejavnosti. Na notranjo organizacijo družbe ne vpliva samo cilj družbe, temveč tudi različni vplivi, kot so okolje, predvsem trg, makroekonomska politika države, lastnosti vodstva in podobno. Če družba ne posluje z omenjenimi načeli (organizacijskimi in gospodarskimi) nastopijo gospodarske negativne posledice. Če družba krši načela racionalne organiziranosti in poslovanja, so sankcije finančne težave in izguba. To lahko družbo pripelje v stečaj. Če pa krši načela upravljanja, ki so urejena v zakonu, je sankcija ničnost ali izpodbojnost določenih aktov in pa plačilo škode“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 80 in 81).

„Gospodarske družbe opravljajo gospodarsko pridobitno dejavnost. Za pridobitno dejavnost je značilno, da se opravlja na trgu in zaradi pridobivanja dobička. Opravljanje dejavnosti je trajno. Družba pa lahko tudi spreminja svojo dejavnost. Dejavnost pa seveda mora biti določena v ustanovitvenem aktu družbe in registrirana. V bistvu lahko vse družbe opravljajo vse vrste dejavnosti, če zakon ne določa drugače. Tako velja, da so vse družbe gospodarske, če opravljajo pridobitno dejavnost kot svojo izključno dejavnost. Osebne družbe lahko opravljajo določene druge dejavnosti, ki niso pridobitnega značaja. V takem primeru so osebne družbe negospodarske, čeprav imajo obliko gospodarske družbe. Le za kapitalske družbe velja vedno, da so gospodarske družbe, ne glede na dejavnost“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 81 in 82).

„Statusnopravne značilnosti gospodarskih družb so:

- opravljanje dejavnosti,
- pravna osebnost in odgovornost za obveznosti,
- firma in sedež,
- zastopanje,
- registracija v sodnem registru,
- poslovna evidenca,
- sodelovanje delavcev pri upravljanju in
- poslovna skrivnost“ (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 83).

„Za dejavnost gospodarske družbe je značilno, da jo družba opravlja samostojno, z rezultati dejavnosti nastopa na trgu, gre za organizirano in programirano dejavnost, je relativno trajnega značaja in ob tem opravlja tudi tiste posle, ki so povezani s to

dejavnostjo. Dejavnost je lahko pridobitna ali nepridobitna" (Ivanjko in Kocbek, 1994, str. 86).

Zakon lahko predpiše, da določene gospodarske posle lahko opravljajo le določene vrste družb. Tako npr. velja, da lahko bančne posle opravljajo le banke kot delniške družbe, katerih značilnosti oz. posebnosti ureja zakon posebej. Zakon lahko tudi določi, da določene gospodarske posle opravljajo le delniške družbe ali le družbe z omejeno odgovornostjo oz. le določene vrste družb. Predpiše lahko tudi, da določene gospodarske posle opravljajo le organizacije, katerih status in organizacijo sam določi, in pri tem ne gre za oblike gospodarskih družb.

Poleg registrirane dejavnosti je družbi dovoljeno, da opravlja tudi „druge posle, za katere sicer ni registrirana, so pa potrebni za njen obstoj in za opravljanje dejavnosti, vendar ne pomenijo neposrednega opravljanja dejavnosti" (ZGD-1, 6. člen). Take so pomožni ali stranski posli, ki jih gospodarska družba opravi občasno, da bi si zagotavljala pogoje za svoje delovanje, ne pa kot uresničevanje gospodarskega namena, zaradi katerega je ustanovljena. Med take posle lahko uvrstimo najemanje kreditov za lastne potrebe, nakupe ali prodaje osnovnih sredstev, sklepanje različnih pogodb za vzdrževalna dela, pomožna dela itd.

„Poleg gospodarskih družb pa ZGD-1 pozna še dve obliki opravljanja gospodarske dejavnosti, in sicer GIZ in samostojni podjetnik – posameznik (s. p.). GIZ ima za cilj olajšati in pospeševati pridobitno dejavnost svojih članov, izboljševati in povečevati rezultate te dejavnosti, ne pa ustvarjati lastnega dobička, kar pomeni, da je nepridobitna organizacija. GIZ je tudi zgolj združevanje več fizičnih ali pravnih oseb in ne gospodarska družba. GIZ se vpisuje v sodni register in je pravna oseba. Samostojni podjetnik pa je fizična oseba, ki na trgu samostojno opravlja pridobitno dejavnost s svojo izključno dejavnostjo. Samostojni podjetnik je torej posameznik in ni družba" (Bratina et al., 2008, str. 204 in 205).

4 REŠEVANJE SPOROV MED GOSPODARSKIMI SUBJEKTI

Pri poslovanju podjetij in drugih gospodarskih subjektov se sklepajo mnoga pravna razmerja. Razlogi, ki privedejo subjekte oz. podjetja do sporov ali do neizpolnitev obveznosti, so različni. Spore, ki jih subjekti ne morejo razrešiti sami, lahko rešujejo sodni organi, to so sodišča, ali pa posebne institucije, ki se ukvarjajo z reševanjem sporov, kar so arbitraže ter častna razsodišča.

Reševanje sporov med gospodarskimi subjekti pomeni urejanje obveznostnih razmerij med subjekti. „Obveznostno razmerje ali obligacija je razmerje med strankama, na podlagi katerega je ena stranka upnik in ima pravico terjati od druge stranke, ki je dolžnik, izpolnitev obveznosti. Dolžnik ima tako obveznost in je dolžan izpolniti obveznost. Obveznost izpolni tako, da dolžnik upniku nekaj da ali stori oz. da nekaj dopusti ali opusti“ (Bratina et al., 2008, str. 101).

Taka razmerja podrobno ureja OZ, ravno tako pa tudi drugi zakoni, podzakonski predpisi, uredbe, odloki, pravilniki, uzance, poslovni običaji itn. OZ vsebuje pravila, ki se uporabljajo za enotno urejanje civilnopравnih in gospodarskih razmerij. OZ določa, da so udeleženci obligacijskih razmerij poleg civilnih pravnih oseb in fizičnih oseb, tudi pravne osebe, torej podjetja in druge organizacije, ki imajo lastnost pravne osebe, kot jo določa ZGD-1.

„Obveznosti med strankami se lahko delijo glede na njihov nastanek na poslovne in neposlovne, po načinu ravnanja na pozitivne in negativne. Pozitivne so takrat, kadar je obveznost v dajatvi ali storitvi, negativne pa, kadar je obveznost v dopustitvi ali opustitvi. Delimo jih tudi po predmetu obveznosti na alternativne obveznosti, kjer ima dolžnik pravico izbirati, katero stvar bo dal, in pa fakultativne, pri katerih je predmet obveznosti lahko le ena stvar, dolžniku pa se lahko dopusti, da izroči tudi kakšno drugo stvar. Delimo jih tudi na deljive obveznosti in nedeljive. Deljiva obveznost je tista, kjer je možna izpolnitev v delih, ker se predmet izpolnitve lahko razdeli, pri tem pa ne izgubi na vrednosti. Nedeljive obveznosti se pa ne dajo deliti v naravi, npr. računalnik, slika ipd. Obveznosti se potem delijo še na solidarne obveznosti, trenutne in trajne. Pri solidarnih je predmet izpolnitve po naravi deljiv, vendar je zaradi dogovora med strankami ali zaradi pravnih predpisov nerazdeljen in tako upnik ima pravico zahtevati izpolnitev obveznosti od katerega koli dolžnika. Pri trenutnih izpolni dolžnik obveznost z enkratno izpolnitvijo, pri trajnih pa izpolnjevanje traja daljši čas“ (Bratina et al., 2008, str. 105).

„Najpomembnejša obveznostna razmerja nastajajo med subjekti na podlagi sklenitve pogodbe. Pogodba je dvostranski pravni posel. Obveznostna razmerja lahko nastanejo na podlagi enostranskega pravnega posla, kar pomeni, da se je le ena stranka zavezala k določenemu ravnanju. Tudi nastanek oz. povzročitev škode je obveznostno razmerje, v katerem ima oškodovanec pravico zahtevati povrnitev škode od osebe, ki je za nastanek škode odgovorna. Obveznost pa tudi nastane z

neupravičeno pridobitvijo, in sicer v primeru, da nekdo brez veljavnega pravnega temelja pridobi premoženjsko korist" (Pivka in Puharič, 1993, str. 49).

Pri vsakem poslu, ki ga stranki sklepata, je pomembno in imata za cilj izpolniti svoje obveznosti, ki sta jih prevzeli ali s pogodbo ali s kakim drugim obligacijskim razmerjem. Stranki si zato, da bi si zagotovili pravilno izpolnitev obveznosti, lahko dogovorita posebne pravne institute, s katerimi se gotovost izpolnitve obveznosti poveča. Lahko se dogovorita za poroštvo, pogodbeno kazen, aro, zamudne obresti, predujem, zastavno pravico, odstopnino. Z vsem naštetim stranki utrdita obveznosti ter se morebiti izogneta sporu.

„Poroštvo je obveznost poroka. Pri poroštvu se porok zaveže upniku, da bo izpolnil obveznost dolžnika, če je ta ne bi izpolnil. Upnik tako sme zahtevati izpolnitev od poroka šele, ko je dolžnik ne izpolni v roku, ki je določen v pisni zahtevi. V tem primeru gre za navadno poroštvo. Porok pa se lahko zaveže tudi kot porok in plačnik, v takem primeru odgovarja upniku kot glavni dolžnik za celo obveznost in na podlagi tega lahko upnik zahteva izpolnitev ali od poroka ali od glavnega dolžnika, lahko pa tudi od obeh. Tako poroštvo pa je solidarno. Ko porok plača upniku obveznost, lahko od glavnega dolžnika zahteva povrnitev vsega, kar je zanj plačal skupaj z obrestmi, in sicer od dneva plačila" (Pivka in Puharič, 1993, str. 64).

Pogodbena kazen se določi „s pogodbo, in sicer gre za določen znesek ali kako drugo premoženjsko korist, ki bi jo moral plačati dolžnik upniku, če ne bi izpolnil svoje obveznosti ali če zamudi rok njene izpolnitve. Višino kazni določita pogodbeni stranki poljubno. Upnik ima pravico zahtevati ali izpolnitev obveznosti ali pogodbeno kazen, če je dogovorjena pogodbena kazen za primer neizpolnitve obveznosti. Če je pa zahteval plačilo pogodbene kazni, izgubi pravico zahtevati izpolnitev obveznosti. Če je kazen dogovorjena za primer zamude izpolnitve, potem ima upnik pravico zahtevati tako izpolnitev obveznosti kot pogodbeno kazen. Če je upnik sprejel izpolnitev, ni pa takoj sporočil dolžniku, da si pridržuje pravico do pogodbene kazni, je tudi ne more zahtevati. Če upniku nastane škoda, ki je večja od pogodbene kazni, ima ta pravico zahtevati razliko do popolne odškodnine. Nima pa pravice zahtevati kazni, če pride do neizpolnitve ali zamude iz vzroka, za katerega dolžnik ne odgovarja" (Pivka in Puharič, 1993, str. 64).

Ara je varščina, ki na nek način jamči, da bo pogodba izpolnjena. „To je lahko denarni znesek ali kakšna druga količina drugih nadomestnih stvari, ki jih ob sklenitvi pogodbe da ena stranka drugi. Ara gre potem tisti stranki, ki je pogodbi zvesta. Če je pogodba izpolnjena, se vračuna v izpolnitev obveznosti ali pa se vrne tistemu, ki jo je dal. Če pa pogodba ni izpolnjena, za neizpolnitev pa je odgovorna oseba, ki je aro dala, sme stranka, ki je aro vzela, zahtevati izpolnitev obveznosti in povrnitev škode, aro lahko všteje v odškodnino ali jo vrne, če pa to ni mogoče, pa lahko aro obdrži. Če pa pogodba ni izpolnjena zaradi osebe, ki je aro prejela, sme stranka, ki je aro dala, zahtevati izpolnitev pogodbe ali povrnitev škode ter vrnitev are, tudi dvojne are" (Bratina et al., 2008, str. 126).

„Zamudne obresti je dolžan plačati dolžnik, poleg seveda tudi glavnice, in sicer upniku, če zamudi z izpolnitvijo denarne obveznosti. Zamudne obresti predstavljajo denarni znesek. Obrestna mera za obresti je določena z zakonom. Če upnik zaradi dolžnikove zamude utрпи večjo škodo kot znesek, ki ga je dobil na račun zamudnih obresti, ima ta pravico zahtevati razliko do popolne odškodnine“ (Bratina et al., 2008, str. 126).

Predujem predstavlja ravno tako denarni znesek. „Plača ga ena stranka drugi ob sklenitvi pogodbe ali pa med njenim izvrševanjem. Pomeni pa že delno izpolnitev obveznosti“ (Bratina et al., 2008, str. 127). Npr. če prvo podjetje naroči pri drugem podjetju material za izdelavo končnih izdelkov, dobavijo pa ga v več zaporednih dobavah, se prve dobave zaračunajo iz predujma. Drugo podjetje tako lahko porabi predujem za plačilo stroškov za prevoz in špeditersko pogodbo.

Zastavna pravica ali hipoteka je stvarna pravica. Tukaj gre „za pravico na tuji stvari. Zastavni upnik lahko zahteva izpolnitev svoje terjatve iz določene zastavne stvari. Predmet zastavne pravice je lahko nepremična ali premična stvar, ampak samo posamezna individualno določena stvar“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 30). V praksi se pojavljajo tri vrste zastavnih pravic, in sicer „prostovoljna, ki nastane na temelju pravnega posla, prostovoljno med strankama, prisilna, ki nastane na podlagi sodne in upravne intervencije ter zakonska, ki jo določa OZ, ima jo špediter“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 31).

„Odstopnina je denarni znesek ali določena količina drugih nadomestnih stvari. Odstopnina se določi zato, da lahko ena ali druga stranka odstopi od pogodbe. Tako ima stranka, ki obljubi odstopnino, možnost izbire: ali se odloči za izpolnitev pogodbe ali pa odstopi od nje in plača odstopnino. Hkrati, ko da odstopnino, priloži tudi izjavo o odstopu. Ko stranka izjavi drugi stranki, da bo dala odstopnino, ne more več zahtevati izpolnitve pogodbe“ (Bratina et al., 2008, str. 128).

4.1 VRSTE SPOROV IN VZROKI ZA NJIHOV NASTANEK

Sam „pojem gospodarski spor je prepleten, v vseh pravnih sistemih, s subjektivnim in objektivnim kriterijem. Subjektivni daje prednost subjektom spora in opredeljuje kot gospodarski spor tisti spor, v katerem nastopajo kot stranke gospodarski subjekti. Objektivni kriterij pa izhaja iz vsebine spora. Gospodarski spor je tisti, ki se odvija v zvezi z gospodarskimi posli, ne glede na to, kdo so subjekti tega spora. V našem pravnem sistemu prevladuje subjektivni kriterij, ta je pa kombiniran z vsebinskim objektivnim kriterijem“ (Ude, 2002, str. 388).

„Po 481. čl. ZPP veljajo za gospodarske spore spori, v katerih je vsaka od strank gospodarska družba, zavod, zadruga, država ali samoupravna lokalna skupnost, spori iz medsebojnih pravnih razmerij samostojnih podjetnikov posameznikov, izvirajoč iz njihove pridobitne dejavnosti, ter spori, ki so nastali med samostojnimi podjetniki

posamezniki v zvezi z opravljanjem njihove pridobitne dejavnosti in gospodarskimi družbami, zavodi, zadrugami, državo ali samoupravno lokalno skupnostjo. Če gre med temi osebami za spore o stvarnih pravicah na nepremičninah in premičninah ali spore zaradi motenja posesti, taki spori ne sodijo med gospodarske spore" (Ude, 2002, str. 388).

S stališča „objektivnega kriterija izhaja, da sodijo med gospodarske spore spori, ki se nanašajo na ladje in na plovbo po morju, ter spori, za katere velja plovbno pravo, spori, izvirajoči iz vpisov v sodni register, spori iz koncesijskih pogodb, spori, ki se nanašajo na varstvo ali uporabo izumov in znakov razlikovanja ali pravico do uporabe firme, ter spori v zvezi z varstvom konkurence, spori, ki nastanejo v zvezi s stečajnim postopkom, spori zaradi razveljavitve pogodbe o arbitraži" (Ude, 2002, str. 389).

Do spora lahko pride že pri samem sklepanju pogodb med strankama, gre za spor pri pogodbi, in sicer lahko pride do neskladja med izjavo volje in pravo voljo, torej se pojavijo napake volje. Take napake volje so lahko posledica zavestnega neskladja med voljo in izjavo volje ter nezavestnega neskladja med voljo in izjavo volje. Zavestno neskladje nastane, kadar stranka zavestno izjavi nekaj, česar v resnici ne želi. Nezavestno neskladje pa nastane, kadar je bila ena stranka ob sklepanju pravnega posla v zmoti, ker je bila prevarana ali ker je med strankama obstajal nesporazum. Zmota pomeni napačno predstavo o neki okoliščini ali napačno predstavo o neki pravici, kar je seveda lahko posledica nepoznavanja prava, vendar se stranka ne more sklicevati na to, saj zmota mora biti opravičljiva, da bi se lahko stranka sklicevala nanjo. Opravičljiva je takrat, kadar stranka pri sklenitvi pogodbe ravna s skrbnostjo dobrega gospodarja. Če je zmota bistvena in opravičljiva, lahko stranka, ki je bila v zmoti, zahteva razveljavitve pogodbe. Prevara pa je ravnanje, s katerim ena stranka povzroči zmoto pri drugi stranki ali pa jo ohranja v zmoti z namenom, da bi jo napeljala k sklenitvi pogodbe. V takem primeru lahko druga stranka zahteva razveljavitve pogodbe. Stranka, ki je bila prevarana, pa ima pravico zahtevati povrnitev škode.

Kot je že zgoraj navedeno, „pri sklepanju pogodb prihaja največ do povzročitve škode. Kadar pa je govora o škodi med subjekti, prihaja do odškodninskih obveznostih, pri katerih ima ena stranka dolžnost povrniti škodo drugi stranki, ki je škodo utrpela. Da pa nastane taka obveznost morajo biti izpolnjeni pogoji, kot je nedopustno škodljivo dejstvo, škoda, vzročna zveza med škodljivim dejstvom in škodo ter odškodninska odgovornost" (Pivka in Puharič, 1993, str. 58).

„Škodljivo dejstvo nastane takrat, ko škode ne povzroči ravnanje subjekta prava, ampak naključje oz. slučaj. Škodni dogodki ne povzročijo odškodninske obveznosti. Če je škodljivo dejstvo povezano s poslovno obveznostjo, potem to pomeni kršitev poslovne obveznosti" (Pivka in Puharič, 1993, str. 58).

„Škoda se deli v navadno škodo in v izgubljeni dobiček. Navadna škoda je zmanjšanje premoženja, izgubljeni dobiček pa preprečitev povečanja premoženja" (Pivka in Puharič, 1993, str. 58).

„Vzročna zveza je podana takrat, kadar je škodljivo dejstvo vzrok, škoda pa posledica tega vzroka“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 59). Ugotavljanje vzročne zveze je eno izmed najzahtevnejših opravil.

Odgovornost se deli na objektivno in subjektivno odgovornost. Objektivna je tista, ki temelji na vzročnosti, kar pomeni, da vzrok za škodo izvira iz določene dejavnosti oz. stvari. Subjektivna pa je tista, ki temelji na krivdi oz. na krivdnem ravnanju osebe.

Neupravičena pridobitev je ravno tako lahko razlog za spor. „Nastane kadar neka oseba pridobi premoženje na breme druge osebe brez pravne osnove ali na podlagi pravne osnove, ki kasneje odpade. Za neupravičeno pridobitev gre, če gre za povečanje premoženja ene osebe in zmanjšanje premoženja druge osebe, če obstaja vzročna zveza med povečanjem in zmanjšanjem premoženja ter če je pridobitev premoženja ene osebe, ki je povzročila zmanjšanje premoženja druge osebe, nastala brez pravne osnove. Pri neupravičeni pridobitvi ima ena stranka pravico zahtevati vrnitev, druga pa obveznost vrniti neupravičeno pridobljeno korist“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 62).

Naslednji spor je lahko na podlagi posloводства brez naročila. Do slednjega pride, če se „nekdo nepoklicano loti tujega posla. Lahko gre za opravljanje nekega fizičnega ali pravnega posla, opravljanje tujega posla, v tujem ali v svojem interesu in opravljanje posla brez naročila“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 62). Kakšne pravice ima oškodovani in kakšne obveznosti ima povzročitelj škode, pa je odvisna od vrste posloводства brez naročila. OZ določa naslednje vrste posloводства brez naročila:

- nujno posloводство,
- koristno posloводство,
- nedopustno posloводство,
- nepristno posloводство.

Nujno posloводство nastane, če se „nekdo nepoklican loti tujega posla z namenom, ker ga ni bilo mogoče odložiti, ker bi sicer nastala škoda“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 62). Npr. če v isti stavbi poslujeta dve podjetji, prvo podjetje ne obratuje zaradi kolektivnega dopusta, ker pa v tem času pride do izliva vode, drugo podjetje vlomi v skladišče prvega podjetja zato, da bi ob poplavi pred vdorom vode zavarovalo na vlago občutljive izdelke. Podjetje, ki je vlomilo, tako ima pravico do povrnitve stroškov, ki jih je s tem imelo, vendar največ toliko, kolikor znaša dosežena korist.

Do koristnega posloводства pride, če „nekdo nepoklicano opravlja tuje posle, npr. poslovodja, ker bi ta posel potem bil za poslovnega gospodarja očitna zamujena korist. Poslovodja pa mora o tem čim prej obvestiti gospodarja podjetja in nadaljevati s poslom toliko časa, dokler ga ne prevzame gospodar. Po končanem poslu mora dati račun in prepustiti vse, kar si je s poslom pridobil, gospodarju. Seveda pa ima pravico zahtevati, da ga gospodar oprostí vseh potrebnih obveznosti, ki jih je prevzel nase zaradi tega posla. Lahko zahteva tudi povrnitev vseh potrebnih in koristih izdatkov,

nadomestilo za škodo, če jo je imel, ter primerno plačilo za trud, ampak le v primeru, če je odvrnil zahtevo za nadomestilo za škodo" (Pivka in Puharič, 1993, str. 62 in 63).

Za nedopustno poslovodstvo „gre tedaj, če kdo opravlja tuj posel kljub gospodarjevi prepovedi. Taka oseba je tudi kriva za škodo, če jo s tem povzroči, pa tudi, če nastane brez njene krivde" (Pivka in Puharič, 1993, str. 63).

„Poslovodstvo pa je nepristno takrat, če kdo namenoma opravlja tuj posel in če tega ne dela v gospodarjevo korist, ampak za svojo korist. V takem primeru mora ta oseba vrniti stvari v prejšnje stanje in povrniti škodo" (Pivka in Puharič, 1993, str. 63).

Do spora lahko pride tudi zaradi varstva firme. Če neka družba ugotovi, da se firma neke druge družbe ne razlikuje od njene, ki je bila tudi prej vpisana v sodni register, lahko vloži tožbo in zahteva od te neke druge družbe opustitev uporabe firme. Pri tem lahko zahteva njen izbris iz registra ter odškodnino. Tožbo ima pravico vložiti v treh letih po vpisu firme te neke druge družbe. V primeru, da neka družba nepravilno uporablja svojo firmo in s tem prizadane firmo druge družbe, lahko oškodovana družba vloži tožbo.

4.2 ORGANI, KI REŠUJEJO SPORE, TER NJIHOVI POSTOPKI

4.2.1 Sodstvo

„Sodno funkcijo opravljajo sodniki, ki morajo biti pri opravljanju te funkcije neodvisni, vezani so pa na ustavo in zakon. Sodišča delujejo le na iniciativo drugih subjektov, odločitve sodišč so dokončne in jih ne morejo razveljaviti drugi nosilci oblasti" (Ude, 2002, str. 29).

Sodišča rešujejo spore v nepravdnih, pravnih, izvršilnih pa tudi kazenskih postopkih.

V Sloveniji obstajajo okrajna, okrožna sodišča, višje in vrhovno sodišče ter ustavno sodišče, pa tudi delovna in socialna sodišča.

Pri samem reševanju sporov je sodna praksa pokazala, da je primerneje, da se za nekatere zadeve, za katere se uporablja pravo družb, uporabljajo pravila nepravdnega postopka.

Nepravdni postopek služi „ustanavljanju, spreminjanju oz. ukinjanju pravnih razmerij, medtem ko je namen pravnega postopka predvsem avtoritativno ugotavljanje pravic in pravnih razmerij. Pravni postopek je smiselno uvesti, ko pride do kršitve neke pravice, nepravdni postopek pa je predvsem preventiva. Njegov namen je skrb za

določena pravna razmerja, zlasti v primerih, kjer je v večji meri poudarjen javni interes za urejanje teh razmerij" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 26). „V bistvu naj bi pravdni postopek obravnaval zadeve, kjer obstaja med strankami spor o neki pravici ali pravnem razmerju, nepravdni postopek pa poleg spornih zadev tudi zadeve, kjer ni spora" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 26). „V pravnem postopku tako nastopajo stranke z nasprotujočimi si interesi, v nepravdnem pa udeleženci, ki želijo izdajo odločbe v korist vseh udeležencev" (Ude, 2002, str. 72).

„Nepravdni postopek omogoča uporabo boljše elastičnih procesnih metod, s tem pa tudi možnost prilagajanja specifičnim pravnim področjem civilnega prava. Pravdni postopek pa daje bolj rigorozno, koncentrirano in sistematično razpravljanje. Pravdni postopek tako ima močnejše procesne instrumente za pravilno ugotavljanje dejanskega stanja in zakonito uporabo prava. Nepravdni postopek pa ima bolj elastične procesne institute, s čimer je dana večja možnost prilagajanja posebnim civilnopravnim materijam, o katerih se v tem postopku odloča. Pravila o sposobnosti biti stranka in o procesni sposobnosti so v nepravdnem postopku širša" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 27).

„V nepravdnem postopku se zadeve lahko zaključijo tudi s poravnavo. Poravnava ni mogoča, če je posredi tudi javni interes. Za sklepanje poravnave pa se uporabljajo določbe ZPP. Ko stranke podpišejo poravnavo, se ta šteje za sklenjeno in ni potreben še dodatni sklep pravnega sodišča" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 28).

„Nepravdni postopek se lahko začne na predlog zainteresiranega subjekta ali pa po uradni dolžnosti. Če se začne na predlog, gre za predlagalni postopek, če se začne po uradni dolžnosti, pa gre za uradni postopek. Ker so predlagalni postopki odvisni od volje udeležencev, lahko predlagatelj tudi predlog umaknejo" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 32).

V zakonu ni točno opredeljeno, kakšna mora biti vsebina predloga. Če je predlog nejasen, ga predlagatelj mora dopolniti ali spremeniti. „Sodišče je na tak predlog vezano in ne more priznati več, kot je predlagatelj zahteval, pa tudi ne kaj drugega, lahko pa prizna manj, kot je predlagatelj zahteval. Predlagatelj lahko predlog razširi, ga omeji ali utesni in pri tem ni vezan na pravila ZPP o spremembi tožbe" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 32).

„V nepravdnem postopku tudi število udeležencev ni trdno določeno, medtem ko v pravnem postopku nastopata dve stranki, tožeča in tožena, je pa pri tem v vsaki stranki lahko udeleženih več subjektov" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 33). Običajno v nepravdnem postopku „udeleženci nastopajo v skupnem interesu in sporazumno. Izjemoma naj bi si bili udeleženci z navzkrižnimi interesi" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 33), pa temu ni vedno tako.

„Postopek se lahko začne tudi po uradni dolžnosti sodišča, kar pomeni, da je sodišče dolžno začeti postopek takoj, ko izve, da so za to dani pogoji. Običajno dajo udeleženci in pa tudi druge osebe, javni organi, društva predlog, prošnjo, prijavo,

opozorilo ali v kakšni drugi obliki pobudo za začetek postopka. Ker so to samo pobude za sodno delovanje in ne predpostavke za to delovanje, oblika in vsebina pobude nista predpisana. Vsi ti akti pa imajo pomen za sodišče, ker na njihovi podlagi ugotovi, ali bo začelo postopek ali ne. V uradnem nepravdnem postopku sodišče samo določi predmet postopka, in ne udeleženci. Zaradi tega tudi sodišče samo lahko spremeni, razširi ali uvede po potrebi nov postopek" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 33).

V nepravdnem postopku vsaka stranka nosi svoje stroške postopka oz. „stroške sodnih dejanj, ki so bila opravljena v njenem interesu" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 35).

„V postopkih po uradni dolžnosti ni možna poravnava, ker udeleženec nima pravic glede predmeta postopka niti posebnih glede samega postopka. Udeleženec lahko predlaga rešitev zadeve, predlog, ki ga da, mora biti skladen z javnim interesom. Sodnik na koncu izda odločbo, v kateri je stališče udeleženca le omenjeno v obrazložitvi" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 35).

„Zakon o nepravdnem postopku nima posebnih določb glede oblike poravnave, zato se uporabljajo pravila ZPP. Taka sodna poravnava pa ima izvršilni naslov" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 36).

V nepravdnem postopku so „stranke dolžne predlagati dokaze za svoje navedbe, vendar je nepravdni postopek povzel tudi pravila pravnega postopka in zato sme sodišče izvesti dokaze, ki jih stranke niso predlagale, če so pomembne za odločitev" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 42).

„V nepravdnem postopku narok ni vedno obvezen, obvezen je le takrat, ko to predpisuje zakon. Običajno je narok potreben, kjer je potrebno predstaviti interese in pravice strank" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 43).

Zakon o nepravdnem postopku govori tudi o predhodnem vprašanju. „Predhodno vprašanje je tisto vprašanje, ki sicer samo ni predmet nepravdnega postopka, od njegove rešitve pa je odvisna odločitev v glavni stvari. Torej, če je odločba sodišča odvisna od predhodne rešitve vprašanja, ali pa obstoji kakšna pravica ali pravno razmerje, pa o njem še ni odločilo sodišče ali kakšen drug pristojen organ, lahko sodišče samo reši vprašanje, razen če zakon ne določa drugače. Predhodno vprašanje je lahko tudi vprašanje, ki spada v civilni pravdni postopek, ki pa ni predmet spora. Predhodno vprašanje se lahko nanaša bolj na pravice in pravna razmerja, o katerih se odloča v drugih postopkih, npr. kazenskem ali upravnem. Če sodišče samo ne reši predhodnega vprašanja, prekine postopek in počaka, da bo matični organ odločil o pravici oz. o pravnem razmerju, ki v nepravdnem postopku pomeni predhodno vprašanje. Če pa sodišče samo reši predhodno vprašanje, ta rešitev velja za odločitev le v tej zadevi, nima nobenega pravnega učinka v drugih zadevah" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 45). „Nepravdno sodišče pa ne more reševati predhodnega vprašanja, če je to že bilo rešeno pred pristojnim sodiščem ali drugim

organom. V takem primeru je sodišče vezano na tako rešitev" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 46). „V primeru, da pa sodišče pri reševanju predhodnega vprašanja ugotovi, da so med udeleženci sporna dejstva, od katerih je odvisna rešitev predhodnega vprašanja, prekine postopek in jih napoti, da v določenem roku sprožijo postopek za rešitev tega vprašanja. Na pravdo sodišče napoti tistega udeleženca, katerega pravico šteje za manj verjetno. Lahko pa napoti tudi kakšnega drugega udeleženca glede na njegov interes za ureditev pravnega razmerja" (ZNP, 9. člen). To sodišče stori „takrat, ko prvonapoteni ne sproži pravde ali upravnega postopka" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 46).

„Kadar sodišče prekine postopek, ker so bili udeleženci napoteni na pravdni oz. drug postopek, se postopek nadaljuje, ko je tisti postopek pravnomočno končan. Prekinjen postopek se nato nadaljuje na predlog stranke, takoj ko preneha razlog za prekinitev. Roki zaradi prekinitve nehajo teči in začnejo teči za prizadeto stranko v celoti od dneva, ko ji sodišče vroči sklep o nadaljevanju postopka. Zakon pa ne govori o tem, kakšne so posledice, če stranka, ki je napotena na pravdo oz. upravni postopek, tega ne opravi v roku, ki ji ga je določilo sodišče, ampak to stori kasneje. Tako ravnanje lahko vpliva le na odločitev o stroških, in sicer udeleženec mora povrniti stroške, ki jih je povzročil po svoji krivdi ali po naključju, ki se mu je primerilo" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 50).

Dan predlog v nepravdnem postopku „lahko predlagatelj umakne vse do izdaje odločbe sodišča prve stopnje. Tu se nepravdni postopek razlikuje od ZPP, saj je pri ZPP mogoče umakniti tožbo samo do konca glavne obravnave, pri tem pa mora toženec dati tudi soglasje. V nepravdnem postopku pa ni potrebno soglasje drugih udeležencev. Kljub umiku predloga pa se lahko postopek nadaljuje na predlog drugih udeležencev ali pa po uradni dolžnosti. Umik je možen tudi po izdaji odločbe, vendar samo do njene pravnomočnosti. Za kaj takega pa so postavljeni strožji pogoji. Dopusten je, če z umikom niso prizadete pravice drugih udeležencev in v primeru, ko se z umikom strinjajo vse osebe, ki so jim bile priznane kakšne pravice s prvostopenjsko odločbo. Ostale osebe, ki niso pridobile kakšnih pravic, pa ne dajejo izjave o strinjanju, ker se z umikom ne spremeni njihov položaj. Ko udeleženec da predlog za umik predloga, sodišče izda sklep in postopek ustavi. Proti takemu sklepu je dovoljena pritožba" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 76 in 77).

Za umaknjen predlog se šteje tudi, če predlagatelj ne pristopi na prvi narok, kljub temu, da je bil pravilno vabljen. Takrat sodišče šteje, „da predlagatelj nima interesa za nadaljevanje postopka. Izostanek na kakšnem drugem naroku pa nima takih hudih posledic za predlagatelja. Ravno tako velja tudi, če sodišče ne more zaključiti postopka, ne da bi izvedlo dokaz z izvedencem ali cenilcem, predlagatelj pa v določenem roku ne založi predujma oz. zneska, potrebnega za izvedbo tega dokaza" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 77).

„Če predlagatelj umakne predlog, drugi udeleženci temu ne morejo nasprotovati, lahko pa vsakdo izmed njih v petnajstih dneh od dneva, ko so bili obveščeni o umiku, predlagajo nadaljevanje postopka. Ni pomembno, kdo predlaga nadaljevanje, ne

more ga le tisti, ki ga je umaknil" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 78). „V tem primeru je podana razlika napram ZPP. Tožeča stranka lahko umakne tožbo brez privolitve tožene stranke, če se ta še ni spustila v obravnavanje glavne stvari. Tožeča stranka lahko tožbo umakne tudi kasneje, vse do konca glavne obravnave, ampak le če tožena stranka v to privoli. Toženi stranki se da rok 15 dni, da se o umiku izjavi, če se ne izjavi, se šteje, da je v umik privolila" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 78).

Tako izhaja, da je „za umik tožbe v pravnem postopku potrebna privolitev toženca, če se je ta že spustil v obravnavanje glavne stvari, v nepravdnem postopku pa za umik predloga ni potrebna privolitev drugih udeležencev, saj ti nasprotovanje umiku uveljavijo s tem, ko predlagajo nadaljevanje postopka" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 78 in 79).

Če gre pa za postopek „po uradni dolžnosti, sodišče samo presodi, ali so podani razlogi za umik predloga. Če ugotovi, da so podani razlogi za vodenje postopka po uradni dolžnosti, potem mora nadaljevati postopek, kljub umiku predloga. Oseba, ki je umaknila predlog, ostane še naprej udeleženec v postopku, ni pa več predlagatelj. Če vloži predlog nekdo, ki mu zakon daje vlogo predlagatelja, ne spada pa med udeležence v materialnem smislu, niti ni med udeleženci po zakonu, pa z umikom predloga izgubi položaj udeleženca" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 79). Kljub temu da pride do umika predloga, pa se predlog lahko ponovno vloži, medtem ko v pravnem postopku to ni mogoče. Do tega pride, ker zakon ne pozna umika predloga z odpovedjo zahtevku. „Umik predloga je umik zahteve za pravno varstvo, ni pa odpoved pravici, o kateri se odloča" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 80).

„V nepravdnem postopku narok ni obvezen, sodišče ga opravi le, če je z zakonom izrecno predpisan in če oceni, da bi bilo to koristno zaradi razčiščenja zadeve. Zakon pa izrecno določa, v katerih primerih je narok obvezen, in sicer pri določitvi odškodnine, cenitvi in prodaji stvari, stanovanjskih zadevah, ureditvi razmerij med solastniki, delitvi stvari iz skupnega premoženja, v mejnih sporih in pri dovolitvi nujne poti. Če sodišče določi narok, nanj povabi udeležence in druge osebe, ki lahko dajo potrebne podatke. Torej povabi predlagatelja, osebo, proti kateri je predlog vložen, osebo, glede katere se vodi postopek, ali osebo, na katero se sodna odločba neposredno nanaša, ter osebo, katere pravni interes utegne biti s sodno odločbo prizadet. Pomembno je, da se povabi tiste udeležence, ki bi s postopkom pridobili, izgubili ali zmanjšali oz. povečali obseg pravic in interesov. V nasprotnem primeru to pomeni oviranje stranke do uveljavljanja pravic, kar pa pomeni poseg v ustavne pravice" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 81).

Končna odločba v nepravdnih postopkih je sklep. Če je zoper sklep dopustna pritožba, mora ta biti obrazložena. Udeleženci tako „imajo pravico zahtevati, da višje sodišče preizkusi odločbo sodišča prve stopnje in jo razveljavi in vrne prvemu sodišču v novo odločanje, ali pa da izpodbijano odločbo samo spremeni in drugače odloči. To je pravica do pravnega sredstva. Pravno sredstvo pa lahko udeleženec vloži, če je odločba njemu v škodo in če misli, da ni pravilna" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 88). „Pritožbeni razlog je tudi kršitev materialnega prava. Zakon tudi izrecno določa, da

zoper vmesne sklepe tekom postopka ni mogoča pritožba, ampak se vse napake v teku postopka uveljavljajo v pritožbi zoper končni sklep" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 89).

„Splošni rok za pritožbo je 15 dni, zakon pa lahko določi v posameznih primerih tudi krajši rok. Pritožba se mora vročiti drugim udeležencem, da nanjo odgovorijo v osmih dneh" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 92 in 93).

Če je „pritožba pravočasna, potem taka pritožba zadrži izvršitev sklepa, razen če zakon ne določa drugače, drugače pa lahko odloči tudi sodišče" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 93). „O pritožbi odloča sodišče druge stopnje, glede na veljavnost zakona je to višje sodišče. Izjemoma lahko o pritožbi odloči tudi sodišče prve stopnje, in sicer lahko spremeni ali razveljavi prvotni sklep, če s tem ne prizadene pravice drugih oseb" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 94). „V nepravdnem postopku načeloma revizija ni dovoljena, možna pa je le v nekaterih pomembnejših zadevah, ki so v zakonu natančno opredeljene" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 97).

Kar se tiče stroškov v nepravdnem postopku, „obstaja pravilo, da vsaka stranka nosi svoje stroške" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 102). Tu „ne velja pravilo kot v pravnem postopku, da se jim stroški povrnejo, če v postopku uspejo. Povračilo stroškov lahko stranka zahteva le izjemoma, če so nastali z neutemeljenimi predlogi ali po hudi krivdi ali pa z očitno nepoštenim ravnanjem. Ali je razlog za povračilo stroškov utemeljen, odloča sodišče" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 103).

V primeru izvedbe dokaza z izvedencem ali cenilcem velja za nepravdni postopek, tako kot za pravnici, „da mora stranka, ki predlaga izvedbo dokaza, založiti znesek, potreben za stroške, ki bodo nastali z izvedbo tega dokaza. Če se znesek ne založi v roku, ki ga sodišče določi, ima to za posledico, da sodišče opusti izvedbo tega dokaza. To pa ne velja za postopek po uradni dolžnosti oz. za dokaz, ki ga je potrebno izvesti po uradni dolžnosti. V takem primeru stroške založi sodišče. Če je tako breme na strani predlagatelja, ima neplačilo predujma za izvedenca posledico, da se predlog šteje za umaknjene" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 106).

Ker „ZNP ne razrešuje vseh postopkovnih vprašanj, ki se lahko pojavijo tekom postopka, saj poudarja le tista, ki se razlikujejo od pravil pravnega postopka, se, če neko procesno vprašanje ni rešeno, uporabijo pravila ZPP" (Šinkovec in Tratar, 2003, str. 108).

V nepravdnem postopku naj bi zelo težko govorili o sporih, saj poleg osnovnega dela ZNP, o katerem je bilo govora do sedaj, zakon podrobno ureja postopke, kot so postopki v zvezi z ureditvijo osebnih stanj in družinskih razmerij, v zvezi s poslovno sposobnostjo ter roditeljsko pravico, razmerji med solastniki ipd.

O samih sporih, ki potekajo med gospodarskimi subjekti, pa ZGD-1 točno določa, da „sodišče v nepravdnem postopku odloča o:

- odvzemu upravičenja za vodenje poslov ali zastopanje družbeniku (90. in 99. člen),
- dovoljenju družbeniku, da brez likvidacije prevzame podjetje (prvi odstavek 116. člena),
- imenovanju ali odpoklicu likvidacijskih upraviteljev (drugi odstavek 119. in 120. člena in 408. člen),
- določitvi družbenika ali tretje osebe, ki hrani poslovne knjige (drugi odstavek 132. člena),
- izročitvi prepisa letnega poročila komanditistu ali tihemu družbeniku (drugi odstavek 140. člena in 162. člena),
- imenovanju ustanovitvenega revizorja, posebnega revizorja, izrednega revizorja, revizorja, pripojitvenega in delitvenega revizorja (194. člen, drugi odstavek 318. člena, prvi odstavek 322. člena, drugi odstavek 360., 386., 583. in 627. člena),
- nesoglasjih med ustanovitelji in ustanovitvenimi revizorji (drugi odstavek 196. člena),
- podaljšanju roka za izvedbo ustanovne skupščine (tretji odstavek 214. člena),
- objavi oglasa vpisnikom delnic, da dvignejo vplačila (tretji odstavek 215. člena),
- tržni vrednosti delnic, s katerimi se trguje na organiziranem trgu (šesti odstavek 237. člena),
- dovoljenju za razveljavitev delnic (drugi odstavek 244. člena),
- imenovanju ali odpoklicu članov organov vodenja ali nadzora (256. člen in drugi odstavek 276. člena),
- pooblastilu za sklic skupščine ali objavo predmeta, o katerem naj skupščina odloča (tretji odstavek 296. člena),
- pravici delničarja, družbenika ali zainteresirane osebe do obveščенosti (306. in 513. člen ter drugi odstavek 637. člena),
- primerni odpravnini manjšinskim ali izstopajočim delničarjem (drugi odstavek 388. člena in tretji odstavek 556. člena),
- višini plačila likvidacijskemu upravitelju (prvi odstavek 423. člena),
- nadomestilu in o denarnem plačilu zunanjim delničarjem (četrti odstavek 552. člena in peti odstavek 553. člena),
- imenovanju posebnega ali skupnega zastopnika (drugi odstavek 595. člena in prvi odstavek 608. člena),
- predlogu za sodni preizkus menjalnega razmerja (prvi odstavek 605. člena),
- zadevah v zvezi z evropsko delniško družbo, določenih v 8., 25., 26., 55. in 64. členu Uredbe 2157/2001/ES,
- drugih zadevah, za katere ta zakon določa, da sodišče o njih odloča v nepravdnem postopku" (ZGD-1, 50. člen).

„Teoretiki zagovarjajo, da spadajo v civilno pravo le tiste zadeve, ki so med strankama sporne, v nepravdnih postopkih pa sodišče rešuje nesporne zadeve“ (Juhart v: Ude, 2002, str. 72). „Namen nepravdnega sodstva je preprečevati kršitve pravnega reda, medtem ko je namen pravnega sodstva sankcioniranje že nastalih kršitev. V civilni pravdi nastopajo stranke kot nosilci nasprotujočih si interesov, v

nepravdnem postopku pa nastopajo udeleženci, ki nimajo nasprotujočih si interesov, temveč predlagajo izdajo odločbe v skupnem interesu. Sodne odločbe v nepravdnem postopku običajno ustanavljajo, spreminjajo ali ukinjajo obstoječa pravna razmerja, so torej konstitutivne narave, medtem ko odločbe sodišč, izdane v pravnem postopku, le avtoritativno ugotavljajo obstoj pravic in pravnih razmerij in imajo zato pretežno deklaratoren značaj. Delovanje sodišč v nepravdnem postopku je podobno upravnemu odločanju, saj je namen tega postopka varovati družbene interese, pa tudi interese posameznikov, ki tako varstvo potrebujejo" (Ude, 2002, str. 72).

Vendar zgoraj navedene trditve ne držijo vedno, saj se v nepravdnem postopku „rešujejo tudi sporne zadeve. Tudi odločbe sodišča, izdane v pravnem postopku, imajo pogosto preventiven namen. V nepravdnem postopku pogosto nastopajo udeleženci z nasprotujočimi si interesi, pogosto imajo tudi odločbe, izdane v pravnem postopku, oblikovalen oz. konstitutiven značaj, npr. sodba o razvezi zakonske zveze. Delovanje sodišča v nepravdnem postopku se ne omejuje vedno le na varstvo širših družbenih interesov in interesov posameznikov, ki tako varstvo potrebujejo, temveč včasih sodišče odloča tudi o individualnih interesih strank npr. mejni spor" (Ude, 2002, str. 72).

Iz vsega tega je mogoče ugotoviti, „da so norme civilnega pravnega postopka veliko bolj stroge, medtem ko je nepravdni postopek pogosto bolj elastičen. Nepravdni postopki so precej razbremenjeni določenih formalnosti. Pravdni postopek se vedno začne na predlog, in sicer z vložitvijo tožbe. Nepravdni postopki pa se pogosto začnejo in vodijo tudi po uradni dolžnosti. V nepravdnem postopku ima sodišče možnost raziskovati tudi tista dejstva, ki jih stranki nista zatrjevali. V pravnem postopku nastopata dve stranki: tožnik, ki zahteva pravno varstvo, in toženec, proti kateremu tožnik zahteva pravno varstvo. V nepravdnem postopku je udeleženec tisti, ki se ga odločba neposredno tiče ali ki uveljavlja svoj pravni interes s tem, da zahteva, naj sodišče izda neko odločbo" (Ude, 2002, str. 73).

Poleg nepravdnih postopkov se spori rešujejo tudi v civilnopravnih postopkih, ki jih vodijo sodišča. To so z zakonom urejeni postopki, v katerih sodišča ugotavljajo in oblikujejo osebne, premoženjske in druge civilnopravne pravice in pravna razmerja fizičnih in pravnih oseb. Zahteva za pravno varstvo pri sodišču se imenuje tožba in nikakor ni vsiljena, ampak se nudi le, če jo stranke zahtevajo. Sodišče pa s sodbo odloči ali je tožba utemeljena. Med tožbo in sodbo gre za razsodbeni postopek. Tak postopek je sestavljen iz številnih dejanj strank in sodišča. Cilj vseh teh dejanj je, da se s sodbo ugotovi utemeljenost zahteve za pravno varstvo.

„Namen civilnega pravnega postopka je razrešiti civilni spor, to je doseči avtoritativno odločitev o spornem pravnem razmerju oz. o sporni pravici" (Ude, 2002, str. 59).

Zadeve na sodiščih obravnavajo tista sodišča, ki so pristojna za posamezno zadevo. Pristojnosti se delijo na stvarne, krajevne in funkcionalne pristojnosti.

„Stvarna pristojnost se določi po pravnem temelju spora ali pa po vrednosti spornega predmeta. Stvarna pristojnost nam pove ali je pri sodiščih s splošno pristojnostjo na prvi instanci pristojno okrajno ali okrožno sodišče. Krajevna pristojnost se določa po razmerju spora do krajevnega območja sodišča. Spor se lahko rešuje na sodišču, kjer prebivata ali tožnik ali toženec, ali pa po predmetu spora, npr. kjer leži nepremičnina“ (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 29). „Pri funkcionalni pristojnosti pa so različne pravosodne funkcije v isti zadevi razdeljene na različne organe. Tako je sodišče prve stopnje funkcionalno pristojno za razsodbeni postopek, sodišče druge stopnje za pritožbeni in sodišče tretje stopnje za revizijski postopek“ (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 30).

„Tožba je le ena izmed oblik, v kateri se zahteva pravno varstvo. Navadni predlogi so predpisani v izvršilnem, nepravdnem, stečajnem, izjemoma tudi v pravdnem postopku. S tožbo se pravdni postopek začne, kar pomeni, da se z njo ustanovi pravno razmerje. Na začetku je to dvostransko razmerje med sodiščem in tožnikom. Ko sodišče vroči tožbo tožencu pa postane procesno razmerje trostransko, med sodiščem, tožnikom in tožencem“ (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 31).

„Tožba ni pravni posel, ampak procesno dejanje. Kot procesno dejanje je tožba izraz zavestne volje, učinki pa nastopajo, ne glede na to voljo. Prekinitev zastaranja, litispendenca in drugi učinki nastanejo, ne glede na to, ali jih je tožnik hotel ali ne“ (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 32).

„Tožba mora obsegati določen zahtevek glede glavne stvari in stranskih terjatev, dejstva, na katera tožnik opira zahtevek, dokaze, s katerimi se ta dejstva ugotavljajo, ter druge podatke, ki jih mora imeti vsaka vloga, kot so navedba sodišča, ime ter stalno oz.časno prebivališče strank oz. sedež, ipd. Tožbi se priloži tudi potrdilo o plačilu sodne takse, če se je ne priloži tudi po pozivu sodišča, sodišče šteje, da je stranka tožbo umaknila“ (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 32).

„Razlikujemo ugotovitvene, dajatvene in oblikovalne tožbe“ (Ude, 2002, str. 207). „Z ugotovitveno tožbo lahko tožnik zahteva, da sodišče ugotovi obstoj oz. neobstoj pravice ali pravnega razmerja ali pa pristnost ali nepristnost listine. Ugotovitvena tožba je le procesna oblika pravnega varstva materialnih pravic“ (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 34). „Z dajatveno tožbo tožnik zahteva, da sodišče obsodi toženca na zahtevano dajatev. Z njo tožnik prisili toženca k izpolnitvi z državnimi prisilnimi sredstvi“ (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 33). „Z oblikovalno tožbo pa stranka zahteva, da bi se obstoječi pravni položaj oblikoval. Tako oblikovalna sodba pravno razmerje na novo ustanavlja oz. ga spreminja ali odreja njegovo prenehanje“ (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 37).

V času postopka lahko vse „do konca glavne obravnave toženec oz. tožena stranka pri istem sodišču v istem postopku vloži nasprotno tožbo. To stori, če je zahtevek nasprotne tožbe v zvezi s tožbenim zahtevkom. Nasprotno tožbo vloži tudi, če se zahtevek tožbe in zahtevek nasprotne tožbe lahko pobotata. To pa je možno tudi v primeru, če se z nasprotno tožbo zahteva ugotovitev kakšne pravice ali pravnega

razmerja, od katere obstoja ali neobstoja je v celoti ali deloma odvisna odločba o tožbenem zahtevku" (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 38). Ravno tako pa lahko „tožeča stranka vse do konca glavne obravnave spremeni tožbo. Sprememba tožbe je sprememba istovetnosti zahtevka, povečanje obstoječega zahtevka ali uveljavljanje drugega zahtevka poleg obstoječega. Tožena stranka mora v spremembo tožbe privoliti, lahko pa sodišče dovoli spremembo tudi, če tožena stranka nasprotuje spremembi, če sodišče meni, da bi bilo to smotrno za dokončno ureditev razmerja med strankama" (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 39). Tožeča stranka lahko poda tudi umik tožbe.

Stranke smejo vložiti zoper sodbo, ki je bila izdana na prvi stopnji, „pritožbo, in sicer v petnajstih dneh od vročitve prepisa sodbe, v meničnih in čekovnih sporih pa znaša ta rok osem dni. Če se vloži pritožba, potem to pomeni, da sodba ne more postati pravnomočna v tistem delu, v katerem se spodbija s pritožbo. V pritožbi se navede sodba, zoper katero se vlaga, izjavo, da se sodba izpodbija v celoti ali v določenem delu, pritožbene razloge ter podpis pritožnika" (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 42). O taki pritožbi odloča sodišče druge stopnje. Stranki pa se lahko pravici do pritožbe tudi odpovešata od trenutka, ko je sodba razglašena oz. od trenutka, ko ji je njen prepis vročen. Že vloženo pritožbo pa lahko stranka umakne, in sicer vse do trenutka, dokler sodišče druge stopnje ne izda odločbe.

„Zoper odločbo, ki jo izda sodišče druge stopnje, pa lahko stranke vložijo revizijo v tridesetih dneh od vročitve prepisa sodbe. O reviziji pa odloča vrhovno sodišče. Vložena revizija ne zadrži izvršitve pravnomočne sodbe, zoper katero je vložena. Revizija se lahko vloži zaradi bistvene kršitve določb pravnega postopka in zaradi zmotne uporabe materialnega prava" (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 43).

Ravno tako se vloži tožba pri sodišču zaradi nelojalne konkurence, če neko podjetje navaja lažne navedbe o teritorialnem izvoru blaga, kar je v nasprotju z dobrim poslovnim običajem. Npr. če se dve podjetji ukvarjata s prodajo preprog, to pomeni tudi, da sta si v konkurenčnem razmerju, in sicer obe prodajata preproge iz Turčije. Podjetje A v svojih izložbah doda reklami plakat, kjer navede, da je ono edino podjetje, ki uvaža originalne preproge, vsa druga podjetja, s podjetjem B vred, pa prodajajo potvorbe. V takem primeru lahko podjetje B vloži tožbo zaradi nelojalne konkurence.

Tožbo je mogoče vložiti tudi na ugotovitev ničnosti patenta, modela ali znamke. Imetnik pravice lahko vloži tožbo in zahteva: da sodišče s sodbo odloči, „da se kršitelju prepovejo bodoča kršitvena ravnanja, da se naloži odstraniti predmete kršitve iz trgovinskih tokov ali, če se ne da rešiti drugače, da se naloži uničevanje predmetov, da se sodba objavi na stroške kršitelja v javnih glasilih, da povrne škodo, ki je nastala. Za vložitev take tožbe ima imetnik pravice rok treh let, po poteku treh let mu taka pravica zastara" (Šinkovec in Tratar, 2002, str. 476).

Nenehno se „poudarja stališče, da je treba sodne postopke razbremeniti nepotrebnih formalizmov, jih tako poenostaviti ter pospešiti in napraviti učinkovitejše. Glede na

ugotovitve, da so sodni postopki nesorazmerno dolgi, je bilo tudi ogromno sprememb v ZPP-NPB4, saj si tudi v civilni pravdi prizadevajo za čim hitrejšo in učinkovitejšo reševanje zadev. Čeprav je hitrost postopka še vedno v največji meri odvisna od dobre organizacije procesa pri sodniku" (Ude, 2002, str. 67).

Na okrajnem sodišču se pojavlja največ sporov med gospodarskimi subjekti v izvršilnih postopkih, in sicer v gospodarskih izvršbah. V takem primeru sodišče sodi na podlagi ZIZ-UPB4. Pravila ZIZ-UPB4 urejajo prisilno, sodno izvršitev izvršilnih naslovov, ki se glasijo na izpolnitev obveznosti, to je dajatvenih zahtevkov, izjemoma pa tudi izvršitev oblikovalnih zahtevkov (vzgoja, varstvo otrok). Prisilna izvršitev terjatve se izvrši na podlagi izvršilnih naslovov in verodostojnih listin. Zakon ureja tudi službo izvršitelja, ki je potreben za izvajanje določenih dejanj v takih postopkih.

Izvršilni postopek je precej obsežen. Bistvena novost izvršilnega postopka je, da se vse zadeve oz. vsi predlogi za izvršbo, vloženi na podlagi verodostojne listine, rešujejo na Okrajnem sodišču v Ljubljani. Na stvarno pristojna sodišča se preko elektronskega vpisnika posredujejo le v primeru, če je zoper sklep o izvršbi vložena ugovor. V takem primeru se taka zadeva obravnava v pravnem postopku. Ostale izvršbe, vložene na podlagi izvršilnega naslova, rešujejo ostala okrajna sodišča glede na pristojnost. Sam ZIZ-UPB4 določa, da so „za dovolitev izvršbe in zavarovanja stvarno pristojna okrajna sodišča" (ZIZ-UPB4, 5. člen).

„Izvršilni postopek se običajno začne na predlog upnika, če zakon drugače določa, pa tudi po uradni dolžnosti" (ZIZ-UPB4, 2. člen).

„Sodišče dovoli izvršbo le na podlagi izvršilnega naslova, ki je lahko izvršljiva sodna odločba, sodna poravnava, notarski zapis ali druga izvršljiva odločba ali listina, za katero zakon določa, da je izvršilni naslov" (ZIZ-UPB4, 17. člen). Za denarne terjatve pa sodišče dovoli izvršbo na podlagi verodostojne listine. Za „verodostojno listino se šteje faktura, menica, javna listina, izpisek iz poslovnih knjig, račun" (ZIZ-UPB4, 23. člen). Pri takem predlogu, kadar gre za denarno terjatev, mora upnik v predlogu navesti dan zapadlosti terjatve. Medtem ko se pri izvršbi, ki teče na podlagi izvršilnega naslova, zapadlost ugotavlja z listinam, npr. z notarskim zapisom, zapisnikom o poravnavi ipd.

Vodenje postopka in izdajanje odločb v preprostejših zadevah je omogočeno tudi strokovnim sodelavcem in sodnim referentom. S tem so sodniki razbremenjeni tistih opravil, ki so strokovno manj zahtevna. Referenti opravljajo lažje, preprostejše zadeve, za katere so praviloma vnaprej pripravljene obrazci in o katerih po ugovoru odločajo sodniki. Glede na višjo stopnjo strokovnosti in pa pravniško znanje pa zakon določena opravila razširja tudi na strokovne delavce. Ti lahko „po odredbi sodnika vodijo naroke, izključeni so naroki za javne dražbe" (ZIZ-UPB4, 6. člen), ki jih lahko vodi le sodnik.

Sodišče v izvršilnih postopkih „izdaja odločbe v obliki sklepa ali odredbe, s tem, da z odredbo odloča o vprašanih postopka" (ZIZ-UPB4, 8. člen). Zoper izdan sklep je

dovoljena pritožba. „Zoper sklep o izvršbi dolžnik uporabi kot pravno sredstvo ugovor, medtem ko zoper odredbo ni nikakršnega pravnega sredstva“ (ZIZ-UPB4, 9. člen). Ravno tako je dovoljena pritožba zoper sklep, s katerim je sodnik odločil o ugovoru. „Pritožba in ugovor ne zadržita postopka, razen v primerih, ko zakon določa drugače“ (ZIZ-UPB4, 9. člen).

„O pritožbah odloča višje sodišče v senatu treh sodnikov“ (ZIZ-UPB4, 6. člen).

„Revizija in obnova postopka v izvršilnih postopkih nista dovoljeni“ (ZIZ-UPB4, 10. člen).

V izvršilnih postopkih se dolžniki „poplačajo po vrstnem redu, po katerem so pridobili pravico do poplačila“ (ZIZ-UPB4, 12. člen). Prednostno poplačilo imajo le privilegirani upniki.

Zakon o izvršbi se „smiselno uporablja skupaj z Zakonom o pravnem postopku“ (ZIZ-UPB4, 15. člen).

Dolžnik lahko veliko pripomore k zavlačevanju izvršilnega postopka s tem, da skriva svoje premoženje, ga poškoduje ali celo uniči, ovira izvršitelja pri opravljanju posameznih dejanj izvršbe, ne dovoli ogleda njegove nepremičnine ali ceditve. Da se to ne bi dogajalo, lahko sodišče, če ugotovi, da je temu tako, naloži dolžniku denarno kazen. Če je v takem primeru dolžnik pravna oseba in ne plača denarne kazni, mu „sodišče denarno kazen izterja po uradni dolžnosti, in sicer s 50 % povečanjem“ (ZIZ-UPB4, 33. člen).

Vse stroške na začetku izvršilnega postopka plača upnik, tudi predujem, saj ima neplačilo le-tega za posledico ustavitve postopka. Na zahtevo izvršitelja mora plačati tudi varščino. Na koncu je dolžnik dolžan plačati upniku, če to zahteva, vse stroške, ki jih je imel z izvršilnim postopkom. Mora pa njihovo povračilo „zahtevati takoj, ko nastanejo in ko mu je znana njihova višina ali najkasneje v 30 dneh po končanem izvršilnem postopku“ (ZIZ-UPB4, 38. člen), ker se kasnejša zahteva za povrnitev stroškov ne upošteva.

Upnik lahko „med postopkom v celoti ali delno umakne predlog za izvršbo, za kar pa ni potrebna dolžnikova privolitev. Po umiku predloga lahko upnik vedno vloži nov predlog“ (ZIZ-UPB4, 43. člen).

Sodišče dovoli izvršbo s sklepom o izvršbi. V sklepu naloži dolžniku, da plača terjatev, skupaj z odmerjenimi stroški. Zoper tak sklep ima dolžnik možnost vložiti ugovor. V sklepu, s katerim dovoli izvršbo, sodišče določi tudi izvršitelja. Če ni določen s tem sklepom, ga lahko določi kasneje s posebnim sklepom. Določi tistega izvršitelja, ki je naveden v predlogu. „Zoper tak sklep ni pritožbe, lahko pa stranke zahtevajo izločitev izvršitelja. O tej izločitvi odloča sodnik, ki vodi postopek“ (ZIZ-UPB4, 44a. člen).

Če sodišče s sklepom o izvršbi dovoli izvršbo, se tak sklep vroči upniku in dolžniku. Če pa z njim zavrne predlog za izvršbo, ga vroči samo upniku. Tak sklep, s katerim se izvršba dovoli, se posreduje še ostalim, ki se morajo seznaniti s postopkom izvršbe oz. izvršiti sklep o izvršbi, in sicer dolžnikovemu dolžniku, klirinško depotni družbi, sodišču zaradi zaznambe v javnih knjigah ipd. Sklep o določitvi izvršitelja se vroči tudi izvršitelju skupaj z listinami, ki so potrebne za opravo izvršilnih dejanj izvršitelja.

„Izvršba se začne opravljati pred pravnomočnostjo sklepa o izvršbi, vendar pa upnik ne more biti poplačan pred pravnomočnostjo tega sklepa. Če gre pa za izvršbo na podlagi izvršilnega naslova, izdanega v postopku v gospodarskih sporih, s katero se posega na denarna sredstva, ki jih ima dolžnik pri organizacijah za plačilni promet, se upnik poplača pred pravnomočnostjo sklepa o izvršbi“ (ZIZ-UPB4, 46. člen).

„O ugovoru zoper sklep o izvršbi odloča sodišče, ki je izdalo sklep o izvršbi“ (ZIZ-UPB4, 53. člen).

„Starejši pravni teoretiki so obravnavali civilni pravdni in civilni izvršilni postopek kot celoto. Po tem stališču je izvršilni postopek nadaljevanje pravde. Novejši teoretiki pa pravijo, da je izvršilni postopek samostojen“ (Ude, 2002, str. 75).

„Kadar odločba ne učinkuje sama po sebi, kadar npr. sama odločba ne ustanavlja, spreminja ali ukinja pravnega razmerja oz. kadar ni namen sodne odločbe le ugotoviti obstoječe pravice in pravna razmerja, kadar gre torej za sodne odločbe, ki nalagajo tožencu določeno dajatev, storitev, opustitev ali dopustitev, ni mogoče pravnega varstva zagotoviti samo v civilnem pravdnem postopku. V pravdnem postopku sodišče s sodbo naloži tožencu izpolnitev določene obveznosti. Če toženec tega izpolnitvenega naloga ne izvrši, je potrebna prisilna izvršitev. Za dokončno realizacijo materialnopravne pravice je torej treba v izvršilnem postopku uporabiti neposredno prisilo“ (Ude, 2002, str. 74).

Ugotoviti je mogoče, da „pravdnemu postopku ne sledi vedno izvršilni, saj sodno izvršbo potrebujejo le dajatvene sodbe, medtem ko jih ugotovitvene in oblikovalne ne potrebujejo. V bistvu dajatvene sodbe potrebujejo izvršbo le tedaj, kadar toženec ne izpolni prostovoljno izpolnitvenega naloga“ (Ude, 2002, str. 75).

Civilna izvršba pa se ne opravlja samo na podlagi sodb, ampak tudi „na podlagi drugih izvršilnih naslovov, izdanih v civilnem pravdnem postopku. Odločba, ki je izdana v upravnem postopku, je prav tako izvršilni naslov, če se glasi na izpolnitev denarne obveznosti. Samostojnost izvršilnega postopka potrди dejstvo, da je mogoče izvršbo za uveljavitev denarne terjatve dovoliti tudi na podlagi verodostojne listine. Po določbi 18. čl. ZIZ-UPB4 je tudi arbitražna odločba in poravnava, sklenjena pred arbitražo, izvršilni naslov“ (Ude, 2002, str. 75).

Izvršilnega postopka nikakor ne moremo v celoti opredeliti kot samostojnega, „saj je že sam civilni pravdni postopek namenjen uveljavitvi pravice materialnega prava. Izvršilni postopek je brez dvoma le ena izmed faz za uveljavitev pravice materialnega

prava. Če ocenjujemo izvršilni postopek kot obliko varstva materialne pravice, je izvršilni postopek vendarle le del procesa, ki naj rabi uveljavitvi te pravice. Zato lahko govorimo le o relativni samostojnosti izvršilnega postopka" (Ude, 2002, str. 75).

4.2.2 Arbitraža

Poleg sodstva, ki rešuje spore, obstaja tudi alternativno reševanje sporov. Tak način reševanja sporov se je razvil „zlasti v anglosaksonskem svetu, kot je Velika Britanija in ZDA. Alternativno reševanje sporov sestavlja skupek postopkov, ki so alternativa pravdanju, torej sodnemu odločanju. Vse te oblike naj bi pripeljale do poravnave med strankama, če že ne do sodne poravnave, pa vsaj do poravnave materialnega prava. Pri tem jim pomagajo bodisi sodišča oz. sodniki, pristojni za odločanje, ali pa posebej za to določeni organi in posamezniki, ki delujejo izven sodišča" (Ude, 2002, str. 52).

Eno takih alternativnih reševanj sporov je arbitraža.

Arbitraža je ena od „najbolj uveljavljenih oblik alternativnega reševanja sporov, pri kateri naj bi se razvili dve obliki: posredovanje, ki ga imenujemo tudi mediacija, in pa pomiritev, ki jo imenujemo conciliacija. Mediacijo opredeljujejo kot obravnavanje spora s pomočjo nepristranske tretje osebe, ki ne more izdati zavezujoče odločbe. Taka oseba pomaga strankam pri pogajanjih, pomaga jim opredeliti in pojasniti vsa sporna dejanska in pravna vprašanja, na koncu pa jim pomaga doseči in oblikovati sporazum. Conciliacijo pa nekateri teoretiki razlagajo kot sinonim mediacije, drugi pa menijo, da ima mediator aktivnejšo vlogo, ker strankam ne posreduje le svoje ocene spornega razmerja, temveč jim celo predlaga po svojem mnenju najprimernejšo rešitev, medtem ko conciliator le pospešuje pogajanja med strankami" (Ude, 2002, str. 52).

Primerjalno pravo zaključuje s tem, da se tako razlikovanje ni uveljavilo. Ugotoviti je mogoče, „da se na področju odločanja o premoženjskopravnih sporih, še zlasti na področju reševanja gospodarskih sporov, vse pogosteje uporablja izraz mediacija" (Ude, 2002, str. 52).

Arbitraža je nedržavno sodišče. Gre za „postopek reševanja sporov pred arbitrom ali arbitražnim senatom, ki ga stranke same izberejo in ga pooblastijo s posebno pogodbo, da dokončno odloči o spornem razmerju z arbitražno odločbo" (www.sloarbitration.org, 2008). Odločba arbitraže ima pravno naravo pravnomočne sodne odločbe in je izvršilni naslov.

„Stranki se za pristojnost Stalne arbitraže morata dogovoriti s pisnim arbitražnim sporazumom, s katerim odločitev o sporu zaupata arbitrom in s tem izključita pristojnost sodišča" (www.sloarbitration.org, 2008).

„Arbitraža lahko odloča o sporu pod tremi pogoji:

- če se spor nanaša na pravice, s katerimi stranke prosto razpolagajo oz. se jim lahko odpovedo,
- če glede sporne zadeve ni določena izključna pristojnost sodišča,
- če se stranki strinjata z arbitražnim načinom reševanja spora, kar potrdita s sklenitvijo arbitražne pogodbe, ki mora biti v pisni obliki“ (Bratina et al., 2008, str. 99).

Arbitraža je lahko „stalna (institucionalna) ali priložnostna (ad hoc). Stalna arbitraža se ustanovi z zakonom ali aktom neke organizacije ali institucije. Imajo svojo stalno listo arbitrov, administrativne organe in svoja procesna pravila“ (Bratina et al., 2008, str. 99). Pri stalni arbitraži se stranki sporazumeta, da jima bo sodila stalna arbitraža, ki obstaja pri določenih organizacijah. Stranki „s tem pristaneta tudi na njena pravila postopka, ki pa dovoljujejo strankam, da se o nekaterih vprašanih dogovorijo drugače“ (Bratina et al., 2008, str. 99). Pri priložnostni arbitraži pa se stranki sporazumeta, da bo njun spor rešila prav v ta namen ustanovljena arbitraža. To pomeni, da jo ustanovijo stranke s svojim dogovorom za rešitev spora. „V tem dogovoru predvidijo postopek in arbitre. Če pridejo zapleti pri imenovanju arbitrov, potem o njih odloči sodišče. Pri stalnih arbitražah pa te konflikte rešuje pristojni organ, ki tudi potrjuje pravnomočnost in izvršljivost svojih odločb. Pri priložnostnih arbitražah pa potrdila o pravnomočnosti in izvršljivosti odločb izdaja sodišče“ (Bratina et al., 2008, str. 99).

„Glede na vrsto sporov ločimo še civilne in trgovinske arbitraže oz. gospodarske ter glede na predmet spora še splošne in specializirane arbitraže. Splošne arbitraže so namenjene za vse vrste gospodarskih sporov, specializirane pa za posamezne gospodarske panoge npr. pomorstvo, gradbeništvo ipd.“ (Bratina et al., 2008, str. 99).

„Postopek reševanja sporov z arbitražo je do nedavnega urejal ZPP v poglavju o postopku pred arbitražami, od 9. 8. 2008 pa arbitražno reševanje sporov ureja nov Zakon o arbitraži“ (Bratina et al., 2008, str. 99), ki ga je 25. 4. 2008 sprejel Državni zbor RS.

„Stalna arbitraža deluje pri Gospodarski zbornici Slovenije in je v Pravilniku o postopku pred stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici (v nadaljevanju Pravilnik) opredeljena kot samostojna in neodvisna organizacija. Določbe tega pravilnika se uporabljajo za domače in tuje spore, in sicer tiste, za katere je bila dogovorjena pristojnost razsodišča. Ne uporabljajo pa se za tiste spore, za katere se določa izključna pristojnost sodišča“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 37). Stalna arbitraža deluje tudi pri Zavarovalnici Triglav, d. d., in pri Borzi vrednostnih papirjev.

„Predmet arbitražnega sporazuma je vsak premoženjskopравни zahtevek. Sporazum lahko sklene vsaka fizična ali pravna oseba, tudi Republika Slovenija. Predmet arbitražnega sporazuma so lahko drugi zahtevki le, če se stranke glede zahtevka poravnajo“ (ZArbit, 4. člen). „Stranke se lahko sporazumejo, kljub temu da imajo

sedež v RS, tudi, da o njihovem sporu odloča tuja arbitraža. To pa edino ni možno v primerih, ko je za spor izključno pristojno odločati sodišče v RS" (ZArbit, 5. člen).

ZArbit zelo poenostavlja način vročanja pisanj strankam. V arbitražnem postopku „se šteje, da je naslovnik pisno sporočilo prejel, če mu je bilo vročeno osebno ali na njegovem sedežu, prebivališču ali poštnem naslovu. Če nobene od teh možnosti vročitve ni mogoče opraviti, pa se šteje pošiljka za vročeno tudi, če je bila poslana na naslovnikov zadnji znani sedež, prebivališče ali poštni naslov s priporočeno pošiljko. Lahko se uporabi tudi kakšen drug način vročitve, ki mora dokazovati poskus vročitve pošiljke" (ZArbit, 6. člen).

„Arbitražni sporazum je lahko v obliki arbitražne klavzule v pogodbi ali v obliki samostojnega sporazuma" (ZArbit, 10. člen). Gre za sporazum strank, da predložijo arbitraži v reševanje vse ali določene spore, ki so med njimi že nastali, ali tiste, ki utegnejo nastati. Tak sporazum mora biti sklenjen pisno. Arbitražni sporazum se šteje za veljavno sklenjen tudi, če tožeča stranka vloži tožbo pred arbitražo, tožena stranka pa temu ne ugovarja oz. ne ugovarja pristojnosti arbitraže. Najkasneje ima možnost ugovarjati temu v odgovoru na tožbo.

„Število arbitrov določijo stranke, če pa te ne določijo števila arbitrov, so arbitri trije" (ZArbit, 13. člen). „Za arbitra se imenuje oseba, ki ima posebno znanje in izkušnje s pravnega, ekonomskega in drugega ustreznega področja. Ta oseba mora biti in vse do konca ostati neodvisna od strank, udeleženih v postopku" (Pivka in Puharič, 1993, str. 38). Arbitrer ima lahko tudi drugo državljanstvo. O samem postopku imenovanja arbitrov se stranke same sporazumejo, če se ne, pa vsaka stranka imenuje svojega arbitra, oba arbitra pa imenujeta še tretjega. To pomeni da po ZArbit spore rešuje arbitrer posameznik ali arbitražni senat, ki je sestavljen iz treh članov. Če še to ne uspe, pa na zahtevo stranke arbitra imenuje sodišče. Proti taki odločitvi sodišča ni mogoča pritožba. „Arbitra se lahko tudi izloči, če obstajajo okoliščine, ki vzbujajo utemeljen dvom o njegovi neodvisnosti in nepristranskosti" (Pivka in Puharič, 1993, str. 38).

V okviru ZArbit se stranke sporazumejo o pravilih arbitražnega postopka, če sporazuma ni, pa lahko arbitražni senat v skladu z ZArbit vodi postopek na način, ki ga šteje za primernega. Tudi glede sedeža arbitraže se stranke sporazumejo. Če tak sporazum ni mogoč, pa sedež določi arbitražni senat.

Ravno tako se stranke „sporazumejo glede jezika, v katerem bo arbitražni postopek potekal. Če sporazuma ni, ga določi arbitražni senat. Ta lahko tudi odredi, da se k listinskemu dokazu priloži tudi prevod v jezik arbitražnega postopka" (ZArbit, 26. člen).

Arbitražni postopek lahko poteka pisno ali ustno, odvisno kako odloči arbitražni senat, razen če se stranke same sporazumejo, kako bo postopek potekal. Če stranke zahtevajo glavno obravnavo, jo arbitražni senat opravi.

„Arbitražni postopek se konča z odločbo ali sklepom, ki jo v pisni obliki izda arbitražni senat z večino glasov svojih članov“ (ZArbit, 34. člen). Sklep se izda v primeru, kadar tožeča stranka umakne tožbo ali če se stranke sporazumejo o zaključku postopka ali če arbitražni senat ugotovi, da je nadaljevanje postopka nepotrebno.

„Senat mora v arbitražni odločbi navesti razloge, na katerih temelji odločba“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 38). V primeru, da sta se stranki sporazumeli, da arbitražne odločbe ni potrebno obrazložiti, pa tega senatu ni potrebno narediti.

„Arbitri izdano odločbo podpišejo, navedejo datum in kraj izdaje arbitražne odločbe. Če odločajo trije arbitri in eden od njih odločbe ne podpiše, morajo v arbitražni odločbi navesti razlog, zakaj je ni podpisal“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 38).

„Arbitražna odločba je dokončna, proti njej ni pritožbe in jo morata stranki izvršiti brez odlašanja“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 38). Če arbitražne odločbe pravni red ne bi izenačil s sodno odločbo, bi taka odločba imela le pravno naravo sklenjene pogodbe. Arbitražna odločba tako ima med strankami učinek pravnomočne sodbe. Arbitražno odločbo je mogoče izpodbijati pred sodiščem samo s posebnim pravnim sredstvom, kot je tožba na razveljavitev, ki jo je mogoče vložiti zaradi kršitve pravil postopka, nepravilnosti pri izdaji odločbe, nespoštovanja dogovora strank iz arbitražne pogodbe itd.

Še pred začetkom arbitražnega postopka pa se stranki lahko odločita za posredovanje kot predhodni poskus rešitve spora. V takem primeru stranki že v pogodbo vključita kombinirano posredovalno-arbitražno klavzulo.

„Posredovanje je prostovoljna oblika reševanja sporov, kjer tretja nevtralna oseba kot posrednik pomaga strankam doseči sporazumno rešitev spora. Cilj tega postopka je, da stranki dosežeta poravnavo. Postopek je neformalen in prožen ter dopušča, da se posrednik sestane tudi ločeno s posamezno stranko. Posredovanje praviloma traja en dan ali največ nekaj dni. Če se stranki ne uspeta poravnati, se šteje, da posredovalni postopek ni uspel“ (www.sloarbitration.org, 2008).

Stranki se lahko dogovorita za posredovanje:

- v fazi sklepanja pogodbe
- po nastanku spora.

Posredovanje v fazi sklepanja pogodbe pride v poštev „v tistih primerih, ko imajo vse pogodbene stranke skupen interes za čim hitrejšo rešitev spora na neformalen oz. bolj prijateljski način zaradi nadaljnjega poslovnega sodelovanja. Sporazum se sklene v obliki tipizirane posredovalne klavzule, ki se vključi v glavno pogodbo, ali v obliki posebnega sporazuma o posredovanju“ (www.sloarbitration.org, 2008).

„Po nastanku spora se bo posredovalni postopek začel v različnih situacijah:

- takoj ko spor nastane,
- v izogib postopka pred sodiščem ali arbitražo,

- zaradi bistveno hitrejše in cenejše rešitve spora
- z namenom, da stranki sami rešita spor s poravnavo
- vzporedno z obstoječim postopkom, ki teče pri sodišču, ali arbitražo (takoj po vložitvi tožbe ali kasneje med samim postopkom)
- po izdaji odločbe (npr. zaradi dogovora o izvršitvi odločbe ali v izogib zavlačevanja postopka s pritožbo)" (www.sloarbitration.org, 2008).

„Do takšnih situacij bo prišlo v praksi predvsem v tistih primerih, ko stranki zaradi dobrega preteklega poslovnega sodelovanja ne bosta želeli izgubljati časa in denarja z dolgotrajnim pravdanjem na sodišču. K odločitvi za posredovanje pa jih bodo lahko vodile tudi druge okoliščine, ki jih v klasičnem odločanju v postopku na podlagi tožbe ne bi bilo mogoče upoštevati. To so predvsem dodatne spremljajoče okoliščine sporne zadeve, ki so relevantne za same stranke, ne pa tudi za meritorno odločanje o obstoju terjatve, ki je predmet spora. Takšnih okoliščin (kot so npr. načrti za prihodnje sodelovanje, skupni interesi in drugi elementi), ki sodijo v tako imenovano poslovno sfero sodelovanja, ni mogoče upoštevati pri klasičnem odločanju v pravdi. Predmet odločanja v pravdi je tožbeni zahtev, ki temelji na dejstvih in dokazih, na katere tožnik opira svoj zahtev. Druge okoliščine, ki niso relevantne za meritorno odločanje o tožbenem zahtevku, lahko postanejo relevantne pri iskanju sporazumne rešitve spora, kjer se upoštevajo stališča, interesi in prioritete vseh v spor vpletenih strank ob upoštevanju temeljnih principov objektivnosti, pravičnosti in poslovne morale" (www.sloarbitration.org, 2008).

„Prednosti posredovanja:

- postopek je v primerjavi z arbitražnim postopkom manj formalen, hitrejši in cenejši,
- posrednik opravi neformalne skupne ali ločene sestanke s strankami,
- stranke so neposredno vključene v pogajanja za poravnavo,
- posrednik kot nevtralna tretja oseba pomaga strankam na objektivni način pri iskanju rešitve spora,
- posrednik nima pooblastila za odločanje kot v arbitražnem postopku,
- poravnava se doseže prej kot v arbitražnem ali drugem postopku,
- prihranek časa in denarja za stroške postopka in stroške odvetnikov,
- poravnava je najbolj primerna oblika rešitve spora, saj rešuje tekoče probleme upoštevajoč prihodnje poslovno sodelovanje med strankama" (www.sloarbitration.org, 2008).

4.2.3 Razsodišče

„Pri razsodišču se lahko, na predlog stranke, opravi posredovalni postopek, kljub temu da obstaja veljavni sporazum o arbitraži. Zahteva za začetek posredovalnega postopka se vloži pisno pri razsodišču, ki od nasprotne stranke zahteva, da se v 15 dneh izjavi o zahtevku. Če se nasprotna stranka ne strinja s posredovalnim postopkom, se šteje, da postopek ni uspel. Isto velja, če se nasprotna stranka v 15-dnevnem roku o njem ne izreče“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 38).

Častno sodišče pri Gospodarski zbornici Slovenije je samostojen in neodvisen organ, ustanovljen pri Gospodarski zbornici Slovenije na podlagi 17. člena Zakona o Gospodarski zbornici Slovenije (UL RS 14/90, 19/2000). Pomeni uresničevanje ene izmed temeljnih nalog Gospodarske zbornice Slovenije pri skrbi za razvijanje, uveljavljanje in krepitev dobrih poslovnih običajev. Častno sodišče izvaja to z zakonom poverjeno javno pooblastilo tako, da kršitve dobrih poslovnih običajev ugotavlja in skladno s postopkom, ki ga določa Pravilnik o organizaciji in postopku pred Častnim sodiščem pri Gospodarski zbornici Slovenije, tudi izreka ukrepe kršiteljem.

„Kot kršitve dobrih poslovnih običajev in poslovne morale štejejo zlasti: kršitve in izigravanje predpisov in uzanc, kršitve sprejetih obveznosti, dejanja, ki povzročajo in utegnejo povzročiti škodo drugim, druge kršitve pravil o medsebojnih razmerjih, ki ogrožajo pravice drugih oz. kako drugače prizadenejo njihov interes“ (Pivka in Puharič, 1993, str. 39).

„Postopek pred Častnim sodiščem lahko skladno s Pravilnikom o organizaciji in postopku pred Častnim sodiščem pri Gospodarski zbornici sproži vsak državljan Republike Slovenije, vsak gospodarski subjekt ter prav tako vsi pristojni organi, ki v raznih postopkih ugotavljajo kršitve. Na podlagi vložene pobude tožilec Častnega sodišča presoja, ali bo vložil obtožni predlog ali ne. Sam postopek se začne z vložitvijo obtožnega predloga, s katerim tožilec Častnega sodišča odloči, ali se bo postopek v zvezi z ugotavljanjem kršitve dobrega poslovnega običaja nadaljeval. Obtožena stranka ima pravico navesti vse argumente v svojo obrambo, najprej v odgovoru na obtožni predlog, v ustnem zagovoru na glavni obravnavi in prav tako z vložitvijo eventualne pritožbe. Pregon lahko v določenih primerih prevzame tudi oškodovanec. Stranki v postopku pred Častnim sodiščem sta torej tožilec Častnega sodišča, ki zastopa interes gospodarstva, in obdolženi gospodarski subjekt. V njegovem imenu je pozvan pred senat poslovodja družbe. Večinoma se direktorji osebno udeležijo obravnav, v nekaterih primerih pa pooblastijo tudi odvetnike. Vloga odvetnika v postopku pred Častnim sodiščem ni identična vlogi zagovornika obdolženca v kazenskem postopku pred rednim sodiščem, kar velja posebej poudariti. Senat zaključi postopek s sklepom, zoper katerega je možna pritožba. Taka pritožba zadrži izvršitev ukrepa“ (www.gzs.si, 2003, str. 2).

„Častno sodišče postopa v senatu, ki mu predseduje predsednik senata, ki je univerzitetni diplomirani pravnik. O pritožbah, ki jih stranka vloži zoper odločbo Častnega sodišča, pa odloča Častno sodišče druge stopnje, kjer so v senatu vsi člani univerzitetni diplomirani pravniki s pravosodnim izpitom. Drugostopna odločitev je dokončna in zoper njo ni več pravne poti“ (www.gzs.si, 2003, str. 2).

„V primeru, ko je gospodarski subjekt odgovoren za kršitev, mu senat izreče enega od ukrepov: opozorilo za najblažje kršitve, opomin za težje kršitve in javni opomin za najtežje kršitve dobrih poslovnih običajev“ (www.gzs.si, 2003, str. 2).

„Postopek pred Častnim sodiščem je treba sprožiti v roku enega leta od storitve kršitve; ko postopek teče, pa zastara ugotavljanje kršenja dobrega poslovnega običaja v dveh letih od storitve kršitve. V takem primeru se postopek ustavi. Postopek pred Častnim sodiščem je neodvisen od teka drugih kazenskih ali civilnih postopkov, tako sodnih kot nesodnih“ (www.gzs.si, 2003, str. 2).

Kršitve, ki se obravnavajo pred Častnim sodiščem, se nanašajo na področje nelojalne konkurence in premijskih poslov, nelojalnega oglaševanja, oblikovanja cen in normativov, napak pri sezonskih razprodajah, napak pri uveljavljanju garancij. V zadnjem času pa je vedno več postopkov, ki se nanašajo na kršitev dobrih poslovnih običajev v poslovanju z nepremičninami.

5 PRIMERI SODNIH REŠEVANJ SPOROV

Po vpogledu v nepravdni vpisnik Okrajnega sodišča v Radovljici je ugotoviti, da je letno vloženih od 20 do 30 predlogov. Od tega največ zaradi razdružitve premoženja, denacionalizacijskih postopkov, nekaj postopkov je tudi v zvezi z roditeljskimi pravicami ter registracijo letal in zelo malo sporov med gospodarskimi družbami. Razlog je tudi v tem, ker sam ZGD-1 v 50. in 51. čl. Določa, o katerih zadevah v nepravdnem postopku odloča sodišče, in da je za te zadeve pristojno okrožno sodišče. Že na samem začetku leta 2009 je nastalo 6 novih zadev, kar je relativno malo.

Kljub temu se je po pregledu zapisnika od leta 1995 do 2009 ugotovilo, da je prihajalo do postopkov, ki so tekli med gospodarskimi subjekti. Nekaj od njih je bilo odstopljenih na okrožno sodišče zaradi nepristojnosti.

Najbolj zanimiv primer Okrajnega sodišča v Radovljici je zadeva, ki jo je začel predlagatelj T. K., k. d. in drugi proti nasprotnem udeležencu RS zaradi vrnitve zaplenjenega premoženja. Zadeva se zdaj vodi pod opr. št. N 19/2006. Predlog v tej zadevi je bil vložen najprej na Okrajnem sodišču na Jesenicah in vpisan pod opr. št. R 263/92. Torej je bila ta zadeva prvič vpisana v letu 1992. Že v sami zadevi, ki se je vodila pod opr. št. R 263/92, je bil predlagatelj pozivan k dopolnitvi predloga, šele potem je bil predlog posredovan nasprotnemu udeležencu. Kasneje je predlagatelj še dopolnjeval predlog. S 15. 12. 1999 se je zadeva vpisala v nepravdni vpisnik pod opr. št. N 70/93, še vedno se je vodila pri Okrajnem sodišču na Jesenicah. Ker so tam ugotovili, da sodišče na Jesenicah ni krajevno pristojno, so zadevo s sklepom z dne 13. 7. 2001 odstopili Okrajnemu sodišču v Radovljici v reševanje. Še pred pravnomočnostjo je bila zoper tak sklep dne 30. 8. 2001 podana pritožba. Višje sodišče v Ljubljani je s sklepom z dne 15. 5. 2002 odločilo, da se pritožba zavrne in potrdi sklep prve stopnje, torej da se spis zaradi nepristojnosti dodeli v reševanje Okrajnemu sodišču v Radovljici. Okrajno sodišče v Radovljici je tako spis prejelo 9. 9. 2002. Zadeva se je vpisala pod opr. št. N 27/2002. Prvi narok se je opravil 17. 4. 2003, ker pa so v spisu manjkale bistvene listine, se je ta moral preložiti. Ker predlagatelj kljub določenemu novemu datumu obravnave ni predložil listin, se je ta zopet preklical. 18. 6. 2003 je predlagatelj predložil listine oz. dopolnil predlog. Na tako dopolnitev je sodišče moralo zagotoviti nasprotnemu udeležencu, da poda odgovor. 16. 9. 2003 je bil razpisan ponovni narok, ki je bil tudi opravljen. Sodišče pa je kasneje s sklepom z dne 6. 11. 2003 pozvalo predlagatelja še k novi dopolnitvi, in sicer da predloži dodatna dokazila. Kasneje mu je sodišče podaljšalo rok še za 15 dni. Sodišče v zadevi odloči s sklepom z dne 6. 2. 2004, iz katerega izhaja, da je RS dolžna predlagatelju povrniti vrednost zaplenjenega premoženja v določenem znesku v obveznicah RS ter povrniti stroške predlagatelja. Zoper tak sklep se je 2. 3. 2004 RS pritožila. Višje sodišče s sklepom opr. št. II Cp 632/2004 z dne 13. 10. 2004 ugodi pritožbi ter razveljavi odločbo prve stopnje in jo vrne prvostopenjskemu sodišču v nov postopek. Sodišču naloži, da ponovno razišče, komu je bila sporna parcela

odvzeta in potem vrnjena, saj sodišče dejanskega stanja ni popolnoma ugotovilo. Družba T. K., k. d., se je včasih imenovala I. K., k. d., in se je vmes preimenovala. Zadeva je dobila novo opr. št. N 32/2004. Kasneje je zadevo začela obravnavati nova sodnica. 8. 9. 2005 se je opravil tudi narok, ki je bil preložen za nedoločen čas, ker je sodišče moralo opraviti dodatne poizvedbe. 8. 11. 2005 in nato še 19. 1. 2006 sta se opravila naroka. Nato je sodišče odločilo s sklepom z dne 16. 2. 2006. V tem sklepu je sodišče predlog predlagateljev za vrnitev zaplenjenega premoženja v celoti zavrnilo. Tudi glede stroškov je odločilo, da predlagatelj nosi svoje stroške postopka. Predlagatelj se je zoper tako odločitev sodišča dne 4. 4. 2006 pritožil. Višje sodišče v Ljubljani pa je s sklepom opr. št. II Cp 3055/2006 z dne 28. 6. 2006 odločilo. Z njim je pritožbi ugodilo in sklep razveljavilo ter zadevo vrnilo v nov postopek. Višje sodišče se je strinjalo z zaključki sodišča prve stopnje, da pravna kontinuiteta med družbo I. K., k. d., in T. K., k. d., ni izkazana, ker gre za dve popolnoma različni pravni osebi. Prvotna družba I. K., k. d. je bila likvidirana, sedanja družba (predlagatelj) T. K., k. d., pa je na novo ustanovljena. Višje sodišče navaja, da ni razvidno, kdaj naj bi bile terjatve na novoustanovljeno družbo prenesene oz. če so sploh bile prenesene in s katero pogodbo. Ni razvidno tudi, kdaj naj bi terjatev sploh nastala. Višje sodišče tudi meni, da bi, ker je premoženje družbe nepremičnina, bili družbeniki upravičeni do vrnitve nepremičnine oz. vrednosti nepremičnine in ne do vrednosti poslovnih deležev, kot je to odločilo sodišče prve stopnje. Zato je višje sodišče naložilo prvostopenjskemu sodišču, da odpravi te pomanjkljivosti. Zadeva se je ponovno vpisala pod opr. št. N 19/2006. 3. 7. 2008 se je na Okrajnem sodišču v Radovljici opravil narok, in to znova, ker se je zadeva dodelila drugi sodnici. 3. 7. 2008 je bil izdan tudi sklep, v katerem je sodišče predlog za vrnitev parcele zavrnilo. Zoper ta sklep je predlagatelj zopet vložil pritožbo dne 28. 1. 2009. Zadeva je še v teku in čaka na odločitev Višjega sodišča v Ljubljani.

Ta postopek je bil prvič vpisan v letu 1992 v R vpisnik, v katerem so se vodile zadeve »razno«. Praktično je zdaj že 17 let od tega. Res je Okrajno sodišče v Radovljici dobilo zadevo v reševanje šele v letu 2002, torej jo dejansko to sodišče rešuje že približno 7 let in je še v reševanju. Seveda je zadeva ob vsaki razveljavitvi dobila novo številko, saj se razveljavljene zadeve vedno vpišejo na novo in s tem dobijo novo številko; ta zadeva zdaj nosi številko N 19/2006. Zanimiv je podatek, da je kar eno leto in približno sedem mesecev trajalo, da so zadevo odstopili Okrajnemu sodišču v Radovljici.

Nekoliko bolj enostavna je zadeva opr. št. N 24/96, ki jo je podal predlagatelj G. G., d. d., proti nasprotnem udeležencu SKZG RS zaradi določitve vsebine koncesijske pogodbe. Predlog je bil vložen 17. 12. 1996 ter takoj vročen nasprotnemu udeležencu v odgovor, v roku 8 dni. Po tem so se vršile izmenjave vlog in do 25. 2. 2003 se ni nič zgodilo. 25. 2. 2003 pa je G. G., d. d. posredoval vlogo, iz katere izhaja, da umika predlog za določitev vsebine koncesijske pogodbe, ker so z nasprotno stranko že izvensodno sklenili koncesijsko pogodbo. 26. 2. 2003 je potem sodišče izdalo sklep, da se postopek ustavi, saj predlagatelj lahko umik predlaga, vse dokler ni izdana odločba sodišča prve stopnje. Ta sklep je postal pravnomočen 18. 3. 2003 in z njim se je zadeva zaključila.

Kljub temu da je bila to precej enostavnejša zadeva od prejšnje, je vseeno trajalo celih 6 let in 3 mesece, da se je zaključila.

V zadevi opr. št. N 24/2005, ki jo je podal predlagatelj P. S., d. o. o., proti nasprotnemu udeležencu SOD., d. d., zaradi predloga za določitev odškodnine, je bil predlog vložen 21. 11. 2005. Dva dni kasneje je bil posredovan v odgovor nasprotnemu udeležencu, z rokom 15 dni. Predlagatelj je 5. 12. 2005 še dopolnil svoj predlog. Tudi ta se je posredoval nasprotnemu udeležencu v odgovor v roku 15 dni. Zadeva se je nekoliko zavlekla, ker nasprotni udeleženec ni takoj posredoval odgovora na predlog. 13. 4. 2006 je sodišče razpisalo narok in s sklepom z dne 17. 5. 2006 odločilo v zadevi, da mora nasprotni udeleženec plačati predlagatelju odškodnino v obliki obveznic z zamudnimi obrestmi ter stroške postopka. Nasprotni udeleženec je 20. 6. 2006 vložil pritožbo, ki jo utemeljuje s tem, da se obveznice ne obrestujejo po zamudnih obrestih, ampak v določenem odstotku obresti. Sodišču nalaga, da popravi sklep v tej smeri. Sodišče s popravnim in dopolnilnim sklepom z dne 21. 6. 2006 ugotovi, da je šlo za pisno pomoto pri zapisu »zamudnimi obrestmi« in napako odpravi. Spis tako ni šel v reševanje na Višje sodišče, saj je nasprotni udeleženec 14. 7. 2006 umaknil pritožbo. Sklep o umiku pritožbe je bil izdan 17. 7. 2006. Zadeva je dokončno postala pravnomočna 29. 8. 2006.

Tokratna zadeva se je v primerjavi z ostalimi dokaj hitro rešila, saj je zanjo sodišče porabilo pribl. 9 mesecev.

V zadevi N 30/2007 je predlagatelj RS dne 8. 10. 2007 vložil predlog proti nasprotnemu udeležencu I. I., d. d., zaradi določitve odškodnine. Ta je bil posredovan v odgovor nasprotnemu udeležencu v roku 15 dni. Sodišče je 8. 5. 2008 razpisalo narok. Na naroku se je ugotovilo, da je potrebno v zadevi postaviti izvedenca cenilca gradbene stroke. Zato se je predlagatelja pozvalo, da v roku 30 dni založi predujem. 21. 8. 2008 je sodišče s sklepom postavilo izvedenca. Ta je 11. 9. 2008 izdelal izvedeniško mnenje. Sodišče je s sklepom z dne 25. 9. 2008 odločilo o stroških izvedenca, 17. 12. 2008 pa tudi o sami zadevi. Predlagatelju je naložilo, da družbi I. I., d. d. plača odškodnino za razlaščno zemljišče. Zadeva je 6. 1. 2009 postala pravnomočna in s tem tudi končana.

Postopek je trajal približno 1 leto in 2 meseca, kljub temu da ni bilo nikakršnih zapletov tekom postopka. Tudi izvedenec ni zavlačeval s postopkom, saj je izvedeniško mnenje izdelal v dokaj razumnem času.

Zadeva N 1/2003 predlagatelja A. skupnost proti nasprotnemu udeležencu SOD, d. d., zaradi delnega odškodninskega zahtevka se je začela s predlogom predlagatelja 6. 1. 2003. Do 10. 6. 2004 je zadeva stala, nato se je dodelila v delo drugi sodnici. 16. 9. 2005 je bil predlagatelj s sklepom pozvan k plačilu takse za predlog v roku 15 dni. Nato pa ga je s sklepom z dne 31. 1. 2006 pozvalo še k dopolnitvi predloga v 15 dneh. Ta rok se je potem še podaljšal s sklepom z dne 12. 4. 2006. Zadeva je bila potem ponovno dodeljena drugi sodnici dne 20. 4. 2007. Ta je dodatno pozivala

predlagatelja k dopolnitvi predloga s sklepom z dne 10. 9. 2007. Po tem datumu so se samo še vlagale vloge. Zadeva je še odprta.

Sam postopek se rešuje že celih 6 let. Iz spisa sicer ni razviden razlog, ampak očitno je postopek kar nekaj časa stal, verjetno ker ni bilo sodnika, ki bi zadevo obravnaval. V bistvu je stal celo leto od 12. 4. 2006 do 20. 4. 2007 in potem se je dodelila zadeva drugi sodnici.

Ker je na Okrajnem sodišču v Radovljici največ nepravdnih zadev, ki se nanašajo na mejne spore oz. ureditev mej, bodo v nadaljevanju podani zgolj trije primeri zaradi same predstave trajanja postopkov, ker po določbah zakona mejni spori ne štejejo med gospodarske spore. So pa tudi ti postopki tekli med gospodarskimi subjekti.

V letu 2008 je predlagatelj E., d. o. o., vložil predlog proti nasprotnem udeležencu Obč. R. zaradi ureditve meje. Predlog je bil vložen 14. 4. 2008. Zadeva se je vpisala pod opr. št. N 9/2008. Takoj z naslednjim dnem je bil predlagatelj pozvan k dopolnitvi predloga s sklepom, v katerem ga je sodišče pozvalo, da v roku 30 dni predloži dokazilo o plačilu sodne takse. 25. 4. 2008 je bil nasprotnemu udeležencu poslan predlog v odgovor v roku 15 dni. Ta je odgovoril na predlog 12. 5. 2008 in ta odgovor še istega dne posredovan predlagatelju. Zdaj zadeva čaka v koledarju na povratnico ali ponovni odgovor oz. vlogo.

Iz napisanega je mogoče razbrati, da sam postopek poteka že en mesec in v tem mesecu so se izmenjale le vloge.

Pri zadevi N 20/2008 je predlagatelj E., d. o. o., proti nasprotnem udeležencu T. P., d. o. o., vložil predlog ravno tako zaradi sodne ureditve meje, dne 17. 7. 2008. Tudi v tej zadevi je bil predlagatelj pozvan s sklepom k dopolnitvi predloga, in sicer v roku 30 dni, tudi zaradi dokazila o plačilu takse za predlog. 27. 8. 2008 je bil predlog posredovan v odgovor nasprotnemu udeležencu, rok 15 dni. Nasprotni udeleženec je 16. 9. 2008 posredoval odgovor na predlog. Do 13. 1. 2009 sta se izmenjali še dve vlogi. 10. 2. 2009 je bil razpisan narok, ker pa je potrebno v zadevi angažirati izvedenca geodetske stroke in izvesti ponoven narok na kraju samem, se je razpisani narok preložil za nedoločen čas.

Ta postopek traja že 6 mesecev in 23 dni. Izmenjale so se le vloge, opravi se je tudi prvi narok. Zadeva zdaj stoji, ker je potrebno predlagatelja pozvati k plačilu predujma, po plačilu le-tega pa določiti izvedenca in ga vabiti na narok na kraju samem, ker bodo določili mejo, če se bodo stranke sporazumele. Tako zadeva ostaja še naprej odprta. Verjetno do pomladi ne bo razpisanega novega naroka, saj se ogledi na sodišču opravljajo, ko je vreme boljše zaradi samega pisanja zapisnika na terenu.

V zadevi N 16/2008 predlagatelja A. skupnost proti nasprotnem udeležencu SOD., d. d., zaradi odmere odškodnine je bil vložen predlog 11. 6. 2008 ter 2. 7. 2008 poslan

v odgovor nasprotnemu udeležencu, z rokom 30 dni. Nasprotni udeleženec je podal odgovor na ta predlog 7. 8. 2008. Zadeva se zdaj nahaja pri sodniku.

Ta zadeva je v bistvu čisto sveža, brez kakršnega koli pomembnega dogajanja na spisu pa traja že 7 mesecev.

Veliko več je postopkov s spori med gospodarskimi subjekti v pravnih zadevah, saj je letno vloženih približno 300 predlogov in tudi več. Ta podatek vključuje vse spore, tudi tiste, ki tečejo samo med fizičnimi osebami.

V pravdni zadevi z opr. št. P 222/2004, ki jo je vložila tožeča stranka H., d. o. o., proti toženi stranki S. P. H., s. p., zaradi zahteve, da se poslovni prostor izprazni najemnika, se je tožba vložila 28. 12. 2004. Zoper tak predlog je bil vložen tudi odgovor na tožbo, izmenjalo se je nekaj vlog. Potem je 4. 10. 2005 stranski intervenient S., d. o. o., vložil vlogo, iz katere izhaja, da ima pravni interes na strani tožeče stranke, da se poslovni prostor izprazni najemnika, ki svojih obveznosti ni izpolnjeval. Stranki intervenient v vlogi obrazlaga, da ima sklenjeno pogodbo o finančnem leasingu kot bodoči lastnik in kot leasingodajalec ima interes uporabljati sporne prostore. Zaradi tega zahteva, da se izseli toženo stranko. V ta namen je sodišče 4. 4. 2005 izdalo sklep, da se intervencija stranke S., d. o. o., dopusti. 12. 5. 2006 se je opravil tudi narok. Nato je prišlo do zavrženja tožbe s sklepom z dne 28. 11. 2007, iz razloga, ker se je tekom postopka ugotovilo, da tožeča stranka H., d. o. o., ne obstaja več, ker je bila s sklepom Okrožnega sodišča v Kranju izbrisana iz sodnega registra.

Sam postopek je trajal približno 2 leti in 11 mesecev in kljub temu se postopek ni zaključil tako, kot je to zastavila tožeča stranka, saj je še pred zaključkom postopka prišlo do izbrisa družbe, ki je tožila, in je stanje v naravi po vsej verjetnosti ostalo tako kot pred vložitvijo tožbe.

V zadevi P 27/2004 tožeče stranke M., d. d., proti toženi stranki E. T., d. o.o., zaradi odpovedi najemne pogodbe za poslovne prostore in zahteve za izselitev in izročitev poslovnih prostorov je bil najprej vložen izvršilni predlog dne 2. 2. 2004, ker pa je bil zoper sklep o izvršbi v tej zadevi vložen ugovor, se je zadeva vpisala v pravdni vpisnik in se vodila pod zgoraj navedeno opr. št. Na začetku so se izmenjale vloge, potem se je 20. 5. 2005 opravil narok oz. glavna obravnava. Nato je bila izdana sodba, datirana z 20. 5. 2005, v kateri je sodišče potrdilo nalog za izpraznitev poslovnega prostora, ki je bil izdan v izvršilni zadevi istega sodišča z opr. št. Z 9/2004 z dne 9. 2. 2004. Zoper tako odločitev se je tožena stranka pritožila. O pritožbi je Višje sodišče v Ljubljani odločilo s sodbo opr. št. I Cpg 929/2005 z dne 6. 12. 2005, s katero je zadeva tudi postala pravnomočna.

Ta zadeva se je v bistvu dokaj hitro rešila, vendar je bil prvoten predlog podan v izvršilni zadevi 2. 2. 2004, sodišče pa šteje le trajanje v pravnem postopku, dejansko je celoten postopek od izvršbe do pravde trajal 1 leto in 10 mesecev.

Zanimiv postopek je bil v zadevi opr. št. P 87/2007 tožeče stranke Z. P., s. p., proti toženi stranki G. R., d. o. o., zaradi plačila 3.654,77 takratnih SIT. Zadeva se je vpisala v vpisnik 5. 7. 2007, opravili so se še celo trije naroki, 21. 8. 2007, 23. 9. 2008 in 6. 11. 2008, izmenjalo se je nekaj vlog, nakar je bil 6. 11. 2008 izdan sklep o nepristojnosti. Sama zadeva je s tem postala pravnomočna 26. 11. 2008, spis pa odstopljen pristojnemu sodišču.

Ta spis se ne nahaja več na Okrajnem sodišču v Radovljici, da bi se lahko ugotovilo, iz katerih razlogov je prišlo do takega zastoja oz. da se ni takoj ugotovilo, da gre za nepristojno zadevo, ampak se je po 1 letu in 3 mesecih zadeva odstopila drugemu sodišču.

Potem je tu še nekaj primerov, kjer se spisi še vedno nahajajo na Višjem sodišču v Ljubljani. Iz vpisnika so razvidna samo bistvena procesna dejanja, ni pa mogoč vpogled v spise, kjer bi se ugotovila vsebina odločb ter razlog pritožb.

Prvi vpis v zadevi opr. št. P 116/2006 je bil 10. 10. 2006. Predlog so vložile tožeče stranke A. M., d. o.o., fizična oseba M. J. in K., d. o. o., proti toženi stranki Občini zaradi prepovedi posegov. Opravilo se je nekaj narokov ter izmenjale vloge. Potem je bil spis nekajkrat posredovan izvedencu za izdelavo izvedeniškega mnenja, in sicer 18. 9. 2008, 2. 10. 2008, 21. 10. 2008 in 19. 11. 2008. Sledila je pritožba po vsej verjetnosti zaradi izvedeniških mnenj (iz vpisnika ni bilo mogoče razbrati natančno). 8. 12. 2008 je bil spis ponovno poslan izvedencu za izdelavo izvedeniškega mnenja. Po vrnitvi od izvedenca pa se je spis 7. 1. 2009 posredoval Višnjemu sodišču v Ljubljani zaradi odločitve o pritožbi, o čemer še vedno ni bilo odločeno.

Ta zadeva je še vedno v teku, očitno med strankami ne pride do soglasja že pri samih izvedeniških mnenjih. Sodišče zadevo rešuje že 2 leti in pribl. 3 mesece.

Predstavimo še eno zadevo, ki je precej zanimiva, žal pa je spis ravno tako na Višnjem sodišču v Ljubljani in so podatki povzeti le iz pravnega vpisnika, sama študija spisa pa ni mogoča. Tožeča stranka je N., d. o. o., tožene pa T., d. o.o., M., d. d., in A., s. p. Predlog je bil vložen zaradi odvzema posesti 27. 11. 2001, čeprav je bil prvi vpis 27. 7. 1998, saj je bil spis odstopljen Okrajnemu sodišču v Radovljici. Po datumu 9. 5. 2005 se je opravilo nekaj narokov, nakar je bila vložena pritožba dne 13. 6. 2006. Zoper tako pritožbo je bil izdan tudi sklep višjega sodišča z dne 11. 4. 2007, s katerim je višje sodišče potrdilo sklep prve stopnje. 4. 6. 2007 je Okrajno sodišče v Radovljici izdalo sklep, zoper katerega je bila 26. 7. 2007 ponovno vložena pritožba. Na višnjem sodišču so s sklepom z dne 29. 8. 2007 razveljavili odločbo prve stopnje. Prvostopenjsko sodišče je v ta namen opravilo narok ter 4. 2. 2008 izdalo sodbo, zoper katero je bila 14. 3. 2008 vložena pritožba, ki je še vedno v reševanju na Višnjem sodišču v Ljubljani. Spis je bil v reševanje višnjemu sodišču predložen 7. 4. 2008.

Na Okrajnem sodišču v Radovljici se ta spis rešuje že celih 7 let in pribl. 3 mesece in je še vedno odprta zadeva, ki jo trenutno obravnava višje sodišče. Zadnji vpogled v

pravdni vpisnik se je opravil v februarju 2009, takrat je izhajalo iz vpisnika, da se zadeva še vedno nahaja na višjem sodišču.

Zanimiva zadeva je mogoče tudi pravda, ki jo je vložila tožeča stranka T. društvo zoper toženo stranko B. K. & Co., d. o. o., zaradi izpraznitve poslovnega prostora. Zadeva se je prvič vpisala iz R vpisnika v pravdni vpisnik 13. 2. 2006 pod opr. št. P 13/2006. Kmalu je bil opravljen tudi narok. Nato je sodišče izdalo sklep z dne 16. 3. 2006 o predlogu za začasno odredbo. Zoper tak sklep je bil vložen ugovor. Sodišče je nato opravilo nekaj narokov ter izdalo sklep o postavitvi izvedenca. 27. 10. 2006 je bil spis poslan izvedencu za izdelavo izvedeniškega mnenja. 15. 2. 2007 se je opravil ponovno narok in dne 18. 4. 2007 je bila izdana sodba. Zoper tako sodbo je bila dne 23. 7. 2007 vložena pritožba, 28. 8. 2008 izdan ponovni sklep in zoper ta sklep ponovno pritožba dne 12. 9. 2007. Spis je bil nato posredovan višjemu sodišču, ki je potrdilo odločitev sodišča prve stopnje. Zoper tako odločitev je bila nato še 4. 1. 2008 vložena revizija na Vrhovno sodišče v Ljubljani, kjer se zadeva še vedno nahaja. Torej v mesecu februarju 2009 še naprej ostaja odprt postopek in traja že približno 3 leta.

5.1 SODNI SPORI PRED SPREMEMBO IN PO SPREMEMBI ZPP

Novela Zakona o pravdnem postopku prinaša kar nekaj novosti, ki lahko pripomorejo k boljšemu in hitrejšemu reševanju sporov. Tako sedaj „omogoča celo zvočno in slikovno snemanje naroka“ (Galič, 2008, str. 15), čeprav v praksi to na okrajnih sodiščih še nekaj časa ne bo mogoče. „Zapisnik kot tudi celoten spis se lahko vodi v elektronski obliki, tudi sama sodba se lahko izda v elektronski obliki“ (Galič, 2008, str. 15). To pred izdajo novele ZPP ni bilo mogoče, v bistvu sploh ni bilo dovoljeno. Ravno tako na podlagi prejšnjega ZPP ni bilo mogoče pošiljati vlog na sodišče z elektronsko pošto in elektronsko vročati pisanj strankam. Novela ZPP uvaja tudi to možnost, seveda vse to po varni elektronski poti. V bistvu „vse temelji na izhodišču, da so podatki v elektronski obliki enakovredni pisni“ (Galič, 2008, str. 15).

Novela ZPP prinaša tudi novosti glede razširitve sankcij za neaktivnost strank v postopku glede vročanja in glede pritožbenega postopka. Potrebno je še povedati, da „novela ZPP ne posega v prejšnji ZPP tako, da bi spreminjal temeljno zasnovo, v bistvu gre le za posamezne dopolnitve in nadgradnjo obstoječega ZPP. V noveli so bolj poostrene sankcije glede pravočasnega predlaganja pripravljalnih vlog in izjavljanje na poziv sodišča, sankcije za izostanek z narokov, s tem novela poudarja, da so tudi stranke odgovorne prispevati h koncentraciji in pospešitvi postopka“ (Galič, 2008, str. 16).

V noveli ZPP so tudi „trikratno povišali vrednost spornega predmeta. Prej je bilo 2.000.000,00 še takratnih SIT, zdaj pa 20.000 EUR. V tem delu, naj bi se novela začela uporabljati 1. januarja 2010“ (Galič, 2008, str. 17). Ta novost ne bo prinesla novega prelaganja spisov, saj so do sedaj nižja sodišča, ki niso bila pristojna za

obravnavanje spora z višjo vrednostjo spornega predmeta, morala spise odstopati za to pristojnim sodiščem. Se bo pa zaradi tega obseg dela nižjih sodišč povečal, kar mogoče niti ni tako dobrodošlo.

Z novelo „se nepopolni ali nerazumljivi predlogi za izločitev sodnika ne bodo več vračali v popravo, kar se je delalo do sedaj, ampak bodo takoj zavrženi. Predlog, ki bo prepozen, nepopoln ali nedovoljen, bo lahko zavrgel že sodeči sodnik in ne predsednik sodišča, o čemer je do sedaj vedno odločal predsednik. Ta bo odločal le o dopustnih in popolnih predlogih. Zoper sklep o zavrženju ni posebne pritožbe. Stranka, katere zahteva za izločitev je bila zavržena, bo ta sklep lahko izpodbijala s pritožbo zoper končno odločbo sodišča prve stopnje“ (Galič, 2008, str. 17). Kar v primerjavi s prejšnjim ZPP pripomore k skrajšanju postopka oz. ga ne zavlačuje. „Zahteva za izločitev se mora po novem ZPP nanašati na poimensko določenega sodnika. Če gre za neutemeljeno zahtevo za izločitev, sodnik lahko nadaljuje procesna dejanja. Doslej je to veljalo le pri zahtevi za izločitev iz drugih razlogov, ki zbuja dvom o nepristranskosti“ (Galič, 2008, str. 17).

Po noveli, „če odvetnik vloži nepopolno ali nerazumljivo vlogo, se ta takoj zavrže. Enako velja tudi, če ni predloženo pooblastilo. Po prejšnjem zakonu pa se je taka vloga vrnila odvetniku v popravo, kar je pripomoglo k podaljšanju postopka, saj so se take vloge vlagale zaradi očitne neskrbnosti, včasih pa celo namerno. Ta novost je v bistvu lahko sporna, saj gre za strogo sankcijo, lahko do tega pride tudi po pomoti in bodo zaradi tega zelo hude posledice odvetnikove napake prizadele stranko. Za take primere bi bilo mogoče bolj učinkovito uvesti posebno kazensko takso, ki bi jo iz svojega žepa plačal odvetnik“ (Galič, 2008, str. 18 in 19).

V noveli zakona je „predvidena možnost, da se narok ali izvedba dokaza opravi s pomočjo videokonference“ (Galič, 2008, str. 20). To pomeni, da sodišče strankam in njihovim pooblaščenecem dovoli, da se v času naroka nahajajo na drugem mestu in tam opravljajo procesna dejanja. Seveda mora biti zagotovljen zvočni in slikovni prenos iz kraja, na katerem se opravlja narok. Sicer sodišča verjetno še nekaj časa ne bodo opremljena s tako tehnologijo in bo to lahko prišlo v uporabo šele čez nekaj časa. Strožje je zdaj tudi prelaganje narokov zaradi bolezni. Zdaj bo potrebno to „dokazati z ustreznim zdravniškim potrdilom, bolezen ali poškodba zaradi katere se narok prelaga, pa mora biti nenadna ali nepredvidljiva“ (Galič, 2008, str. 20).

Spremembe so tudi pri vročanju. „Po novem bo vročevalec, če naslovnika ne bo našel in tudi nadomestna vročitev kakšni drugi osebi ne bo možna, sodno pisanje kar takoj vrgel v nabiralnik in vročitev bo s tem opravljena. Doslej je veljalo, da je v nabiralniku vročevalec pustil naslovniku le sporočilo, da ga pisanje čaka na pošti, in začel je teči petnajstdnevni rok, v katerem je ta pisanje lahko dvignil“ (Galič, 2008, str. 21).

„Ta novost je zelo praktična, ampak v primeru daljše odsotnosti naslovnika lahko povzroči zamudo, kar ima lahko za posledico, da naslovnik vloži predlog za vrnitev v

prejšnje stanje" (Galič, 2008, str. 21), saj bo sodnik o zadevi kar odločil, ker bo smatral, da se naslovnik ne odziva, in ne, da je odsoten.

„Osebna vročitev se opravi, če vročevalec naslovnika ne najde, tako da v nabiralniku ali pri osebah, ki lahko prevzamejo pošiljko, pusti obvestilo. Vendar to obvestilo ne vsebuje podatka, kdaj bo vročitev ponovno poizkušena, ampak obvestilo, da naslovnik pisanje čaka na pošti 15 dni. Če naslovnik v tem času ne dvigne pisanja, s potekom 15 dni nastopi fikcija vročitve. Doslej pa je fikcija vročitve nastopila s trenutkom, ko je bilo puščeno obvestilo. Da pa sodišče zagotovi čim večjo dejansko verjetnost, da se bo naslovnik kljub temu seznanil s pisanjem, se mu pisanje pusti v nabiralniku" (Galič, 2008, str. 21).

„Novela uvaja tudi možnost neposrednega vročanja med odvetniki. S tem se lahko skrajša čas, potreben za vročitev, in razbremeni sodišča. Ta možnost neposrednega vročanja pa se uporablja po vročitvi tožbe. Sama tožba pa se še vedno nujno vroča preko sodišča. Vsekakor pa je potrebno vsako vlogo, ki se vroči neposredno odvetniku, vročiti tudi sodišču" (Galič, 2008, str. 24).

Tudi v zvezi s tožbo so nastale spremembe. „Po dosedanjem ZPP je sodišče dovolilo spremembo tožbe kljub nasprotovanju toženca, če je bilo to smotno. Novela pa vnaša določbo, da sprememba tožbe ne more biti smotna, če bi to pripeljalo do spremembe stvarne pristojnosti sodišča. To pomeni, da bi okrajno sodišče moralo zaradi tega zadevo odstopiti višjemu sodišču. S tem bi se postopek zavlekel" (Galič, 2008, str. 25).

Pri samem prerekanju dejstev novela „izrecno zahteva obrazloženo prerekanje dejstev. To pomeni, da stranka mora obrazložiti, zakaj prereka navedbe nasprotne stranke, in ob tem ponuditi lastno inačico poteka spornega dogodka" (Galič, 2008, str. 27). Pri tem ni videti prednosti v hitrosti rešitve spora, saj stranka lahko prosi za rok, da se v tem času opredeli do navedb nasprotne stranke in pojasni, zoper katere navedbe nasprotuje. Je pa res, da „to lahko pripomore h kakovosti sodnega odločanja. Sodišču omogoča, da postopek osredotoči na ugotavljanje dejstev, ki so med strankama resnično sporna. Sodiče pa bo pravilno ugotovilo sporno dejstvo, če razpolaga z obrazloženima nasprotujočima si inačicama poteka dogodkov" (Galič, 2008, str. 27).

„Dobrodošla novost za sodišča je tudi možnost, da sodišče zahteva od stranke, da predloži pisni povzetek listinske dokumentacije, kadar je ta obsežna in nepregledna. Če stranka ne ravna v skladu z zahtevo sodišča, sodišče šteje tak dokazni predlog za umaknjen. Običajno predstavlja obsežno listinsko dokumentacijo poslovna dokumentacija. Ker stranke vlagajo vloge po načelu bolje več kot premalo in zaradi bojzani pred prekluzijo predložijo tako dokumentacijo. Sodišče ima zaradi tega ogromno dela, saj mora iz predloženih listin izluščiti tisto, kar je za zadevo bistveno, in mu vzame ogromno časa. Tako predlagana novost olajšuje sojenje in sodišču, kot je že rečeno, omogoča, da stranki naloži izdelavo povzetka glavnih vsebin listin in

navedbe, kje konkretno se te listine v predloženi listinski dokumentaciji nahajajo" (Galič, 2008, str. 27 in 28).

Novost je tudi predložitev pisnih izjav prič. Ta novost „lahko pripomore h koncentraciji in ekonomičnosti postopka. Sodišče lahko na podlagi pisne izjave predlagane priče ugotovi, da predlagana priča o pravno relevantnih dejstvih sploh ne more ničesar izpovedati. Če to ugotovi, lahko izvedbo dokaza s to pričo zavrne. Sodišče lahko pisno izjavo priče upošteva tudi, če nobena od strank, vključno s sodiščem, ne vztraja pri ustnem zaslišanju priče. Pisna izjava priče je koristna tudi, ker sodišče tako lahko vsaj približno oceni, kakšna dejstva priča pozna. Izjavo priče lahko pridobi stranka sama na predlog sodišča, lahko pa tudi stranka sama da to pobudo, seveda nato izjavo predloži sodišču. Da pa se zagotovi večja verodostojnost, je mogoče bolj smiselno, da sodišče samo pošlje priči vprašanja in jo pozove, naj na ta vprašanja odgovori. Če pa stranki, kljub temu da je priča že podala pisno izjavo, vztrajata pri njenem neposrednem zaslišanju, je pričo potrebno vabiti na narok. S tem seveda nastanejo dodatni stroški priči, pa tudi nagrada odvetnikom, če je bil narok razpisan zgolj zaradi zaslišanja te priče. Ti stroški se vsekakor naložijo v plačilo stranki, ki je zahtevala zaslihanje, ne glede na uspeh v pravdi. Ravno tako se v postopku lahko uporabijo zapisniki o zaslišanju priče v kakšnem drugem sodnem postopku. V tem primeru je verodostojnost priče veliko večja kot pa pri pisni izjavi" (Galič, 2008, str. 28 in 29).

Pomembna novost je tudi določba, ki izrecno navaja, „da se vabilo na narok za zaslihanje stranke vroča pooblaščenca tako kot vsa druga pisanja, saj je pričakovati, da med stranko in odvetnikom obstaja komunikacija. Če so v takem primeru razlogi za neizsledljivost stranke na strani same stranke, pa odvetniku nikakor ni mogoče očitati kakršne koli kršitve" (Galič, 2008, str. 31).

Novela ZPP je „zaostrila tudi grožnjo denarne kazni za odgovornost izvedencev" (Galič, 2008, str. 31). „Sodišče ga tako lahko kaznuje z denarno kaznijo v znesku 1.300 EUR, če na narok ne pride, čeprav je bil pravilno povabljen in svojega izostanka ni opravičil, če brez upravičenega razloga noče opraviti izvedenskega dela, in novost, če brez upravičenega razloga ne opravi izvedenskega dela v roku, ki ga je določilo sodišče" (ZPP-NPB4, 248. člen). Lahko mu tudi naloži plačilo stroškov, če to zahteva stranka, če jih je povzročil s tem, da je prekoračil rok za izdelavo izvedenskega dela. „S to novelo se želi doseči, da bodo izvedenci spoštovali roke, določene za izvedbo naloženega dela" (Galič, 2008, str. 31).

Novela je dodala tudi člen, ki „omogoča, da se stranki odpovesta glavni obravnavi. V takem primeru sodišče odloči na podlagi pisnih vlog in dokazov. Stranki s to novelo pridobita prednostno obravnavo zadeve, saj se v tem primeru zadeva obravnava prednostno. Taka možnost se priporoča strankam, če so sporna le pravna vprašanja ali če je o vseh spornih dejanskih vprašanjih možno odločiti že na podlagi pisnih dokazov" (Galič, 2008, str. 31).

„Novela prinaša tudi obveznost pravočasnega vlaganja pripravljalnih vlog. To omogoča nasprotni stranki, da se z njimi lahko seznanijo še pred narokom. V nasprotnem primeru lahko sledi sankcija prekluzije. S tako ureditvijo ne bi smelo prihajati do tega, da stranka pripravljalno vlogo predloži šele na samem naroku, ki je bila v veliko primerih tudi razlog za preložitev naroka. Stranka seveda kljub temu lahko vlaga vloge, vendar pa nosi breme, da to stori dovolj zgodaj, da jo je mogoče vročiti nasprotni stranki še pravočasno“ (Galič, 2008, str. 34 in 35).

„Dosedanja ureditev sodniku ni omogočala, da bi na lastno pobudo od strank zahteval, naj predložijo pripravljalne vloge. Po noveli pa je to mogoče. Sodnik stranke že v fazi priprave na glavno obravnavo in nato med glavno obravnavo spodbudi k dopolnitvi ali dodatni obrazložitvi predhodnih vlog. Pozove jih, da naj predlagajo dodatne dokaze, predložijo listine, na katere so se sklicevale, se izjavijo o izvedenskem mnenju, podajo pisne izjave prič, se izjavijo o navedbah nasprotne stranke ipd. Pri tem pa je pomembno to, da lahko sodišče strankam ob teh zahtevah postavi rok. Ko rok poteče, jih stranka ne more več podati, razen če izkaže, da jih prej brez svoje krivde ni mogla podati“ (Galič, 2008, str. 35 in 36). „Taka ureditev omogoči, da bo že pred narokom za glavno obravnavo bolj jasno, kaj je med strankama sporno, navedbe strank bodo bolj opredeljene in jasnejše, odpravljene bodo pomanjkljivosti v navedbah. So pa številni primeri, ko je boljše in enostavnejše, da se s strankami vse razčisti na ustnem naroku“ (Galič, 2008, str. 36). „Doslej je veljalo, če stranka na poziv sodišča ni reagirala, ni bilo ovire, da svoje navedbe, predloge in naziranja nato izrazi na samem prvem naroku za glavno obravnavo. To je novela zdaj odpravila. Po novem tako ima sodišče pri pripravi glavne obravnave tri možnosti. Prva možnost je, da dela tako kot doslej, saj je novost le ena od možnosti, kako naj ravna sodnik. Druga možnost je, da stranki pred glavno obravnavo pisno pozove k dodatnim navedbam, dopolnitvam, pojasnilom in predložitvi listin. Tretja možnost pa je, da se sodišče odloči, da poravnalni narok razpiše ločeno od prvega naroka za glavno obravnavo in bo tam strankam takšen poziv podalo ustno“ (Galič, 2008, str. 37).

„Novela prinaša tudi precej stroge sankcije za izostanek z narokov. Če tožnik ne pride na poravnalni narok ali na prvi narok za glavno obravnavo v primeru, da poravnalnega naroka ni bilo, se šteje, kot da se tožnik odpoveduje zahtevku“ (Galič, 2008, str. 39 in 40). V takem primeru izda sodnik „sodbo na podlagi odpovedi. Za tožnika je tako zadeva dokončno izgubljena. Če pa na poravnalni narok ali narok za glavno obravnavo ne pride toženec, sodnik izda zamudno sodbo. Sodnik tako pri presoji sklepčnosti upošteva vse navedbe tožnika. Za toženca, ki na narok ne pristopi, pa se šteje, kot da sploh ni podal nobenih navedb. Če pa sodnik ugotovi, da tožba ni sklepčna in je tožnik na naroku ne popravi, pride do zavrnilne sodbe. Če pa tožnik na naroku popravi tožbo in postane sklepčna, ni mogoče izdati zamudne sodbe, ampak se v tem primeru da tožencu možnost, da se z novimi navedbami seznanijo. Če pa pride do tega, da na poravnalni narok oz. narok za glavno obravnavo ne pristopi nobena od strank, se po novem šteje, da tožnik umika tožbo“ (Galič, 2008, str. 40). Po starem ZPP je šel postopek v mirovanje. Ta novela v bistvu prinaša „možnost, da se tožniku naprti večje breme, da izkaže aktivnost v celotnem

postopku, saj je sankcioniran tudi njegov izostanek s kasnejšega naroka, in sicer se ravno tako šteje, da umika tožbo" (Galič, 2008, str. 40). „Novela ZPP z zamudno sodbo je kar precej stroga, saj se učinka zamudne sodbe lahko stranka reši le s pritožbo, če izkaže kršitev procesnega ali materialnega prava, ali s predlogom za vrnitev v prejšnje stanje, za kar pa mora izkazati opravičene razloge, zakaj ni mogla pristopiti na narok. Če sodišče že opravi narok, na katerem je izvajalo dokaze, in je dejansko stanje dovolj pojasnjeno, obe stranki pa ne pristopita na kateri kasnejši narok, sodnik lahko zaključi postopek in izda sodbo glede na stanje spisa. Pod temi pogoji tako ne pride do preložitve naroka. Takšno sodbo lahko izda sodnik tudi, če na narok ne pride ena stranka, nasprotna pa predlaga, da sodišče odloči glede na stanje spisa" (Galič, 2008, str. 41). „V ta namen in zaradi drugačne ureditve sankcij za izostanek so se spremenile določbe ZPP glede mirovanja postopka. Mirovanje nastopi zdaj le po sporazumu strank" (Galič, 2008, str. 42).

„Novela prinaša tudi izdajo vmesne sodbe na podlagi sporazuma strank. Taka sodba se izda takrat, kadar temelj med strankama ni sporen, sporna je le višina. Stari ZPP tega ni omogočal, saj je predpostavljal, da je zahtevk sporen tako po temelju kot po višini. Ker se vmesna sodba izda na podlagi sporazuma strank, potem pravilno po naravi stvari ni pričakovati pritožbe zoper tako sodbo. Razlog za to novost je v tem, da si lahko stranka, ki na začetku temelju ne ugovarja, kasneje svoje stališče spremeni in ugovarja. S tem potem nastopijo razni zapleti in daljši postopki. Tako sodišče temelj zahtevka, ki med strankama ni sporen, s posebno zavezujočo sodbo zacementira" (Galič, 2008, str. 43).

Posebne spremembe in novosti so tudi v pritožbenem postopku. „Ministrstvo je želelo uvesti, da bi se vse zadeve meritorno reševale na višjem sodišču, kar je seveda povezano tudi z razpisovanjem pritožbenih obravnav. V bistvu to pomeni, da bi se v celoti odpravila možnost, da bi pritožbeno sodišče ob ugoditvi pritožbi izpodbijano sodbo razveljavilo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v nov postopek. Sodišča so soglašala s tem, da se višjim sodiščem v večji meri omogoči, da razpišejo pritožbene obravnave zaradi dopolnitev in za odpravo določenih procesnih kršitev" (Galič, 2008, str. 46). „Pritožbena obravnava naj bi bila obvezna v primeru, ko gre za procesne kršitve, in sicer pod pogojem, da gre za takšne kršitve, ki jih je glede na naravo mogoče odpraviti z dopolnjenim postopkom. Obvezna je tudi v primeru, ko je napaka sodišča prve stopnje v tem, da določenih zatrjevanih dejstev ni ugotavljalo, ali v tem, da ni izvedlo določenih predlaganih dokazov. V takem primeru takih kršitev lahko višje sodišče izpodbijano sodbo razveljavi" (Galič, 2008, str. 47). „Določene so tudi posledice izostanka s pritožbene obravnave, in sicer če ne pride na pritožbeno obravnavo sam pritožnik, se šteje, da njegove dejanske trditve v pritožbi niso resnične. Če pa ne pride nasprotna stranka, se šteje, da so dejanske trditve v pritožbi resnične. Če na obravnavo ne pride nobena od strank, pa sodišče izvede dokaze, ki jih je mogoče izvesti takoj, in izda odločbo" (Galič, 2008, str. 48).

„Novela daje tudi možnost meritornega odločanja pritožbenega sodišča brez obravnave. Od zdaj je to mogoče tudi v primeru, če je sodišče prve stopnje zmotno presodilo listine, pisne izjave prič, ogledne predmete, ki so v spisu, ali posredno

izvedene dokaze, odločba sodišča prve stopnje pa se opira le na te dokaze" (Galič, 2008, str. 48). „Tako odločanje je možno tudi v primerih, ko sodišče prve stopnje prej navedenih dokazov sploh ni presojalo. Doslej je v takšnih primerih sodišče druge stopnje vedno sodbo prve stopnje sodišča razveljavilo in jo vrnilo v novo sojenje" (Galič, 2008, str. 49).

Novost v pritožbenem postopku je tudi ta, „da se nepopolna ali nerazumljiva pritožba ne bo več vračala v popravo. Nepopolno, nedovoljeno ali nerazumljivo pritožbo bo lahko zavrgel že sodnik poročevalec na sodišču druge stopnje, če tega ne stori predsednik senata sodišča prve stopnje. Rok za odgovor na pritožbo se zdaj podaljša na 15 dni, kar je prej veljalo 8 dni. Novost je tudi v tem, da bo ta rok potem v celoti prekluziven, kar pomeni, da se prepozen odgovor na pritožbo ne bo upošteval. Tako zdaj po novem tudi odgovora na pritožbo pritožniku ne bo potrebno več pošiljati. Novost je tudi ta, da je potrebno za pritožbo takoj plačati sodno takso" (Galič, 2008, str. 49). „Če je sodba sodišča prve stopnje razveljavljena zaradi procesnih kršitev, se ta vrne sodišču prve stopnje v novo sojenje in ne več, da sodišče opravi novo glavno obravnavo" (Galič, 2008, str. 50).

Zakon tudi po novem točno določa, katere pritožbe se vročajo nasprotni stranki v odgovor, in sicer pritožbe zoper „sklepe, s katerimi je sodišče odločilo v sporu o motenju posesti, zavrženju tožbe, zavrnitvi predloga ali ugoditvi predloga za vrnitev v prejšnje stanje ipd. V bistvu so opredeljeni tisti sklepi, pri katerih je glede na pomen zadeve oz. odločitev nujno, da se zagotovi pravica nasprotne stranke do izjave. Do zdaj je veljalo, da se je vsaka pritožba zoper sklep vročala nasprotni stranki v odgovor. S takim načinom novost poskuša narediti sodišča bolj učinkovita" (Galič, 2008, str. 55).

„Največja novost pa je pri sporu majhne vrednosti. Mejna vrednost se je močno zvišala, in sicer na 2.000 EUR, v gospodarskih sporih pa na 4.000 EUR" (Galič, 2008, str. 61), kar pomeni povečanje zadev na nižjih sodiščih in večja obremenjenost teh. „Pomembna novost je v tem, če stranka ne odgovori na tožbo, se šteje, da je pripoznala zahtevke. V tem primeru ne pride do zamudne sodbe, ampak se izda sodba na podlagi pripoznave. Prej se je v tem primeru izdala zamudna sodba, kjer je bilo potrebno presojati in nato v obrazložitvi sodbe utemeljevati sklepčnost tožbe, nesklepčno tožbo pa je bilo potrebno vrniti v popravo. Možno je tudi odločiti brez glavne obravnave, če nobena od strank ne zahteva izvedbe obravnave in so v spisu pisni dokazi. Če pa stranka predlaga narok in kljub temu ne pristopi, sledijo ostrejšje sankcije, in sicer za tožnika fikcija odpovedi, za toženca fikcija pripoznave, če pa ne pride nobena od strank, pa fikcija umika tožbe. Če pa ni možna odločitev na podlagi pisnih dokazov, sodišče mora izvesti glavno obravnavo, kljub temu da je nobena od strank ni predlagala. Če v takem primeru nobena od strank ne pristopi na glavno obravnavo, sledi le fikcija umika dokaznih predlogov" (Galič, 2008, str. 61 in 62).

Pomembno je tudi to, da ZPP ne vključuje več poglavja o arbitraži. Posledica tega je sprejetje Zakona o arbitraži, ki je začel veljati 9. 8. 2008.

6 PRIMERJAVA MED SODNIM POSTOPKOM IN ARBITRAŽO

V zadnjem času prihaja v številnih državah, tudi pri nas, do izredno dolgotrajnih sodnih postopkov. „Po osamosvojitvi Slovenije je prišlo zaradi številnih razlogov do precejšnjih zastojev pri odločanju o civilnih sporih. Dolgotrajnost sodnih postopkov je v našem sistemu na eni strani posledica vse večjega števila sodnih sporov, ki se sprožijo in odvijajo zaradi vse pogostejših in vse bolj zapletenih premoženjskih odnosov, v katere vstopajo ljudje v modernem življenju. V naši državi je število sodnih postopkov večje tudi zaradi sprememb političnega in gospodarskega sistema. V zadnjem času je bilo ogromno sporov v zvezi s postopki denacionalizacije podržavljenega premoženja, v zvezi s preoblikovanjem bivše družbene lastnine v lastnino z znanimi nosilci in zlasti s statusnim preoblikovanjem gospodarskih subjektov“ (Ude, 2002, str. 50).

Arbitraže so gotovo sredstvo za razbremenitev sodišč in s tem za pospeševanje sodnih postopkov. „Eden glavnih vzrokov, zakaj se stranke zatekajo k arbitraži, so prav očitki, da je postopek pred rednimi sodišči počasen in zapleten“ (Triva v: Ude, 2002, str. 68).

Pri blagovno tržnih odnosih je pomembna hitrost reševanja sporov. Zaradi fazne proizvodnje, hitrega obračanja obratnega kapitala ipd. so dolgotrajni sodni postopki lahko negativni za gospodarski subjekt. Zaradi tega ZPP določa, „da lahko sodišče brez razpisa naroka izda odločbo o sporu, kadar po prejemu odgovora na tožbo ugotovi, da med strankami ni sporno dejansko stanje in da ni drugih ovir za izdajo odločbe“ (ZPP-NPB4, 488. člen). „V gospodarskih sporih je tudi bolj uveljavljeno načelo pismenosti. V postopku v gospodarskih sporih stranke ne morejo dajati zunaj naroka ustnih izjav na zapisnik pri sodišču“ (ZPP-NPB4, 494. člen).

„V primerjavi s sodišči arbitraža ni državni organ, saj pomeni zasebno institucijo za reševanje sporov. Pristojnost za odločanje v sporu arbitraža črpa iz dogovora strank“ (Bratina et al., 2008, str. 98), medtem, ko na sodiščih zakon določa pristojnost sodišč. Pri arbitraži stranke „v dogovoru izberejo arbitražno institucijo, arbitre, ki bodo v sporu odločali, in praviloma tudi pravila arbitražnega postopka. V primerjavi s sodnim postopkom je arbitražni način reševanja sporov veliko bolj neformalen in posledično hitrejši. V poslovnem svetu se ravno iz tega razloga zatekajo k arbitražnemu načinu reševanja sporov, še posebej na mednarodnem področju, kjer poleg omenjenih prednosti v prid arbitražnemu odločanju pripomore tudi nezaupanje v delovanje tujih sodišč“ (Bratina et al., 2008, str. 98).

„Odločba arbitraže, s katero se spor konča, je po pravnih učinkih izenačena s sodno odločbo. Stranke jo morajo spoštovati in izvršiti, sicer lahko sledi sodna izvršba. Arbitražna odločba je pravnomočna, kar pomeni, da je ni mogoče spodbijati z rednim pravnim sredstvom – pritožbo. Tudi to pripomore k hitrejšemu reševanju sporov in je nadaljnji atribut v prid arbitraži“ (Bratina et al., 2008, str. 98).

Ker pa je arbitraža zasebna institucija in ne državni organ, so njene pristojnosti za razsojanje v sporih omejene. O določenih zadevah, ki so za državo ali posameznika najpomembnejše, lahko odločajo izključno sodišča. V takih primerih arbitraža ne sme razsojati.

„Postopek pred arbitražo se razlikuje od sodnega postopka po tem, da si stranke same izberejo arbitra. Pri izbiri arbitrov stranke niso vezane na listo arbitrov pri Stalni arbitraži, ampak jih lahko izberejo med vsemi osebami, ki izpolnjujejo pogoje za arbitra. Medtem ko na sodišču pravdni stranki nimata vpliva na to, kateri od sodnikov bo obravnaval njuno zadevo. Stranke imajo možnost, da izberejo postopek, po katerem bo potekala arbitraža, na sodišču to ni možno, postopek v arbitraži ni javen, na sodišču so vse glavne obravnave javne, arbitraža lahko odloča po pravičnosti, sodišče tako, kot določa zakon, arbitraža lahko odloča tudi brez ustne obravnave, ravno tako je to možno zdaj tudi na sodiščih, vendar se sodišča zaenkrat tega ne poslužujejo oz. se bolj redko, v arbitražnem postopku praviloma ni pritožbe, medtem ko na sodišču ima vsaka stranka zoper vsako odločbo pravico vložiti pritožbo, v arbitražnem postopku se ne plačujejo takse, temveč se stroški arbitraže plačujejo skladno z arbitražnimi pravili“ (Bratina et al., 2008, str. 99).

Ker je novela ZPP povišala vrednost spornega predmeta za približno trikratni znesek, to lahko še dodatno obremeni okrajna sodišča, ki so že tako preobremenjena.

Kot je v prejšnjem poglavju navedeno, bodo nepopolne ali nerazumljive vloge takoj zavržene. Vendar pa ni tako prepričljivo, da bo to pospešilo delo sodišč, saj bo vsako tako zavrženje odvetnikove vloge povzročilo vložitev pravnega sredstva in mogoče zaradi tega tudi kakšno instančno presojo, kar ima za posledico zopet daljši postopek.

Tudi oprava naroka ali dokaza z videokonferenco je na sodiščih zaenkrat še nemogoča, saj sodišča, predvsem nižja, sploh nimajo ustrezne tehnične opreme za izvedbo kaj takega.

„Glavna prednost arbitraž je v hitrosti postopanja, saj so običajno enostopenjske, izpodbijanje s tožbo pa je zelo omejeno. Prednost je tudi v večji strokovnosti pri odločanju, ker je arbitre mogoče izbirati izmed strokovnjakov s področja, na katero se nanaša spor med strankami“ (Ude, 2002, str. 393).

Njena glavna naloga je zagotavljati celovito ponudbo storitev na področju arbitražnega reševanja sporov in drugih oblik alternativnega reševanja sporov, ki omogočajo hitro, zaupno, strokovno in gospodarno reševanje sporov z arbitri in posredniki, ki so specialisti na posameznih področjih.

Stalna arbitraža ima „svojo notranjo organizacijo, ki jo sestavlja predsedstvo, predsednik in sekretar, svoja postopkovna in etična pravila, stalno listo domačih in

tujih arbitrov, na katero je imenovanih več kot 120 arbitrov iz Slovenije in 25 drugih držav" (www.sloarbitration.org, 2008).

„Stalna arbitraža organizira tri oblike reševanja domačih in mednarodnih sporov:

- arbitražo,
- posredovanje,
- kombinirani posredovalno-arbitražni postopek" (www.sloarbitration.org, 2008).

„Poleg reševanja sporov Stalna arbitraža zagotavlja gospodarskim družbam, samostojnim podjetnikom in drugim pravnim in fizičnim osebam svetovanje pri oblikovanju arbitražne klavzule in drugih klavzul za reševanje bodočih sporov, svetovanje o možnostih reševanja obstoječega spora, za katerega ni bila dogovorjena pristojnost Stalne arbitraže, osnovne informacije o arbitraži in posredovanju in njunih prednostih, informacije o arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo, osnovne informacije o tujih institucionalnih arbitražah in storitve pri organizaciji ad hoc arbitraže" (www.sloarbitration.org, 2008).

„Pri nas praksa kaže, da je število sporov, ki jih gospodarski subjekti prepustijo v reševanje Stalni arbitraži pri Gospodarski zbornici Slovenije, zelo majhno. Očitno jih raje rešujejo pred sodišči, čeprav javnomnenjske raziskave kažejo, da sodiščem manj zaupajo, in kljub temu da so zaostanki pri reševanju zadev pri sodiščih veliki. Verjetno je razlog v tem, ker naši poslovneži o arbitraži vedo premalo, zlasti o številnih prednostih reševanja sporov pred arbitražo" (Ramšak, 2006, str. 135).

„Prednosti arbitraže so tako v nezaupanju do sodišč, izraz zaupanja med strankama, hitrost postopka, strokovnost arbitraže, vpliv na oblikovanje arbitražnega postopka, izbira materialnega prava in tudi sojenje po pravičnosti" (Ude v: Ramšak, 2006, str. 136).

Očitno pa je razlog za to, da se podjetja odločajo za postopke na sodišču, tudi v tem, da „nezaupanje v sodišča ni tako močan razlog, iz katerega bi stranke prepuščale reševanje medsebojnih sporov arbitraži" (Ramšak, 2006, str. 136).

Iz ugotovitev, pa tudi spisov, do katerih je prišel Franci Ramšak, univ. dipl. prav., v svojem delu Gospodarski subjekti na trgu – posodobitev gospodarskega prava (2006), pa izhaja, „da reševanje sporov prepustijo arbitraži tiste stranke, med katerimi je razvidno dolgotrajnejše medsebojno poslovanje in hočejo pokazati pripravljenost na reševanje sporov na manj konflikten način in ne pred sodiščem. Avtor tudi trdi, da kljub temu da se pri arbitraži vloži več naporov v to, da se poskusi med strankama doseči poravnava, postopek pred arbitražo teče na bolj prijazen način. Že v fazi sklepanja pogodb in določanju arbitražnega dogovora stranki ena drugi izkazujeta zaupanje, da bosta spore, če jih bosta imeli, rešili na tak način" (Ramšak, 2006, str. 136).

„Postopek pred arbitražo je tudi mnogo hitrejši kot pa pred sodiščem. Ko stalna arbitraža dobi zadevo v obravnavanje, se postopek začne takoj in se brez posebnih

prekinitev kontinuirano vodi do konca. Ko je izdana odločba, je postopek tudi končan, saj proti arbitražni odločbi praviloma ni pritožbe. Seveda jo je pa mogoče iz zelo omejenih razlogov izpodbijati v sodnem postopku. Zastoji v arbitražnem postopku so zelo redki, če pa pride do zastoja, je to predvsem zaradi dolgotrajnega dela izvedenca" (Ramšak, 2006, str. 137).

Stalna arbitraža priporoča strankam, ki se želijo dogovoriti za njeno pristojnost, da v svoje pogodbe vključijo tipizirano arbitražno klavzulo, ki se glasi: „Vsako nesoglasje, spor ali zahtevek, ki izvira iz te pogodbe ali je z njo v zvezi ali izvira iz njene kršitve, prenehanja ali neveljavnosti, bo reševal senat treh arbitrov ali arbiter posameznik, imenovan na podlagi Pravilnika o postopku pred stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije" (Pivka in Puharič, 1993, str. 38). V sporih s tujepравни elementom pa se priporoča, da stranke vključijo še tri dodatne določbe, in sicer katero pravo se bo uporabilo glede vsebine spora, kateri jezik se bo uporabil v arbitražnem postopku in kako bo sestavljen arbitražni senat.

6.1 TRENUTNO STANJE V SODNEM POSTOPKU

Na sodišču se zadeve rešujejo po vrstnem redu, tako kot so zadeve prihajale na sodišče. Iz tega razloga nastanejo čakalne dobe, kjer spis stoji v omari posameznega sodnika in čaka na obravnavanje. Čakalne dobe so se zdaj na Okrajnem sodišču v Radovljici precej zmanjšale tako, da sodniki rešujejo tudi zadeve, ki so bile vložene v letu 2008. Vseeno čakalna doba obstaja, razen če gre za zadevo, ki se obravnava prednostno.

„Število obravnavanih zadev na sodišču kaže, da se del pogodbenih obveznosti ne izpolni, kot so se stranke dogovorile, ali da do izpolnitve obveznosti iz pogodbe iz kakršnih koli razlogov sploh ne pride" (www.slonep.net, 2002, str. 1).

Po vpogledu v nepravdni vpisnik Okrajnega sodišča v Radovljici, kjer se vodijo zadeve v nepravdnih postopkih, je ugotoviti, da je pripad zadev z gospodarskimi spori zelo majhen. Od leta 1995 pa do vključno leta 2009 je bilo pribl. 20 zadev, pri katerih je šlo za spor med gospodarskimi subjekti, s tem da v letih 2000, 1999, 1998 in 1997 sploh ni bil vložen noben predlog, ki bi obravnaval spor med dvema gospodarskima subjektoma. Letni pripad v nepravdnem postopku je približno 30 zadev na leto. Če upoštevamo, da se je zadeva opr. št. N 19/2006, o kateri je bilo govora v poglavju 5. Primeri sodnih reševanj sporov, začela obravnavati v letu 2002, ko je bila odstopljena Okrajnemu sodišču v Radovljici, je lahko sklepati, da nepravdni postopek povprečno traja pribl. 4 leta. Iz takega stanja, ki je na razpolago, je mogoče ugotoviti, da se ostale zadeve, ki tečejo med gospodarskimi subjekti v nepravdnem postopku, rešujejo kar nekaj časa. Če gre za resen gospodarski spor, lahko tako dolgotrajno reševanje pusti hude posledice na obeh družbah, ki sta v sporu.

Pravdni postopki so nekoliko bolj učinkoviti, ne pa preveč, saj v povprečju resen in zakompliciran pravdni postopek traja približno 3 leta. Gre le za povprečje, seveda obstajajo tudi zadeve, ki se rešujejo po 7 ali več let, in tiste, ki so končane tudi v enem letu.

Najhitreje je lahko rešen postopek na prvem naroku, ko sodišče odpre poravnalni narok. V takem primeru zadeva izgubi le čas, ko čaka, da pride na vrsto. Stranki na poravnalnem naroku lahko skleneta sodno poravnavo, ki postane še isti dan pravnomočna.

Sama statistika pa kaže, da so se „od leta 2000 sodni zaostanki zmanjšali za 48 %“ (Finance, 2008, št. 95). Okrožna sodišča so močno zmanjšala število nerešenih gospodarskih pravnih zadev. K temu je tudi veliko pripomogel projekt Lukenda. Zaradi tega pa se je pojavil prostorski problem na sodiščih, saj so tudi ti ljudje morali nekje sedeti in delati. Največ zaostankov pa je bilo na področju izvršb.

Ob koncu leta 2008 na sestanku predsednikov slovenskih sodišč se je ugotovila porast učinkovitosti dela, kljub beli stavki velikega dela sodnikov. „Učinkovitost sodišča je v luči stavke pri pomembnejših zadevah sicer upadla za okoli 3 %, na splošno pa je sistem izkazal pozitivno rast uspešnosti, predvsem na področju zemljiške knjige in nove elektronske izvršbe. Sodniki so se preusmerili iz reševanja novjših zadev na reševanje starejših, zahtevnejših zadev, s čimer so se posledično zmanjšali tudi zaostanki“ (www.sodisce.si, 2008, str. 1).

6.2 TRENUTNO STANJE V ARBITRAŽNEM POSTOPKU

„Stalna arbitraža pri GZS omogoča slovenskim podjetjem hitrejše in cenejše reševanje medsebojnih sporov. V mednarodni poslovni praksi je arbitraža že desetletja uveljavljen način reševanja sporov, v slovenskem poslovnem okolju pa je ta alternativna oblika premalo poznana in zato ni dovolj izkoriščena“ (www.slonep.net, 2002, str. 1).

„Stalna arbitraža pri GZS, ki zagotavlja prostorske, tehnične in finančne pogoje za njeno delovanje, je v Republiki Sloveniji edina splošna institucionalna arbitraža. Kot vsaka institucionalna arbitraža ima svoja pravila postopka in listo arbitrov, na kateri so imenovani ugledni strokovnjaki z bogatim strokovnim in praktičnim znanjem iz gospodarskega prava. Na stalni listi domačih in tujih arbitrov je imenovanih 100 arbitrov iz Slovenije in dvajsetih drugih držav“ (www.slonep.net, 2002, str. 1).

„Stalna arbitraža pri GZS organizira in zagotavlja dve obliki reševanja sporov: arbitražno reševanje sporov in posredovanje oz. conciliacijo“ (www.slonep.net, 2002, str. 1).

„V poslovni praksi se stranke za pristojnost Stalne arbitraže lahko dogovorijo za vse gospodarske spore, ki izhajajo iz njihovih medsebojnih poslovnih razmerij. Pri tem ni pomembno, ali gre za spore med pravnimi ali fizičnimi osebami, niti ni pomembno njihovo članstvo v GZS“ (www.slonep.net, 2002, str. 2).

„V praksi je izredno pomembno, da je arbitražni sporazum oblikovan tako, da je iz njega določno razvidno, za katere spore je bila dogovorjena pristojnost arbitraže, da ne bi kasneje prihajalo do dvomov, za katero arbitražo in za katere spore je bila dogovorjena določena arbitraža. V praksi se tak sporazum v obliki standardne arbitražne klavzule vključi že v samo pogodbo, saj stranki pri sklenitvi pogodbe še nista obremenjeni s sporom“ (www.slonep.net, 2002, str. 2).

Stalna arbitraža pri GZS priporoča strankam, ki želijo, da spor rešuje arbitraža pri GZS, da vključijo v pogodbe naslednjo tipizirano arbitražno klavzulo: „Vsako nesoglasje, spor ali zahtevak, ki izvira iz te pogodbe ali je z njo v zvezi ali izvira iz njene kršitve, prenehanja ali neveljavnosti, bo dokončno rešil senat treh arbitrov ali arbiter posameznik, imenovan na podlagi pravilnika o arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo pri Gospodarski zbornici Slovenije“ (www.slonep.net, 2008).

Pri Stalni arbitraži „se izvajajo tudi posredovalni postopki, poleg arbitražnega reševanja sporov, kot posebne oblike alternativnega reševanja sporov, ki v mednarodni arbitražni praksi dobiva vedno večji pomen. Posredovanje omogoča strankam še bolj neformalen postopek, ki je v primerjavi z arbitražnim postopkom še hitrejši in cenejši“ (www.slonep.net, 2002, str. 3).

„V posredovalnem postopku je izrazito poudarjena njegova opcijska narava. Medtem ko v arbitražnem postopku arbitri dokončno odločijo o sporu z izdajo arbitražne odločbe, ki ima moč pravnomočne sodbe, stranke v posredovalnem postopku skušajo spor rešiti s pomočjo posrednika. Posrednik kot nevtralna tretja oseba, ki je neodvisna od strank, skuša med strankami doseči poravnavo. Bistvena značilnost posredovanja je v njegovi prostovoljnosti. Posrednik ne more vsiliti strankam poravnave, njegova vloga je pomagati strankam rešiti spor s sklenitvijo poravnave, če to želijo. Poravnava se lahko na zahtevo strank izda tudi v obliki arbitražne odločbe. Če posredovanje ni uspešno, lahko katerakoli stranka ali posrednik prekine posredovanje in se šteje, da posredovalni postopek ni uspel“ (www.slonep.net, 2002, str. 3).

Posredovalni postopek se izvede predvsem „v tistih primerih, ko imajo vse pogodbene stranke skupen interes za čim hitrejšo rešitev spora na neformalen oz. prijateljski način zaradi nadaljnjega poslovnega sodelovanja“ (www.slonep.net, 2002, str. 1).

V arbitražnem postopku „se stranki najprej odločita o arbitru in predmetu arbitraže. V sporih do 50.000,00 EUR je lahko samo en arbiter, a se morata o tem sporazumeti obe stranki. V sporih nad 50.000,00 EUR mora biti število arbitrov liho, torej najmanj trije, s tem, da vsaka stranka izbere enega arbitra, ki mu zaupa. Pomembno je, da

arbitrer ni zagovornik nobene od strank. To mora biti oseba, ki ji obe stranki zaupata, da bo pravično in strokovno razsodila. Ko sta dva arbitra izbrana, izbereta še tretjega, ki bo predsednik arbitraže" (L.J., Finance, 2008, št. 53).

Dejanski postopek arbitraže je tak: če sta dve stranki v sporu, vsaka pred arbitražo pove svojo zgodbo. „Arbitri, ki so strokovnjaki, ju zaslišijo, pogledajo dokumente, nato jima predstavijo dejstva. Ko ti dve stranki vidita dejstva, je nujno vprašanje, ali je sploh še smiselno nadaljevati spor. Na sodišču je drugače, tam ima vsaka stranka svojega odvetnika, ki ju nagovarjata, da vlagata pritožbe, ker jima je to v interesu, postopek pa se vleče" (L.J., Finance, 2008, št. 53).

Če podjetnik ima namen „izogniti se dolgotrajnim sodnim postopkom, je prav, da v pogodbo zapiše klavzulo, da je za reševanje morebitnega spora pristojna arbitraža. V takem primeru sodišče sploh ni pristojno za reševanje spora in se v primeru, da je na sodišču vložena tožba v istem sporu med istima strankama, na ugovor tožene stranke izreče za nepristojno, razveljavi v postopku opravljena dejanja in zavrže tožbo" (L.J., Finance, 2008, št. 53).

Prednost arbitraže je, da je hitra. V povprečju postopek traja okoli dva meseca. Ravno iz tega razloga je tudi tak postopek precej cenejši od sodišča.

Tudi „Zavarovalnica Triglav, d. d. se je trendom alternativnega reševanja morebitnih sporov odzvala že leta 1982 in ustanovila stalno arbitražo. Sedež arbitraže je na Miklošičevi cesti 19 v Ljubljani. Arbitraža pri Zavarovalnici Triglav, d. d., je pri svojem delu popolnoma samostojna in neodvisna. Odloča v sporih med zavarovanci oziroma oškodovanci in Zavarovalnico Triglav, d. d., če se ti zanjo pisno dogovorijo" (www.triglav.si, 2008, str. 1).

Zakaj je arbitraža boljši način rešitve spora kot pa sodni postopek? „Stroški za delo arbitraže se krijejo iz njenih lastnih virov, kar za stranke pomeni, da jim ni potrebno plačevati taks. Arbitražni postopek je običajno hitrejši od sodnega postopka. Stranke si same izberejo arbitre s stalne liste arbitrov. Arbitraža ponuja možnost uporabe posebnih strokovnih znanj. Arbitražni postopek ni obvezno javni postopek. Odločba arbitraže je dokončna in pravnomočna. Stranke v arbitražnem postopku lahko predlagajo posredovalni postopek. Mirno reševanje sporov je pravna vrednota arbitraže" (www.triglav.si, 2008, str. 1).

„Arbitražni postopek se prične s tožbo in odgovorom na tožbo, nadaljuje z vodenjem dokaznega postopka na ustnih obravnavah in konča z izdajo arbitražne odločbe. Odločitev arbitraže je dokončna in pravnomočna, torej zoper njo ni pritožbe. Možnost sodne poti je omejena, možna je le v okviru tako imenovane tožbe na razveljavitev arbitražne odločbe" (www.triglav.si, 2008, str. 2).

Trenutno ima Slovenija spor s Hrvaško glede mejnega vprašanja med njima. V članku v reviji Finance je bilo govora o tem, da bi se tudi ta spor rešil s pomočjo arbitraže. Naša „vlada je v posebnem dokumentu zapisala, da naj bi pri določanju kopenske in

morske meje med Slovenijo in Hrvaško posredovala tretja stran, arbitražno sodišče, ki ga vodi Francoz Robert Badinter" (M. G., Finance, 2007, št. 139). Takrat je bilo potrebno le še soglasje s strani Hrvaške za tak postopek.

6.3 KLJUČNE RAZLIKE IN PODOBNOSTI

Še v prejšnji verziji ZPP je bil postopek pred arbitražo natančno predpisan: „Če se stranki nista drugače sporazumeli, lahko arbitri vodijo postopek pred arbitražo tako, kot štejejo za primerno. Arbitri morajo obravnavati obe stranki enako in jima dati v vseh fazah postopka vse možnosti, da navajata svoja stališča in se izjavita o navedbah nasprotne stranke" (ZPP, 469. člen, ki je zdaj že prenehal veljati).

„Nekako tako določa tudi Pravilnik o arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo pri GZS (v nadaljevanju Pravilnik), vendar postopek nikakor ni tako podrobno predpisan, kot je v ZPP predpisan postopek pred sodiščem. V arbitražnem postopku je prepuščeno strankam, da odločijo, kako bo tekel postopek. To lahko stranki določita z arbitražno pogodbo ali pa pred začetkom obravnavanja konkretnega spora, ob sodelovanju arbitražnega senata skleneta pisni dogovor o poteku postopka" (Ramšak, 2006, str. 138).

„Glede uporabe jezika v postopku spora je ZPP določal drugačna pravila kot pa Pravilnik. Po določbi 1. odstavka 6. člena ZPP pravnici postopek teče v jeziku, ki je pri sodišču v uradni rabi. Po 1. odstavku 12. člena Pravilnika pa mora senat, v primeru da se stranki nista dogovorili, v katerem jeziku bo tekel postopek, takoj po konstituiranju določiti, v katerem jeziku bo tekel postopek. Seveda pa je sicer dogovor med strankama o jeziku povsem svoboden. Zaradi tega tudi odpade potreba po prevajanju s pomočjo tolmača" (Ramšak, 2006, str. 138).

„Tudi pri izvajanju dokazov in uporabi jezika pri tem obstaja pomembna prednost postopka pred arbitražo. Po določbi 2. odstavka 12. člena Pravilnika lahko senat odloči, da se posamezni dokazi uporabijo, čeprav so v jeziku, ki ni jezik postopka. Po ZPP pa kaj takega sploh ni mogoče. Obvezno mora biti k dokazni listini, ki je v tujem jeziku, priložen overjen prevod. Če katera od prič ne zna jezika, ki se uporablja v postopku, se ga zasliši ob tolmaču. Vse take dokaze pa lahko arbitražni senat izvede v jeziku, ki ni jezik postopka, če ugotovi, da je to glede na vse okoliščine primerno" (Ramšak, 2006, str. 138). V takem primeru je arbitražni postopek precej cenejši od sodnega, saj ni potrebno zalagati denarja za prisotnost tolmača na obravnavi oz. za prevod listin.

„Ravno tako tudi pri marsikaterih drugih vprašanih postopkih bi se lahko stranki dogovorili drugače, kot je predpisano v ZPP" (Ramšak, 2006, str. 138). Na sodiščih je velik problem vročanje strankam, saj te ne dvigujejo pošte, se preselijo in ne sporočijo novega naslova, vloge se vročajo preko sodišča in ne neposredno stranki, s čimer se postopki podaljšujejo ipd. Nekaj izboljšav glede vročanja prinaša novela

ZPP. Po novem se pošiljka lahko pusti v naslovnikovem nabiralniku, obvestilo o tem, kdaj se je pošiljka tam pustila, pa vrne sodišču, ki na podlagi tega ugotovi datum vročitve. „Pravilnik v 13. členu pa pravi, da načeloma velja vročanje osebno na sedežu Stalne arbitraže ali po pošti s povratnico, vendar to samo v primeru, če se stranki ne dogovorita drugače. Drugačen dogovor pa je lahko tak, da ena stranka drugi vroča vse vloge neposredno in ne preko arbitraže“ (Ramšak, 2006, str. 138).

„Zanimiva prednost arbitražnega postopka je tudi ta, da stranki pooblastita arbitražo, da jima sodi po pravičnosti (ex aequo et bono). To določa tudi 2. odstavek 10. člena Pravilnika“ (Ramšak, 2006, str. 139). Medtem ko po ZPP sodnik odloča le po zakonitosti. „Vendar tako priložnost, sojenje po pravičnosti, stranke zelo redko izkoristijo. Praksa tudi kaže, da to ni mogoče šteti kot prednost arbitraže pred sodnim postopkom“ (Ramšak, 2006, str. 139).

Postopek pred arbitražo je tajen, medtem ko so sodni postopki javni. „Raziskave so pokazale, da načelo tajnosti v arbitražnem postopku pri nas ne prinaša posebne prednosti napram sodnem postopku. Tuji strokovnjaki pa to načelo omenjajo kot zelo pomembno. V poslovnem svetu je udeležba v pravnih postopkih zaradi kršitve pogodbenih obveznosti v tujini pogosto omenjena kot negativen element za posamezno gospodarsko družbo. Ker so sodni postopki javni, je povsod mogoče videti, v koliko in kakšnih postopkih je neka gospodarska družba. Pri arbitraži pa te nevarnosti ni“ (Ramšak, 2006, str. 139).

Možna slabost arbitraže je lahko v tem, da ko „vsaka stranka imenuje enega od treh članov arbitražnega senata, pri eni stranki lahko obstaja dvom o tem, da bo arbiter, ki ga je imenovala nasprotna stranka, pristranski. Glede tega Pravilnik predpisuje natančno proceduro izločitve arbitra. S Pravilnikom pa je tudi posebej predpisano, da mora arbiter biti in ostati neodvisen od strank v postopku“ (Ramšak, 2006, str. 139 in 140).

„Kot slabost arbitraže bi lahko šteli tudi stroške arbitražnega postopka, ki so višji od sodnih stroškov postopka na prvi stopnji. Če te postopke pogledamo malo bolj podrobno, je slika lahko nekoliko drugačna. Zoper odločbo sodišča na prvi stopnji je dovoljena pritožba, potem pa še izredno pravno sredstvo pred Vrhovnim sodiščem RS in končno tudi ustavna pritožba, so lahko stroški sodnega postopka precej višji kot pri arbitražnem postopku ali pa zelo podobni“ (Ramšak, 2006, str. 140).

Bistvena razlika med arbitražo in sodiščem je v tem, da se za pristojnost arbitraže stranki morata posebej dogovoriti, sicer je pristojno sodišče, medtem, ko je sodišče pristojno že po samem zakonu in se strankam ni treba posebej dogovarjati za njegovo pristojnost.

„Arbitražni postopek se začne s tožbo, ki se vloži pri Stalni arbitraži. Če se stranki dogovorita za pristojnost Stalne arbitraže, se šteje, da sta se dogovorili tudi za uporabo določb Pravilnika o arbitražnem postopku, razen če se glede posameznih vprašanj nista dogovorili drugače. Postopek, ki je zaupne narave, se konča z izdajo

arbitražne odločbe, zoper katero ni pritožbe. To je tudi bistvena razlika v primerjavi s postopkom pred sodiščem, kjer ima stranka možnost vložiti pritožbo in s tem tudi možnost za dodatno podaljšanje postopka" (www.slonep.net, 2002, str. 3).

„Arbitražna odločba ima nasproti strankam moč pravnomočne sodbe in je izvršilni naslov, na podlagi katerega lahko tožeča stranka predlaga izvršbo na sodišču. Za zavarovanje izvršitve bodoče arbitražne odločbe je možno že med arbitražnim postopkom predlagati zavarovanje vtoževanih terjatev v postopku pred Stalno arbitražo ali z izdajo začasne odredbe pred sodiščem. Postopek je določen v Pravilniku" (www.slonep.net, 2002, str. 3).

„V arbitražnem postopku ima načelo pravičnosti prednost pred načelom zakonitosti in materialno pravo pred procesnim. Arbitraža pa lahko razsodi po pravičnosti le, če sta jo stranki za to posebej pooblastili. V sodnih postopkih pa je izredno pomembno procesno pravo, npr. rok za pritožbo" (L. J., Finance, 2008, št. 53). Ivan Kramar, ki se je začel ukvarjati z arbitražnimi postopki pred pribl. 10 leti in je pozneje tudi ustanovil društvo Arbit, pravi, da so roki za pritožbo pomembni, ker meni, da „to pomeni danes do 23. ure, 59 minut in 59 sekund je stvar takšna, sekundo pozneje je drugačna. To nima nobene zveze z materialno resnico. Nekdo, ki je površen, lahko tožbo izgubi izključno zaradi procesnega prava. Arbitražni postopek pa temelji na materialnem pravu, to pomeni, da se o zadevi odloča vsebinsko" (Kramar v: L. J., Finance, 2008, št. 53).

7 ZAKLJUČEK

Zaključek diplomske naloge vodi k temu, da bi se gospodarski subjekti morali oz. da bi zanje bilo veliko bolje, če bi se odločili za reševanje spora pred arbitražo, saj so bistvene lastnosti arbitražnega postopka: hitrost in učinkovitost postopka, postopek je enostopenjski in se konča z izdajo pravnomočne arbitražne odločbe, ki je izvršilni naslov, nejavnost in zaupnost postopka, nižji stroški postopka, možnost strank, da same izberejo arbitra, avtonomija strank pri oblikovanju postopka. To vse je na sodišču nemogoče uporabiti. Sam postopek pred arbitražo traja pribl. 2 meseca, medtem ko je sodni postopek lahko končan šele po nekaj letih. Stroški sodnega postopka, v katerega se vključi še izvedenec ali tolmač, so lahko izredno visoki. Na koncu, kar je bistvenega pomena, je odločba, ki jo izda sodišče, vedno neugodna za eno stranko. Nikoli ne zadosti za obe strani. Temu sledi potem pritožba, kasneje lahko tudi revizija, razpon nesoglasja med strankama pa je vedno večji.

KRATICE

GIZ	Gospodarsko interesno združenje
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
OZ	Obligacijski zakonik
ZArbit	Zakon o arbitraži
ZGD-1	Zakon o gospodarskih družbah
ZIZ-UPB4	Zakon o izvršbi in zavarovanju
ZNP	Zakon o nepravdnem postopku
ZPP-NPB4	Zakon o pravnem postopku (novela)
ZPP	Zakon o pravnem postopku

VIRI IN LITERATURA

- ABRAHAMSBURG, Niko. Gospodarske organizacije. Višja upravna šola, Ljubljana, 1991.
- ABRAHAMSBURG, Niko. Gospodarsko statusno pravo. Fakulteta za upravo, Ljubljana, 2004.
- BOHINC, Rado. Upravljanje gospodarskih družb. Lege artis, Ljubljana, 1993.
- BRATINA, Borut, et al. Pravo gospodarskih družb. Lege artis, Ljubljana, 1993.
- BRATINA, Borut, et al. Pravo družb z osnovami gospodarskega pogodbenega prava. De Vesta, Maribor, 2008.
- BRUS, Marko. Predpisi o gospodarskih družbah z uvodnimi pojasnili. Ljubljana, 2001.
- BRUS, Marko. Predpisi o gospodarskih družbah z uvodnimi pojasnili dr. Marka Brusa in sodnem registru. Uradni list RS, Ljubljana, 2001.
- GALIČ, Aleš, et al., Zakon o izvršbi in zavarovanju (vključno z novelo ZIZ-A) s komentarjem novele in uvodnimi pojasnili. Založba GV, Ljubljana, 2002.
- GALIČ, Aleš, UDE, Lojze. Zakon o pravnem postopku z uvodnimi pojasnili Aleša Galiča in Lojzeta Udeteta in stvarnim kazalom. Uradni list RS, Ljubljana, 2003.
- GALIČ, Aleš. Zakon o pravnem postopku (ZPP) z uvodnimi pojasnili k spremembam zakona in stvarnim kazalom Aleša Galiča. Uradni list RS, Ljubljana, 2008.
- IVANJKO, Šime, KOCBEK, Marijan. Pravo družb. Uradni list RS, Ljubljana, 1994.
- KOCBEK, Marijan, et al. Zakon o gospodarskih družbah s komentarjem. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 1999.
- NOVAK, Janez. Delovni spori. Založba Gospodarski vestnik, Ljubljana, 2004
- PIVKA, Hilda Marija, PUHARIČ, Krešo. Osnove gospodarskega prava. Uradni list RS, Ljubljana, 1993.
- RAMŠAK, Franci. Gospodarski subjekti na trgu – posodobitev gospodarskega prava. Pravna fakulteta, Portorož, 2006.
- ŠINKOVEC, Janez, TRATAR, Boštjan. Vzorci Tožb, predlogov in drugih vlog v civilnem in gospodarskem pravu. Založniška hiša Primath, Ljubljana, 2002.
- ŠINKOVEC, Janez, TRATAR, Boštjan. Zakona o nepravdnem postopku s komentarjem, vzorci in sodno prakso. Založniška hiša Primath, Ljubljana, 2003.
- UDE, Lojze. Civilno procesno pravo, Uradni list RS, Ljubljana, 2002.
- Zapiski predavanj iz predmeta Gospodarsko statusno pravo.
- Uradni list RS, št. 42/2006 z dne 19.04.2006.
- podatki iz nepravdnega vpisnika.
- podatki iz pravnega vpisnika.
- podatki iz nepravdnih spisov.
- podatki iz pravnih spisov.
- URL=www.podjetniski-portal.si/izdelki-in-storitve, Razvoj – izdelki in storitve, 8. 5. 2009.
- URL=<http://www.sloarbitration.org/uvod/uvod.html>, Uvod, 14. 12. 2008.

- URL=<http://www.sloarbitration.org/uvod/uvod.html>, Stalna arbitraža pri GZS, 14. 12. 2008.
- URL=<http://www.sloarbitration.org/uvod/uvod.html>, Arbitraža, 14. 12. 2008.
- URL=<http://www.sloarbitration.org/uvod/uvod.html>, Posredovanje, 14. 12. 2008.
-
- URL=<http://www.triglav.si/stran.asp?id=604>, Arbitraža pri Zavarovalnici Triglav, d. d., 18. 12. 2008.
- URL=http://www.sodisce.si/vsrs/default.asp?k=sporocila_za_javnost, Kljub stavki – rast splošne učinkovitosti sodišč, 10. 2. 2009.
- URL=<http://www.gzs.si/Nivo3.asp?ID=3115&IDpm>, S. Kač, Reševanje sporov pri stalni arbitraži pri GZS, 18. 12. 2002.
- Zakon o gospodarskih družbah. Ur. list RS, št. 42/2006 z dne 19.4.2006.
- Zakon o izvršbi in zavarovanju. Ur. list RS, št. 3/2007 z dne 12. 1. 2007.
- Zakon o arbitraži. Ur. list RS, št. 45/2008 z dne 9. 5. 2008.
- Obligacijski zakonik. Ur. list RS, 24. 10. 2007.
- Zakon o arbitraži. Ur. list RS, 9. 5. 2008.
- Pravilnik o arbitražnem postopku pred Stalno arbitražo pri GZS. Ur. list RS, št. 49/00.
- URL=<http://www.slonep.net>, KAČ, Sabina, PENKO NATLAČEN, Metka, Glas Gospodarstva, 18. 12. 2008.
- L. J. Pri arbitraži prednost načelu pravičnosti. Finance, 2008, št. 53, 18. 3. 2008
- M. G. Slovenska pobuda za arbitražo. Finance, 2007, št. 139, 24. 7. 2007.
- Ž. Z. Močno zmanjšano število nerešenih gospodarskih pravnih zadev. Finance, 2008, št. 95, 20. 5. 2008.
- A. R. Za zmanjševanje sodnih zaostankov manjka denarja. Finance, 2007, št. 135, 18. 7. 2007
- K. M. Povprečna arbitraža traja dva meseca. Finance, 2004, št. 201, 14. 10. 2004.

IZJAVA O AVTORSTVU IN NAVEDBA LEKTORJA

Študentka Božica Mičić, roj. 22. 12. 1975, izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom mag. Nika Abrahamsberga.

Strinjam se z objavo diplomske naloge na internetu.

Diplomsko delo je lektorirala profesorica slovenskega jezika Suzana Adžić.

V Ljubljani, 24. 4. 2009

Božica Mičić